

Antrasis leidimas

Integracijos vadovas politikos kūrėjams ir vykdytojams

Teisingumo, laisvės ir saugumo
generalinis direktoratas

Europos Komisija

Integrācijas vadovas politikos kūrējams ir vykdytojams

Antrasis leidimas, 2007 m. gegužės mėn.

Ši vadovą parengė Migracijos politikos grupės (MPG) nariai Jan Niessen ir Yongmi Schibel Europos Komisijos vardu (Teisingumo, laisvės ir saugumo generalinis direktoratas).

Jį galima atsisiųsti iš Europos Komisijos svetainės adresu http://ec.europa.eu/comm/justice_home/

ISBN 978-92-79-03334-6

© Europos Bendrijos, 2007

Leidžiama dauginti, nurodžius šaltinį.

© Nuotraukų ir dizaino autorius Ruben Timman / www.nowords.nl

Printed in Italy

SPAUDINTA BALTAME POPIERIUJE, BLUKINTAME NENAUDOJANT CHLORO

Turinys

Pratarmė	4
Įvadas	6
<hr/>	
1 skyrius. Imigrantų integracijos aspekto integravimas	13
1.1. Valdžia	15
1.2. Paslaugų teikėjai	20
1.3. Nevyriausybinės organizacijos	25
Išvados	28
<hr/>	
2 skyrius. Būstas miesto aplinkoje	31
2.1. Plėsti imigrantų galimybes rinktis būstą	32
2.2. Integracija į miesto aplinką	36
2.3. Keitimasis gerosios praktikos pavyzdžiais būsto srityje	44
Išvados	46
<hr/>	
3 skyrius. Ekonominė integracija	49
3.1. Nuo leidimo įvažiuoti į šalį iki integracijos darbo rinkoje: suderinti pasiūlą ir paklausą	50
3.2. Įgūdžiai ir kvalifikacija	53
3.3. Kova su diskriminacija ir kultūrų įvairovė	59
3.4. Imigrantų verslumas	63
Išvados	66
<hr/>	
4 skyrius. Integracijos valdymas	69
4.1. Vietos integracijos struktūros	70
4.2. Integracijos politikos planavimas ir vertinimas	76
4.3. Išteklių valdymas	79
Išvados	86
I priedas. Praktika grindžiama politika – paversti praktika politika	89
II priedas. Nacionaliniai integracijos informacijos centrai	93

Pratarmė

Tikiu, kad šis vadovas bus įkvėpimo ir naujų idėjų šaltinis visiems, kurie susiduria su imigracijos problemomis ir jos teikiamomis galimybėmis. Kai 2004 m. lapkričio mėn. buvo išleistas pirmasis integracijos vadovas, specialistai ir politikos kūrėjai taip pat parodė didelį susidomėjimą juo. Pirmasis leidimas buvo išplatintas visoje ES, o grįžtamoji informacija Komisijai patvirtino, kad jis atitiko realius keitimosi informacija ir gerąją praktiką nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis poreikius. Jis tapo viena iš svarbiausių bendrosios Europos integracijos programos, grindžiamos Bendraisiais pagrindiniais integracijos principais, dėl kurių taip pat 2004 m. lapkričio mėn. Teisingumo ir vidaus reikalų taryba susitarė, sudėtinių dalių.

Šis antrasis vadovo leidimas, kuris buvo parengtas bendradarbiaujant su nacionalinių integracijos informacijos centrų tinklu, skirtas būstui ir ekonominei integracijai – gyvybiškai svarbiems klausimams, kad imigrantai jaustųsi laukiami ir galėtų panaudoti savo įgūdžius bei žinias ir taip prisidėti prie ES ekonomikos augimo ir vystymosi. Šiame vadove taip pat nagrinėjamas įvairių aspektų įtraukimo įgyvendinant integracijos politikos kryptis vaidmuo. Skatinant dialogą ir dalyvavimą galima padėti migrantams ir Europos piliečiams geriau pažinti vienas kitą ir taip panaikinti žalingas „nepasitikėjimo kliūtis“. Todėl privalome sėkmingai koordinuoti daugelio įvairių su integracija susijusių suinteresuotųjų šalių naudojamas stuktūras ir mechanizmus, ypač vietos lygmeniu. Integracijai skirta finansinė parama: pasikonsultavusi su Europos Parlamentu, Taryba patvirtino mano pasiūlymą įsteigti specialų Integracijos fondą numatant svarų biudžetą (825 mln. eurų 2007–2013 m.).

Reikėtų dar kartą pabrėžti vietos suinteresuotųjų grupių, visų pirma miestuose, svarbą. Vietos lygmuo šiuo metu toliau sparčiai kinta: auga Europos miestai, o jų gyventojai tampa kaip niekad skirtingi, kadangi žmonės iš viso pasaulio atvyksta dirbti darbo, kurio negali imtis mūsų senstantys gyventojai ir darbo jėga. Miestų valdžios institucijos yra arčiausiai piliečių ir laikydamosi subsidiarumo principo turi didžiausias galimybes greičiau ir veiksmingiau priimti politinius sprendimus. Dėl šios priežasties 2006 m. spalio mėn. Roterdamo mero pirmininkaujamoje konferencijoje aš pateikiau naują iniciatyvą dėl miestų integravimo (angl. *Integrating Cities*), kuria buvo pradėta Europos politikos sričių ir vietinės praktikos peržiūra. Komisija seniai laikosi nuomonės, kad trečiųjų šalių piliečiams suteikiant bet kokią galimybę dalyvauti visuomenės gyvenime skatinamas integracijos procesas.

Integracija gali būti sudėtinga priimančiosioms šalims ir tiems, kurie šiuo metu imigruoja į Europą. Todėl būtina keistis idėjomis ir kartu ieškoti sėkmingų sprendimų. Tikiuosi, kad šis vadovas – esminė Europos programos dalis, – kaip ir jo ankstesnis leidimas, mums padės rasti sprendimus, būtinus socialinei sanglaudai ir aktyviam kiekvieno visuomenės nario dalyvavimui užtikrinti.

A handwritten signature in blue ink, which reads "Franco Frattini". The signature is fluid and cursive.

Franco Frattini
Pirmininko pavaduotojas
Europos Komisija

Briuselis, 2007 m. gegužės mėn.

Ivadas

Integracijos vadove yra pateikiami gerosios praktikos pavyzdžiai ir tai, ko buvo pasimokyta iš politikos kūrėjų bei jos vykdytojų visoje Europoje patirties. Jame yra surinkta ir pateikta konkrečių pavyzdžių iš įvairių imigrantų integracijos sričių, todėl šis vadovas praturtina integracijos Europos Sąjungoje (ES) politinį procesą ir yra ypač naudingas kuriant Europos integracijos sistemą.

Su vadovu susijusi veikla: suinteresuotųjų šalių bendradarbiavimas ir dalijimasis patirtimi

Šį vadovą parengė nepriklausomas Europos Komisijos konsultantas – Migracijos politikos grupė. Be to, jį rengiant buvo glaudžiai bendradarbiaujama su nacionaliniais integracijos informacijos centrais ir panaudota specialių seminarų, kuriuos buvo surengusios už integraciją atsakingos valstybių narių ministerijos, medžiaga.

Seminarų darbotvarkės rengė juos organizavusios valstybės narės kartu su konsultantu ir Europos Komisija. Nacionaliniai informacijos centrai siūlė galimus pranešėjus ir pateikė gerosios praktikos pavyzdžių, kurie galėjo būti pristatyti praktiniuose seminaruose. Taip pat, atsižvelgdami į seminaro temą, iš kiekvienos valstybės narės jie atrinko ne daugiau kaip tris dalyvius. Šiuose seminaruose dalyvavo pačių įvairiausių suinteresuotųjų šalių atstovai, taip pat ir vietos, regioninio bei nacionalinio lygmens vyriausybės organizacijos, socialiniai partneriai, paslaugų teikėjai, imigrantų asociacijos ir paramos grupės, teisių gynimo grupės ir kt.

Seminaro dalyvius galima laikyti šio vadovo „autoriais“, nes jo skyriuose pateikta informacija ir pavyzdžiai daugiausia yra paimti iš jų rašytinių bei žodinių pranešimų ir aptarimų. Europos Komisiją, nacionalinius integracijos informacijos centrus ir Migracijos politikos grupę galima laikyti „redaktoriais“, nes jie seminarams parengė sąvokų sistemą, surinko seminaruose pateiktą informaciją, atrinko praktiką ir atliko papildomus tyrimus. Šie vadovo skyriai pagrįsti dokumentais svarstymui, kuriuose yra nustatyta seminaro tema, pateikti klausimai aptarimui, ir baigiamaisiais dokumentais, kuriuose pateikiamos preliminarios rekomendacijos bei pasiūlymai dėl geriausios praktikos pavyzdžių.

Pirmajame vadovo leidime buvo skyriai apie naujų imigrantų ir pabėgėlių integravimo pradžią, dalyvavimą visuomenės gyvenime ir imigracijos matavimo rodiklius. Jis buvo pristatytas Nyderlandų pirmininkaujamoje Ministrų konferencijoje integracijos klausimais, kuri vyko 2004 m. lapkričio 9–11 d. Groningene. Vadovas buvo sudarytas naudojant specialių seminarų, įvykusių Kopenhagoje (2004 m. vasario mėn.), Lisabonoje (2004 m. balandžio mėn.) ir Londone (2004 m. birželio mėn.), medžiagą.

Kaip ir pirmajame vadovo leidime, antrajame leidime nagrinėjamos ir teorinės, ir praktinės temos: skyriuose apie imigrantų integracijos aspekto integravimą ir integracijos infrastruktūrą yra nagrinėjama, kokios struktūros ir priemonės yra taikomos įgyvendinant veiksmingas integracijos strategijas visose politikos srityse, o skyriuose apie būstą ir ekonominę integraciją yra aprašoma šiose srityse taikyta praktika bei įgyta patirtis. Antrasis vadovo leidimas yra sudarytas naudojant specialių seminarų, kuriuos surengė penkių skirtingų valstybių narių už

integraciją atsakingos ministerijos, medžiagą. Taigi šis vadovas parengtas remiantis semina-rais, kurie įvyko Taline (2005 m. gegužės mėn.), Romoje (2005 m. liepos mėn.), Dubline (2005 m. spalio mėn.), Berlyne (2005 m. gruodžio mėn.) ir Madride (2006 m. balandžio mėn.). Semi-narų dalyviai buvo atvykę iš 25 valstybių narių, taip pat iš Norvegijos ir Šveicarijos.

Politinės sąlygos: nauja Europos integracijos sistema

Antrasis Integracijos vadovo leidimas yra itin svarbus plėtojant vieną svarbiausių Europos integracijos sistemos dalių – bendrųjų pagrindinių principų taikymą. Bendrieji pagrindiniai principai turi padėti valstybėms narėms kurti integracijos politiką ir būti etalonu, kuriuo jos galėtų vadovautis įgyvendindamos ir vertindamos integracijos politiką dabar ir ateityje. Šie vienuolika principų yra išsamiai apibūdinti Komisijos komunikate „Bendra integracijos darbotvarkė“, kuriame yra siūlomos konkrečios bendrųjų pagrindinių principų įgyvendinimo priemonės. Komunikate siūloma priemonės taikyti ES ir nacionaliniu lygmenimis, atsižvelgiant į esamas ES politines sistemas.

Kuriant Europos integracijos sistemą svarbus vaidmuo tenka Bendrijos teisės aktų perkėlimui į nacionalinę teisę ir jų įgyvendinimui, tačiau ne mažiau svarbu nuolatos tobulinti bendradarbiavimo ir keitimosi informacija priemones. Todėl 2005 m. gruodžio 1–2 d. Teisingumo ir vidaus reikalų taryba „paragino nacionalinių integracijos informacijos centrų tinklą padedant Komisijai toliau tobulinti „Integracijos vadovą politikos kūrėjams ir vykdytojams“. Kad būtų pasinaudota visais sėkmingo dalijimosi patirtimi ir geriausios praktikos pavyzdžiais privalumais, Taryba paragino plačiai išdalyti šį vadovą ir užtikrinti, kad jis bus lengvai prieinamas ir kad bus atsižvelgta į tikslinę auditoriją“ (p. 37). Todėl buvo priimtas sprendimas išversti šį vadovą į Europos Sąjungos oficialiąsias kalbas.

Praktinės diskusijos techniniuose seminaruose

Klestinčiai Europai reikalingi aktyvūs piliečiai, kurie integruotose visuomenėse gyventų kartu. Imigrantai toliau vyksta į Europos šalis ir kuriasi jose, taigi jie tampa šių visuomenių nariais ir kuria jų ateitį, įvairiausiais būdais dalyvaudami jų socialiniame ir ekonominiame gyvenime.

Imigrantų integracijai įtakos turi įvairiausi sudėtingi veiksniai. Skiriasi valstybių narių valdy-mo struktūros, socialinės apsaugos sistemos, valstybės ir piliečių santykiai, taip pat jose yra susiklosčiusios skirtingos migracijos tradicijos. Imigrantų populiacijos skiriasi ne tik pagal šalį, bet ir vietos lygmeniu. Be to, ir pačios Europos visuomenės šiuo metu keičiasi. Šeimos gyvenimas, švietimo sistema, savanoriškas darbas, politinės partijos, profesinės sąjungos, organizuota religija, socialinis dialogas ir kitos priemonės bei institucijos keičiasi veikiamos sparčių socialinių ir ekonominių virsmų. Užuoat integravęsi į statines visuomenes, imigrantai ir pabėgėliai Europoje sąveikauja su juos supančiomis kintančiomis visuomeninėmis struk-tūromis.

Integraciją nelengva planuoti: tai ilgalaikis procesas, kuris nėra linijinis. Tarptautinis politinis įvykis arba nusikaltimas gali gerokai sutrikdyti integracijos procesą. Integracija taip pat yra daugialypis reiškinys, kuriam reikalingas įvairių dalyvių, be kita ko, ir pačių imigrantų, lanks-

tumas. Europos visuomenės turi tapti „besimokančiomis visuomenėmis“, susipažinti su naujais sąveikos ir bendravimo būdais, taip pat su naujomis skirtingų kultūrų žmonių grupėmis, į kurias įeina ir imigrantai bei pabėgėliai.

Kas yra integracija? Galima tikėtis, kad toks klausimas sukels gerai pažįstamas diskusijas apie asimiliaciją arba daugiakultūriškumą, tačiau šį vadovą rengę specialių seminarų dalyviai tokių terminų nevaržo. Jie yra politikos kūrėjai ir vykdytojai, darbe kasdien susiduriantys su imigrantų integracija, todėl laikėsi labiau į praktiką orientuoto požiūrio ir daugiausia dėmesio skyrė imigrantų integracijos padariniams, susijusiems su socialiniu ir ekonominiu judumu, švietimu, sveikata, būstu, socialinėmis paslaugomis ir dalyvavimu visuomenės gyvenime.

Imigrantų padėtį gali pagerinti du svarbūs dalykai: nelygybės šalinimas ir kompetencijos įgijimas. Būtent į šiuos tikslus yra orientuota Europos integracijos politika.

Šalinti nelygybę ekonominiame gyvenime, švietimo sistemoje ir kitose srityse yra visų vyriausybinių ir nevyriausybinių organizacijų užduotis, nors ypatinga atsakomybė ir tenka teisės aktų leidėjams. Itin svarbūs yra tokie „pilietiško pilietišumo“ aspektai kaip gyvenimo šalyje garantijos, parama šeimos gyvenimui, natūralizacijos skatinimas ir kova su diskriminacija, ne mažiau svarbios yra ir sąvokos, susijusios su „socialinio pilietišumo“ terminu: dalyvavimas visuomenės gyvenime, socialinis judumas ir vartotojo poreikiams pritaikytos paslaugos. Kad šios sąvokos būtų įdiegtos praktiškai, reikia nacionaliniu ir Europos mastais nustatyti normas, parengti administracinei veiklai skirtus elgesio kodeksus ir panaikinti nereikalingas teisinės kliūtis.

Antrasis tikslas – kompetencijos įgijimas – yra svarbus visiems gyventojams, kartu ir imigrantams. Šiam tikslui reikia, kad kiekvienas asmuo dalyvautų visą gyvenimą trunkančiame mokymesi. Viena iš užduočių – skatinti kalbos mokymąsi, taip pat tęstinį mokymą ir švietimą. Laikui bėgant žmonės ne tik gauna naujos informacijos, bet ir išmoksta mokytis, taigi tokį reiškinį galima pavadinti „mokymusi mokytis“. Tai, kad jiems yra suteikiama teisių, taip pat skatina siekti žinių, ir atvirkesčiai.

Ne tik pavieniams asmenims yra naudinga didesnė kompetencija. Įgijusios tarpkultūrinių žinių organizacijos taip pat padeda sau ir integracijos procesui, ir taip yra visoms organizacijoms: mažoms ir didelėms organizacijoms, profesinėms ir savanoriškos veiklos organizacijoms, pagrindinėms organizacijoms ir imigrantų organizacijoms. Nuolatos derindamosi prie savo aplinkos ir kintančių jos įvairovės modelių, jos tampa „besimokančiomis organizacijomis“, kurios stiprina socialinę visuomenių, kurioms priklauso, sanglaudą.

Taigi tai, kas abstrakčiai vadinama „integracija“, apima teisingumo ir vidaus reikalų aspektus, susijusius su teisinėmis leidimo įvažiuoti į šalį ir gyventi joje, natūralizacijos ir kovos su diskriminacija nuostatomis, taip pat apima aspektus, glaudžiau susijusius su socialinių reikalų, darbo rinkos, švietimo ar kultūros politinėmis sritimis. Tokie įvairūs aspektai yra svarstomi visais valdžios lygiais, įvairiuose Komisijos generaliniuose direktoratuose, ministerijose ir savivaldybių departamentuose, ir visi jie dalyvauja integracijos veikloje. Šioje veikloje taip pat

dalyvauja įvairios nevyriausybinių organizacijos. Ministerijos, įvairių valdžios lygių institucijos ir vyriausybinių bei nevyriausybinių organizacijos turi koordinuoti savo veiklą šioje srityje.

Kova su nelygybe, paslaugų pritaikymas kitų kultūrų klientams ir organizacijų veiklos keitimas gali sukelti įtampą. Imigrantams ir ne imigrantų kilmės gyventojams gali susidaryti įspūdis, kad jų interesai kertasi, kad integracijos procese, kuriame dalyvauja įvairios imigrantų grupės ir vietos gyventojai, yra nugalėtojų ir pralaimėtojų. Visuomenės, susiduriančios su kultūrų įvairovės reiškiniu, turi susitaikyti su tuo, kad kultūrų įvairovė gali sukelti konfliktų, ir išmokti skirtumų problemą spręsti tarpininkavimo ir derybų būdu. Pasiryžimą dalyvauti tokiuose mainuose gali paskatinti asmeninis bendravimas ir ryšiai. Atviri bendravimo kanalai yra ilgalaikio dialogo ir bendradarbiavimo pagrindas.

Antrojo vadovo leidimo turinys

Be įžangos, šiame vadove yra dar keturi skyriai. Pirma apibendrintai apžvelgiamos taikytinos priemonės, įprasminančios dalijimąsi patirtimi, kuris yra vertingos informacijos šaltinis. Priedas yra grindžiamas besimokančių organizacijų patirtimi, taip pat skatinimu Europoje dalytis integracijos srityje įgyta patirtimi.

1 skyriuje, skirtame integravimui, nagrinėjama, kaip imigrantų integracijos aspekto integravimas tampa politikos kūrimo ir vykdymo, paslaugų teikimo ir organizacijų kultūros sudedamąja dalimi pačiose įvairiausiose srityse. Jame pateikiama pavyzdžių, kaip vyriausybinių ir nevyriausybinių organizacijos dalyvauja imigrantų integracijos aspekto integravimo veikloje, ir siūlomos priemonės, galinčios padėti joms koreguoti politiką bei taikomas priemonės, atsižvelgiant į kintančias daugianacionalinės visuomenės realijas.

2 skyriuje, skirtame būstui miesto aplinkoje, aprašomos priemonės, kurių tikslas – suteikti imigrantams daugiau galimybių pasirinkti būstą mažinant kliūtis gauti būstą ir gerinant jo kokybę. Nors šios priemonės daugiausia yra nedidelio masto ir skirtos tiksliniams naudotojams, jos įgyvendinamos vykdant platesnę miestų politiką ir dalyvaujant miestų struktūroms. Miestai pirmieji pradeda kurti priemones, susijusias su miestų atgaivinimu, mišria nuosavybe ir nuoma, integruotomis institucijomis ir tarnybomis, komunikacija ir dalyvavimu. Šiame skyriuje yra pateikiama šiose srityse taikomų priemonių pavyzdžių.

3 skyriuje, skirtame ekonominei integracijai, yra nagrinėjama imigrantų ekonominė integracija, kuri apima ir užimtumą, ir savisamdą. Yra analizuojama, kaip imigracijos politika gali padėti darbo rinkoje suderinti pasiūlą su paklausa ir tokiu būdu palengvinti imigrantų integraciją. Toliau aptariamas įgūdžių vertinimas ir įgijimas imigrantams veikiant darbo rinkoje, konkrečiai yra kalbama apie oficialią kvalifikaciją, kitus profesinius ar kalbinius įgūdžius, darbinio gyvenimo suvokimą ir darbo paieškos procesą. Šiame skyriuje taip pat yra nagrinėjama, kaip kovos su diskriminacija ir kultūrų įvairovės strategijos gali skatinti lygių galimybių principą taikyti darbo vietoje, išlaikyti darbo vietas ir kurti aplinką, kurioje būtų vertinama kultūrų įvairovė. Galiausiai šiame skyriuje nurodoma, kaip remti etninėms mažumoms pri-

klausančius verslininkus: teikti konsultacijas, sudaryti palankias sąlygas naudotis finansinėmis paslaugomis arba įtraukti juos į tiekėjų tinklus.

4 skyriuje, skirtame integracijos valdymui, yra nagrinėjama bendradarbiavimo struktūros, metodai, būdai ir formos, kuriomis yra grindžiamos integracijos politika ir praktika. Jame pateikiama pavyzdžių, kaip įvairios imigrantų integracijoje dalyvaujančios organizacijos gali kartu apibrėžti santykius, kuriuos plėtojant būtų išnaudojami kiekvienos suinteresuotosios šalies privalumai ir teigiamos ypatybės. Šiame skyriuje yra aprašomi integracijos veiklos koordinavimo vietos lygmeniu būdai. Toliau nagrinėjamas vertinimas, kuris yra pagrindinis tinkamo politikos ir programų kūrimo aspektas. Galiausiai yra aptariamas išteklių valdymas ir įvairių valstybinių bei privačių organizacijų vaidmuo finansuojant integracijos politiką ir praktiką.

Šiame skyriuje pateikiami pavyzdžiai ir apibūdinta įgyta patirtis yra glaudžiai susiję su 1 skyriuje pateikiamais pavyzdžiais. Jie atskleidžia papildomas kai kurių integravimo klausimų analizės perspektyvas: kaip tinkamai suderinti vadovavimą ir dalyvavimą, koordinavimą ir lankstumą? Kokie finansavimo modeliai geriausiai atitinka tikruosius poreikius ir galimybes? Kaip galima pasimokyti iš teigiamos bei neigiamos patirties ir atitinkamai pakoreguoti politiką?

I priede pateikiami pasiūlymai, kaip integracijos programų ir projektų rezultatus panaudoti rengiant politikos rekomendacijas. Tai užtikrintų didesnę politikos orientavimą į praktiką, o tai savo ruožtu pagerintų integracijos veiklos darną ir padidintų paramą integracijos politikai.

II priede pateikiamas nacionalinių integracijos informacijos centrų kontaktinis sąrašas.

Keitimasis gerąja praktika ir mokymasis iš jos

Ir vyriausybės, ir nevyriausybės organizacijos, veikiančios tuo pačiu valdžios lygiu ar kitokiais valdžios lygiais, rengdamos ir įgyvendindamos politiką arba vykdydamos konkrečias programas ir projektus gali mokytis vienos iš kitų.

Yra keletas keitimosi gerąja praktika etapų:

- išsamiau apibūdinti politikos sritis ir integracijos programas, su kuriomis bus susijęs keitimasis gerąja praktika, ir prognozuojamus rezultatus;
- nuspręsti, ko yra siekiama – įdiegti organizacijos partnerės taikytas priemones, pritaikyti tokias priemones savo situacijai ar pakeisti šias priemones ir kartu su partnere parengti naujas;
- nustatyti vieną ar keletą galimų partnerių, pasitarti su jais dėl principų, kuriais bus grindžiamas keitimasis gerąja praktika, ir susitarti dėl jų (tarkime, keitimasis gerąja praktika gali būti grindžiamas Europos kokybės valdymo fondo Europos lyginamosios analizės taisyklėmis);
- skirti šiam tikslui žmogiškųjų ir kitų išteklių, motyvuoti organizacijos darbuotojus ir parodyti šią motyvaciją partnerei (-ėms);
- priimti sprendimą dėl programos ir terminų, paskirti darbuotojus, susitarti dėl vidinės ir išorinės komunikacijos strategijos, surengti savo darbuotojų ir partnerių darbuotojų susitikimą, sudaryti keitimosi gerąja praktika grupę, kurios nariai būtų kompetentingi ir patikimi;
- nustatyti duomenų šaltinius ir susitarti, kaip informacija bus kuriama, tvarkoma (ypač jei kalbama apie konfidencialius duomenis) ir kaip ja bus keičiamasi. Nustatyti, panaikinti duomenų trūkumus arba kitaip spręsti šią problemą;
- visapusiškai keistis gerąja praktika lankantis vietoje, rengiant bendro pobūdžio medžiagą apie integracijos politiką, išsamiai pristatant programų įgyvendinimą ir nustatant mokymosi aspektus;
- nustatyti, kiek situacijų skirtumai daro įtakos ne tik politikos ir praktinės veiklos rezultatų prognozėms, bet ir jų tikrajam poveikiui. Nustatyti bendrus veiksmingumo ir efektyvumo vertinimo kriterijus;
- palyginti politiką ir praktiką, nustatyti teigiamus ir neigiamus jų aspektus. Atskleisti svarbiausius sėkmės veiksnius ir nurodyti kliūtis. Nustatyti įgytą naudingą patirtį ir pateikti rekomendacijas, kaip ją pritaikyti;
- įvertinti keitimąsi gerąja praktika, pasidalyti rezultatais su suinteresuotosiomis šalimis ir atitinkamai pakoreguoti politiką ir praktiką.

1 skyrius

Imigrantų integracijos aspekto integravimas

Šiame skyriuje nagrinėjama, kaip imigrantų integracijos aspekto integravimas tampa politikos kūrimo ir vykdymo, paslaugų teikimo ir organizacijų kultūros sudedamąja dalimi pačiose įvairiausiose srityse. Jame pateikiama pavyzdžių, kaip vyriausybės ir nevyriausybės organizacijos dalyvauja imigrantų integracijos aspekto integravimo veikloje, ir siūlomos priemonės, galinčios padėti joms koreguoti politiką bei taikomas priemones, atsižvelgiant į kintančias daugianacionalinės visuomenės realijas.

Sąvoka „integravimas“ (angl. *mainstreaming*) atsirado lyčių lygybės srityje ir Europos šalių integracijos politikoje dar nėra vartojama. Tačiau ši sąvoka vykusiai išreiškia keletą aspektų, kurie jau kuris laikas yra minimi diskusijose integracijos tema:

- veikėjai, kurie paprastai dalyvauja kuriant politiką, turėtų įtraukti imigrantų integracijos perspektyvą į visas politikos kryptis visais lygiais ir visuose etapuose;
- organizacijos, užsiimančios plačiajai visuomenei skirta veikla, turėtų užtikrinti, kad visi populiacijos, kurios nacionalinė sudėtis tampa vis įvairesnė, nariai turėtų vienodas galimybes naudotis jų programomis ir paslaugomis;
- kartais bendrosios priemonės gali būti pritaikytos imigrantų poreikiams. Kai kuriais atvejais yra būtina taikyti laikinas arba nuolatines tikslines priemones. Organizacijos gali mokytis, kaip suderinti šių dviejų rūšių priemones, ir geriausias būdas tą padaryti – konsultuotis su suinteresuotosiomis šalimis, įskaitant imigrantus.

Lyčių aspekto integravimas yra apibrėžtas keliuose dokumentuose, pavyzdžiui, 1998 m. Europos Tarybos leidinyje *Lyčių aspekto integravimas: koncepcija, metodologija ir gerosios praktikos pavyzdžių pateikimas: galutinė lyčių aspekto integravimo specialistų grupės ataskaita*.

„Imigrantų integracijos aspekto integravimo“ tikslas yra suformuluotas 10-ajame bendrajame pagrindiniame principo: „Integracijos politikos ir priemonių sutelkimas visose susijusiose politikos srityse ir visuose valdžios bei viešųjų paslaugų lygmenyse yra esminė viešosios politikos formavimo ir įgyvendinimo sąlyga.“ Šį principą papildo 6-asis bendrasis pagrindinis principas: „Galimybės imigrantams tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir tos šalies piliečiai ir nediskriminuojant kreiptis į institucijas, taip pat naudotis tiek privačiomis, tiek ir viešosiomis prekėmis ir paslaugomis sudarymas yra esminė sąlyga siekiant geresnės integracijos“.

„Integravimo“ sąvoka reiškia, kad politikos kryptys, darančios žmonėms skirtingą poveikį, yra koreguojamos taip, kad būtų pašalinta nelygybė ir būtų vienodai paisoma visų visuomenės grupių interesų. Kitaip tariant, tai yra lygybės skatinimo priemonė. Kaip teigiama 2005 m. Komisijos komunikate „Bendra integracijos darbotvarkė“, pagrindinių teisių skatinimas, nediskriminavimo principas ir lygios galimybės visiems yra svarbiausi integracijos klausimai.

ES teisės aktuose yra nustatyta sistema, kuria grindžiami griežti nacionaliniai kovos su diskriminacija įstatymai. Pagal šią sistemą yra draudžiama tiesioginė ir netiesioginė

diskriminacija, nurodymai diskriminuoti ir priekabiavimas, tačiau yra leidžiami teigiami veiksmai. Atitinkamos iniciatyvos yra rengiamos visais valdžios lygiais, o finansuojamos pagal tokias programas kaip Europos kovos su diskriminacija veiksmy programą. Geroji integravimo praktika yra grindžiama kovos su diskriminacija įstatymais, tačiau ji taip pat rodo, kad atskirais atvejais problemoms nustatyti ir joms spręsti gali būti naudojamos mažiau oficialios priemonės, kaip antai tarpininkavimas ir skundų procedūros.

Įvairių sričių politikos kūrėjai, paslaugų teikėjai ir nevyriausybinės organizacijos turi kritiškai įvertinti savo veiklą. Ar programose yra atsižvelgiama į konkrečius imigrantų poreikius ir padėtį, ar yra numatytos priemonės jų poreikiams tenkinti ir ar pateikiamos tų poreikių prognozės? Ar metodai ir struktūros gali būti pakoreguoti taip, kad, remiantis lygių galimybių principu, imigrantams taptų prieinamesni?

Bendrosios programos gali skatinti imigrantų integraciją kaip vieną iš plačiai visuomenei skirtų priemonių. Tačiau imigrantai taip pat turi ypatingų poreikių, kuriems reikia numatyti papildomas tikslines priemones. Šiame skyriuje yra nagrinėjama integravimo dinamika, kuriai būdingas nuolatinis laviravimas tarp bendrųjų ir tikslinių priemonių. Geriausia, jei šios priemonės vienos kitas papildo ir kartu yra naudojamos imigrantams palankesnėmis sąlygomis, susijusiomis su prieinamumu ir dalyvavimu, kurti. Įvairių visuomenės sektorių veikėjai prieš apsispręsdami, kokios rūšies priemonės taikys, gali įvertinti žmonių, kuriems priemonės bus skirtos, skaičių, laiko veiksnį ir savo pajėgumą. Išsamiau šie kriterijai yra aptariami toliau.

1.1. Valdžia

Valdžiai tenka svarbi užduotis įtraukti imigrantų integracijos aspektą į visų atitinkamų sričių politikos kūrimą, įgyvendinimą, stebėseną ir vertinimą. Šios užduoties įgyvendinimo sėkmei daugiausia įtakos turi aukščiausiųjų valdžios institucijų politinė valia ir vadovavimas. Taip pat ji priklauso nuo tų veikėjų, kurie turi pasikeisti, kad paremtų imigrantų integracijos idėją, bendradarbiavimo.

Nacionaliniu lygmeniu vadovauti imigrantų integracijos aspekto integravimui gali tam tikslui skirta ministerija arba gerai veikianti specializuota įstaiga. Pavyzdžiui, Ispanija Darbo ir socialinių reikalų ministerijoje yra įsteigusi imigracijos ir emigracijos valstybės sekretoriaus postą; Nyderlandai Teisingumo ministerijoje yra įsteigę imigracijos ir integracijos ministro postą; Danijoje yra Pabėgėlių, imigracijos ir integracijos reikalų ministerija, o Portugalijoje – imigracijos ir etninių mažumų vyriausiasis komisaras. Vietos lygmeniu savivaldybėje taip pat galima įsteigti šiam tikslui skirtą integravimo padalinį.

Gerokai daugiau kaip ketvirtadalis Vienos gyventojų yra imigrantų kilmės. 2004 m. Vienos miesto taryba savivaldybėje įkūrė Integracijos ir kultūrų įvairovės departamentą (MA17). MA17 padeda kitiems savivaldybės departamentams ir skyriams įgyvendinti į kultūrų įvairovę orientuotą politiką, pavyzdžiui, padeda rajonų skyriams gerinti administracines paslaugas, skirtas įvairių tautybių gyventojams. Pavyzdžiui, MA17 skatina rajonų skyrius bendradarbiauti sprendžiant gyventojų klausimus, tarkim, spręsti tokius sudėtingus klausimus kaip paraiškų gauti prekybos licenciją teikimas arba klausimų, susijusių su teise gauti pensiją, nagrinėjimas, – ir visa tai migrantų kalbomis.

MA17 departamente dirba 48 asmenys, įskaitant 20 darbuotojų, dirbančių decentralizuotuose biuruose, veikiančiuose septyniuose skirtinguose Vienos rajonuose. Dėl tokios kaimynystės MA17 gali daugiau sužinoti apie vietos bendruomenes bei asocijas ir apie konkrečią padėtį įvairiuose miesto rajonuose. Beveik du trečdaliai MA17 darbuotojų yra imigrantų kilmės. Daugelis jų yra pirmosios kartos migrantai. Jie yra kilę iš 14 šalių ir šneka daugiau kaip 23 kalbomis.

Tinklavietės adresas: www.wien.gv.at/integration/ (vokiškai)

Už integravimą atsakinga ministerija ar padalinys, norėdami įtraukti kitas valdžios institucijas į imigrantų integracijos skatinimą, gali taikyti įvairias priemones. Toliau pateikiami šių priemonių pavyzdžiai, kuriuos aprašant vartojama bendro pobūdžio sąvoka „integracijos veikėjas“ (tai yra asmuo arba organizacija, kurie dabar įgyvendina tam tikrą priemonę).

Patirtis rodo, kad integravimo praktika yra veiksmingesnė tuomet, kai ji grindžiama aiškia politine nuostata, t. y. kad spręsti imigrantų integracijos klausimą yra ne „prabanga“, o tiesiog viena iš užduočių, kurią institucija turi atlikti atsižvelgdama į tai, kad jos klientai, nariai ar suinteresuotosios šalys kultūros atžvilgiu tampa vis įvairesni.

Integracijos informacijos centrai: kiekvienoje vyriausybėje įstaigoje gali būti paskirtas už integravimo skatinimą atsakingas administracinis padalinys arba asmuo. Šiems integracijos informacijos centrams turėtų būti teikiama aukščiausio lygio politinių sluoksnių parama ir jie turėtų reguliariai bendrauti su integracijos veikėju.

Jungtinės Karalystės vyriausybė skatina su kultūrų įvairove susijusią veiklą, todėl įgaliojo visus nuolatinis sekretorius asmeniškai užtikrinti, kad jų vadovaujamos ministerijos vykdytų visus su kultūrų įvairove susijusius įsipareigojimus (nuolatinis sekretorius yra Britanijos vyriausybės ministerijos vyriausiasis valstybės tarnautojas ir atsako už kasdienį vadovavimą ministerijai). Be to, siekiant sparčiau spręsti numatytus kultūrų įvairovės klausimus, buvo įsteigta keletas naujų specialių pareigybių ir skirta vaidmenų. Pavyzdžiui, įvairiems vyresniesiems valstybės tarnautojams buvo skirtas kultūrų įvairovės rėmėjų ir kultūrų įvairovės gyvėjų vaidmuo: jie turi vadovauti ministerijose vykdomam su kultūrų įvairove susijusiam darbui ir koordinuoti jį su kitomis ministerijomis.

Politinių pasiūlymų peržiūra: integracijos veikėjas gali įvertinti siūlomą visų sričių politiką ir kreiptis į atitinkamas žinybas, jei pasiūlymai imigrantų integracijos požiūriu kelia susirūpinimą. Pasiūlymus taip pat gali peržiūrėti tarpžinybinis komitetas arba darbo grupė. Danija, Airija, Lenkija ir Prancūzija – tai tos valstybės narės, kuriose veikia tokie komitetai.

2005 m. kovo mėn. Lenkijoje jos ministras pirmininkas sudarė tarpžinybinę užsieniečių integracijos grupę. Jai yra pavesta rengti siūlymus, kaip koreguoti ar išlaikyti dabartinę kompetenciją imigrantų socialinės integracijos srityje, taip pat pavesta koordinuoti tarpžinybinį bendradarbiavimą imigrantų socialinės integracijos srityje, teikti nuomones dėl įstatymų leidybos projektų, kuriais yra iš dalies keičiamos nuostatos dėl imigrantų socialinės integracijos, bendradarbiauti su šioje srityje dirbančiomis nevyriausybinėmis įstaigomis ir keistis nuomonėmis apie tendencijas bei strategijas, atskirose žinybose taikomas skirtingoms imigrantų grupėms.

Grūpei pirmininkauja Darbo ir socialinės politikos ministerijos valstybės sekretorius, vadovaujantis Socialinės paramos ir integracijos departamentui. Grupę sudaro devynių ministerijų, kaip antai kultūros, sveikatos apsaugos ir kitos, atstovai, taip pat vyriausybės įgaliotinio moterų ir vyrų lygybės reikalams atstovas.

Vokietijos federalinis migracijos biuras 2005 m. išleido knygą „Integracijos veikla federaliniu lygmeniu – tarpžinybinės integracijos reikalų darbo grupės sudarytas sąrašas“. Šiame rinkinyje yra aprašoma visa įvairių ministerijų ir kitų institucijų integracijos srityje federaliniu lygmeniu vykdyta veikla, taip pat pateikiama rodyklė.

Ši veikla apima plataus pobūdžio programas, taip pat individualius projektus, kampanijas, renginius, mokslinių tyrimų projektus arba leidinius. Ši veikla pristatoma lentelėje, kurioje pateikiama informacija apie biudžeto eilutes ir sumas, tikslus, partnerius, tikslines grupes, trukmę, regioninį paplitimą, įgyvendinančias organizacijas, vertinimus ir kt. Taip pat yra nurodyti su kiekviena veikla susiję kontaktiniai asmenys.

Į politinius pasiūlymus taip pat gali būti įtraukti oficialūs prognoziniai poveikio vertinimai, kuriais siekiama numatyti galimą priemonių poveikį tam tikroms grupėms, pavyzdžiui, imigrantams. Tarkim, poveikio vertinimas, kuriame analizuojamas geografinis imigrantų pasiskirstymas ir judumo modeliai, gali padėti nustatyti, ar šios grupės proporcingai gaus naudos iš naujų investicijų į viešąjį transportą. Integracijos veikėjas gali pasinaudoti savo patirtimi, kad patartų kitoms žinyboms, kaip įvertinti poveikį, ypač srityse, kuriose vykdoma sudėtinga politika, aplinkybės yra neprognozuojamos, o be to, jas sunku išreikšti kiekybiškai.

„Poveikio vertinimai“ – tai Europos Komisijos parengta priemonė, naudojama vertinant ekonominį, socialinį ir ekologinį politinių pasiūlymų poveikį. Jei poveikio vertinime yra nagrinėjamas politikos poveikis tam tikrai sričiai ar tam tikrai grupei, tai yra „dalinis poveikio vertinimas“.

Kaip pavyzdį galima pateikti lygių galimybių vertinimus, kuriais yra matuojamas visose politikos srityse taikomų teisinių ir kitų priemonių poveikis lygioms galimybėms (EQIA). Kitas pavyzdys – lyčių ir imigrantų integracijos poveikio vertinimai, kuriuose yra nagrinėjamas bendros politikos poveikis moterų ir atitinkamai imigrantų padėčiai.

Rodikliai: integracijos veikėjas gali parengti kultūrų įvairovės ir imigrantų integracijos rodiklius, kurie būtų susiję su įvairių ministerijų kompetencija. Gali būti teikiamos reguliarios šių rodiklių atitikties ataskaitos. Užuoat nuodugniai planavęs, integracijos veikėjas turėtų nustatyti bendruosius tikslus, teikti konsultacijas, dalytis patirtimi ir prižiūrėti šį procesą. Todėl pažangos vertinimo rodikliai gali būti gana bendro pobūdžio siekiant pagrindinę atsakomybę ir galimybę rinktis metodus palikti atitinkamai ministerijai.

Biudžeto sudarymas: integracijos rodiklių ataskaitų teikimo mechanizmai gali būti su biudžeto sudarymo ciklu taip susieti, kad naujų lėšų iš biudžeto skyrimas priklausytų nuo gerų veiklos rodiklių. Šį procesą galėtų prižiūrėti parlamento komitetai.

Finansavimas taip pat gali būti naudojamas integravimui skatinti. Pavyzdžiui, sveikatos apsaugos ar švietimo departamentams, politiką taip pertvarkiusiems, kad ji taptų palankesnė imigrantams, gali būti skirta papildomų lėšų. Bendro finansavimo susitarimai gali padėti atkreipti dėmesį į tai, kad atsakomybė už integraciją yra bendra, turint galvoje, kad imigrantų poreikių tenkinimas yra vienas iš pagrindinių įsipareigojimų, kurį turi vykdyti visos žinybos.

Finansavimo kriterijų klausimas rodo, kad kartais riba, skirianti bendrąsias ir tikslines priemones, yra visai menka. Pavyzdžiui, spręsdamos paramos priemonių mokykloms finansavimo klausimą, valstybių narių vyriausybės naudoja ir „bendruosius“ (socialinius ekonominius), ir „specialiuosius“ (imigrantams skirtus) kriterijus.

Jungtinėje Karalystėje yra vykdoma programa „Aukščiausia kokybė miestuose“ (angl. *Excellence in Cities*), pagal kurią yra papildomai finansuojamos vargingų rajonų mokyklos, o būtinybė finansuoti vertinama pagal vargingumo rodiklius. Kadangi varginguose miestų rajonuose dažnai gyvena etninės mažumos, pagal šią programą finansavimas tenka 70 % etninėms mažumoms priklausančių moksleivių. Pagal kitą programą, pavadintą „Dotacija etninėms mažumoms priklausančių moksleivių pažangumui gerinti“ (angl. *Ethnic Minority Achievement Grant*), yra finansuojamos vietos švietimo institucijos, atsižvelgiant į tokius kriterijus: moksleivių, kuriems anglų kalba yra antroji, skaičius, etninėms mažumoms priklausančių vaikų skaičius ir vaikų, kurie turi teisę į nemokamą maitinimą mokykloje, skaičius (vargingumo rodiklis).

Nyderlanduose mokyklos, kuriose mokosi „pažeidžiami“ moksleiviai, gauna papildomą Švietimo ministerijos finansavimą. Neseniai buvo pakeista „pažeidžiamumo“ vertinimo priemonė – tai yra nebe „etninė kilmė“, o „tėvų išsimokslinimo lygis“, nes tyrimas parodė, kad mokymosi rezultatams daugiau įtakos turi tėvų išsimokslinimo lygis, ne etninė kilmė, o kita priežastis – siekis sudaryti sąlygas, kad prastai besimokantys olandų tautybės vaikai galėtų naudotis specialiomis paramos priemonėmis.

Apskritai lėšų paskirstymas turėtų atspindėti paskelbtus politinius prioritetus ir įsipareigojimus. Integracijos valdymui skirtame 4 skyriuje išsamiau aptariamas išteklių valdymas.

Informuotumo gerinimas: migrantų asociacijos ir migrantams padedančios NVO yra tiesiogiai sukaupusios patirties, susijusios su netinkama politika ir jos padariniais. Jos gali atkreipti dėmesį į problemas tokiose srityse kaip sveikatos priežiūra, būstas ar švietimas ir atitinkamoms ministerijoms pasiūlyti, kaip pagerinti padėtį. Integracijos veikėjas gali padėti tokioms organizacijoms ginti migrantų interesus.

Integracijos veikėjas taip pat gali užsakyti mokslinius tyrimus, kurie leistų nustatyti imigrantų aptarnavimo trūkumus ir kitoms žinyboms geriau susipažinti su imigrantų poreikiais. Pavyzdžiui, Norvegijos integracijos ir kultūrų įvairovės departamentas užsakė teisme dirbančių vertėjų žodžiu darbo tyrimą. Jo rezultatai atskleidė prastą vertėjų darbo kokybę ir su nešališkumu susijusias problemas. Tai paskatino Teisingumo ministeriją sugriežtinti reikalavimus.

Integracijos klausimams skirti parlamento komitetų susitikimai arba partijos susitikimai gali padėti skatinti integravimą, jei susitikimai ir tyrimai rengiami viešai, juose dalyvauja kviestiniai ekspertai ir jei visos žinybos yra raginamos pasižadėti spręsti integracijos klausimus.

Vokietijos Štutgarto mieste Integracijos departamentas yra tiesiogiai atskaitingas merui, todėl integracijos klausimams politinėje darbotvarkėje tenka pirmenybė. Integracijos departamentas atlieka techninę stebėseną, t. y. prižiūri administracijos departamentų skyrių ir miestui priklausančių bendrovių darbą. Pavyzdžiui, jis užtikrina, kad darbo paieškos centrai kuo labiau atsižvelgtų į savo klientų kultūrų įvairovę. Departamentų lygmeniu departamentų vadovai ir merų pavaduotojai yra atsakingi už integracijos politikos ir projektų įgyvendinimą bei vertinimą.

Integracijos departamentas turi savo biudžetą ir, bendradarbiaudamas su daugybe partnerių, rengia pavyzdinius projektus. Šiuose pavyzdiniuose projektuose yra pabrėžiamas tarpkultūrinės kompetencijos perkėlimas į reguliariąsias struktūras, ir gavus mero pritarimą pristatomi gerosios praktikos pavyzdžiai. Be šios techninės stebėsenos, dar yra ir miesto tarybos tarptautinio komiteto politinė stebėseną. Šį konsultacinį komitetą sudaro 13 išrinktųjų miesto parlamento narių ir 12 gyventojų ekspertų. Šie gyventojai turi kompetenciją tokiose srityse:

kalbos mokymas, švietimas, sportas – 3 vietos;
miesto plėtra, sanglauda, saugumas – 3 vietos;

socialiniai reikalai, jaunimas, sveikata – 2 vietos;
 profesinė kvalifikacija, užimtumas, ekonomika – 2 vietos;
 kultūra, religijų dialogas – 2 vietos.

Tarptautinis komitetas nėra užsienio tautybės gyventojams atstovaujantis organas, greičiau tai – ekspertų grupė, nagrinėjanti visas su integracija susijusias veiklos sritis. Nuo 2005 m. administracija taip pat du kartus per metus teikia miesto tarybai integracijos ataskaitas.

1.2. Paslaugų teikėjai

Integravimas taip pat yra susijęs su vienodomis galimybėmis naudotis paslaugomis kultūrų įvairovės sąlygomis. Valstybiniai ir privatūs paslaugų teikėjai pripažįsta kultūrų įvairovę siūlydami paslaugas, kurios atspindi atsiradusius naujus ir skirtingus poreikius. Šie poreikiai nėra tik kultūrinio ar kalbinio pobūdžio: gyventojų nacionalinė priklausomybė tampa vis įvairesnė, tačiau dažnai šį reiškinį lydi dar kitas – atsiranda tankiai apgyventų miesto rajonų, kuriuose susidaro tokios socialinės ir ekonominės sąlygos, kad specialūs jų gyventojų poreikiai patenka į viešųjų paslaugų teikimo sritį. Vaikų priežiūros ar sveikatos priežiūros paslaugų poreikiai bus vienokie tankiai apgyventame rajone, kuriame gyvena įvairios nacionalinės priklausomybės gyventojai, ir kitokie – rajone, kuriame gyvena įvairios nacionalinės priklausomybės gyventojai, bet kuris yra mažiau apgyventas. Todėl paslaugos turi būti pritaikytos tiems gyventojams, kurie jomis naudosis, įvertinus *visus* šios gyventojų grupės ypatumus, taip pat ir tai, ar joje yra imigrantų arba pabėgėlių.

1.2.1. Nustatyti poreikius ir kliūtis

Paslaugų teikėjai, norėdami nustatyti, ar teikiamos paslaugos tenkina visų gyventojų grupių poreikius, naudoja įvairias priemones. Vienas iš būdų tai įvertinti – pažvelgti į pačias paslaugas: ar jomis yra naudojama taip, kaip ir buvo numatyta, ar jomis yra naudojama netinkamai, o tai reiškia, kad yra komunikacijos trūkumų arba atotrūkis tarp poreikių ir siūlomų paslaugų?

Regioninėje etninių mažumų sveikatos priežiūros strategijoje, kurią 2003 m. parengė Airijos Rytinio regiono sveikatos priežiūros institucija, yra nustatyti prioritetiniai klausimai, susiję su etninių mažumų klientais, ir analizuojami faktai, susiję su netinkamu naudojimu sveikatos priežiūros paslaugomis.

Didelis pacientų srautas greitosios pagalbos skyriuose parodė, kad informacija apie siuntimų sistemą, eilėje laukiančių pacientų sąrašus, vizitus pas gydytoją ir procesus, susijusius su naudojimu sveikatos priežiūros paslaugomis, daugeliui imigrantų yra neprieinama. Tai, kad buvo mažai naudojama priežiūra iki gimdymo ir po gimdymo programomis, parodė, kad sveikatos apsaugos programų ir medžiagos pristatymas buvo nepakankamai pritaikytas paslaugomis besinaudojantiems imigrantams. Todėl sveikatos priežiūros strategijoje buvo paraginta, be kita ko, įsteigti vertimų žodžių tarnybą ir bendruomeninę gimdymo kliniką.

Tinklavietės adresas: www.hse.ie (2005 m. Rytinio regiono sveikatos priežiūros institucija buvo priskirta Sveikatos priežiūros paslaugų teikimo įstaigai).

Paslaugų gavėjų atsileipimai yra dar vienas būdas sužinoti apie esamas paslaugų teikimo kliūtis. Mažiausia, ką galima padaryti, – tai registruoti skundus ir nusiskundimus, susijusius su paslaugų teikimu, ir atitinkamai į juos reaguoti. Paslaugomis besinaudojančius imigrantus ir pabėgėlius taip pat galima įtraukti į šį procesą: skatinti dalyvauti apklausose arba mokslinių tyrimų projektuose, turint galvoje, kad be tarpininko susisiekti su kai kuriais asmenimis bus sunku. Todėl šiuo atžvilgiu galėtų būti naudingas darbas su migrantų asociacijomis, bendradarbiavimas su bendruomenių vadovais arba tam tikrų bendruomenės narių mokymas, pavyzdžiui, kaip nustatyti sveikatos priežiūros poreikius. Tačiau paslaugų teikėjai turėtų nepamiršti, kad etninės arba kultūrinės grupės nariai nebūtinai turi tokios pat patirties paslaugų srityje. Vienodai svarbūs ar net svarbesni gali būti tokie veiksniai kaip socialinė ekonominė klasė, kalbos mokėjimas, teisinis statusas ir kt.

Vykdamas SEEM projektą (angl. *Services for Elders from Ethnic Minorities* – „Paslaugos pagyvenusiems etninių mažumų atstovams“, projekto trukmė – 2003–2006 m.), kurį pagal Bendrijos veiksmų programą, skirtą kovai su socialine atskirtimi, finansavo Europos Komisija, buvo tiriama sveikatos ir socialinės priežiūros paslaugų prieinamumas pagyvenusiems etninių mažumų atstovams. Įgyvendinus projektą buvo išleista brošiūra, kurioje pateikti gerosios praktikos pavyzdžiai, taip pat vietos valdžios institucijoms ir paslaugų teikėjams skirtas kontrolinis sąrašas.

Vienas iš gerosios praktikos pavyzdžių, kuris buvo nustatytas vykdamas SEEM projektą, yra „Lidso pagyvenusių žmonių forumas“, jungiantis 110 savanoriškų organizacijų, kurios atstovauja pagyvenusiems žmonėms ir dirba su jais. Forumas paskyrė pagalbos juodaodžiams ir etninių mažumų atstovams darbuotoją ir sudarė specialią darbo grupę, į kurią įeina pagyvenę etninių mažumų atstovai ir jų organizacijos. Pavyzdžiui, specialios darbo grupės atstovai buvo susitikę su Lidso socialinių paslaugų tarnybos direktoriumi ir aptarė naują socialinių paslaugų verslo planą bei pokyčius, susijusius su priežiūros namuose paslaugų teikimu. Šitaip speciali darbo grupė leidžia pagyvenusiems žmonėms ir jų organizacijoms prisidėti prie paslaugų plėtojimo, taip pat gerinti savitarpio pagalbą.

Tinklavietės adresas: www.leeds.gov.uk/seem/, kontaktai: seem@leeds.gov.uk

Tai, kad atsiranda tikslinės paslaugos, kurias dažnai teikia NVO ir imigrantų ar pabėgėlių savitarpio pagalbos organizacijos, yra vienas aiškiausių požymių, kad yra nepatenkintų poreikių.

Tikslinėmis paslaugomis jautriai reaguojama į konkrečią net ir mažų grupių padėtį. Jos leidžia, vos tik atsiradus būtinybei, reaguoti nedelsiant ir yra lanksčiai įgyvendinamos. Pagrindiniams paslaugų teikėjams supratus, kad yra paslaugų teikimo trūkumų, svarbu tinkamai suderinti tikslines ir bendrąsias paslaugas. Aiškus vaidmenų ir užduočių pasidalijimas gali padėti išvengti panašių paslaugų teikimo ir koordinavimo trūkumų.

1.2.2. Derinti bendrąsias ir tikslines paslaugas

Atsižvelgdami į nuolat gaunamą informaciją apie savo tikslinę auditoriją, paslaugų teikėjai turi apsispręsti, ar įprastiniai organizaciniai metodai, politika, praktika ir struktūros gali būti pakoreguoti, ar reikia papildomų priemonių.

Priimdami šiuos sprendimus jie turėtų įvertinti tokius veiksnius: laiko pasirinkimą, imigrantų skaičių ir pajėgumą.

Laiko pasirinkimas

Laiko pasirinkimas yra svarbi sėkmingos integravimo strategijos sudedamoji dalis. Atvykus pirmasis laikotarpis paprastai yra tas laikas, kai imigrantams ir pabėgėliams dažniausiai yra reikalingos specialios programos. Kai kuriose valstybėse narėse daugumą imigrantų ir pabėgėlių sudaro naujai atvykę asmenys.

Tikslinės priemonės, kaip antai kalbos kursai naujai atvykusiems asmenims ir įvadinės programos, greičiausiai bus labai svarbi imigrantams ir pabėgėliams skirtos politikos dalis. Tačiau bendrosios paslaugos taip pat yra reikalingos, nes naujieji imigrantai taip pat naudosis „pagrindinėmis“ paslaugomis, pavyzdžiui, ligoninėmis. Todėl šalys, kuriose yra daug naujų imigrantų, gali išlošti, jei integravimo imsis iš anksto. Specialios programos gali padėti per trumpą laiką sėkmingai išspręsti tam tikras problemas, tačiau ilginiui tokias problemas bus galima spręsti bendrosiomis programomis.

Imigrantų skaičius

Imigrantų skaičių svarbu žinoti priimant sprendimą dėl to, ar būtų galima pakoreguoti jau teikiamas paslaugas. Ar organizacijai daug ką reikėtų pakeisti, kad ji galėtų priimti nedidelę imigrantų arba pabėgėlių grupę su labai ypatingais poreikiais (pavyzdžiui, labai nedidelės kalbų grupės priimančiojoje šalyje ar vietovėje narius)? Galbūt verta parengti tikslines priemones. Tokios priemonės galėtų visiškai patenkinti šios grupės poreikius, ir nereikėtų ieškoti galbūt nesėkmingo kompromiso. Kita vertus, jeigu pakeitimas yra itin svarbus dideliame skaičiu imigrantų, pagrindinis paslaugų teikėjas turėtų imtis aktyvių veiksmų jam įdiegti.

Priimant sprendimą, kokias priemones taikyti konkrečioje situacijoje – bendrąsias ar tikslines, galima taikyti įvairius kriterijus. Svarbus yra laiko pasirinkimo veiksnys, taip pat ir žmonių, kuriuos paveiks tam tikra priemonė, skaičius. Svarstydamos šiuos veiksnius, suinteresuotosios šalys turėtų vadovautis proporcingumo principu.

Švietimas yra viena svarbiausių integracijos sričių, ir jai tenka svarbi funkcija – suteikti imigrantų vaikams daugiau galimybių ko nors pasiekti gyvenime. Švietimo srityje galima rasti daug integravimo pavyzdžių, tarkim, tokių, kurie yra surinkti *Euridikės* tinklo 2004 m. leidinyje „Imigrantų vaikų integracija Europos mokyklose“.

Euridikės ataskaitoje pažymima, kad prancūziškojoje Belgijos bendruomenėje, Vokietijoje, Prancūzijoje, Švedijoje ir Jungtinėje Karalystėje (Anglijoje) 5–12 % mokinių lanko mokyklas,

kuriose daugiau kaip 40 % mokinių sudaro imigrantų kilmės moksleiviai. Daugelis šių mokyklų, atsižvelgdamos į šių moksleivių interesus, koreguoja mokyklos valgiaraštį, aprangos taisykles, plaukymo ir sporto užsiėmimus, atsižvelgia į religines atostogas ir keičia tvarką, susijusią su kitais kasdienio gyvenimo klausimais. Daugelis taip pat samdo konsultantus ir (arba) namų ir mokyklos tarpininkus, be to, naudojasi tarpkultūriniais tarpininkais, kurie padeda stiprinti ryšius tarp namų, mokyklos ir bendruomenės apskritai. Mokyklose gali būti mokoma gimtosios kalbos arba sudaromos palankios sąlygos jos mokytis, į mokomuosius dalykus gali būti įtraukiama kultūrų įvairovė – moksleiviams gali būti pasakojama apie kitas kultūras ir mokoma pagarbos kultūriniais skirtumams. Švedijoje ir Suomijoje imigrantų kilmės tėvams įstatymuose yra numatyta teisė mokyklos susirinkimuose naudotis vertėjo žodžiu paslaugomis.

Ataskaita: <http://www.eurydice.org/portal/page/portal/Eurydice/showPresentation?pubid=045EN>

Pajėgumas

Pajėgumas ir kompetencija yra pagrindinės sąlygos, į kurias reikia atsižvelgti priimant sprendimą dėl to, kokias priemones pasirinkti – bendresnes ar specialesnes. Tai yra kokybės matavimo priemonės: ar pagrindinė organizacija ir jos darbuotojai gali tinkamai patenkinti imigrantų poreikius? Ar jiems dar reikia patobulinti savo tarpkultūrinę kompetenciją? Ar šiam tikslui yra numatytas laikas ir biudžetas, o gal verčiau taikyti tikslesnes priemones?

Pagal projektą „Migrantams patogios ligoninės“, kurį remia Sveikatos ir vartotojų apsaugos generalinis direktoratas, buvo parengta ligoninėms skirta vertinimo priemonė – „Patogumo migrantams kokybės klausimynas“.

Klausimynas leidžia įvertinti migrantams patogias struktūras, kaip antai vertimo žodžiu paslaugos, migrantų kilmės pacientams skirta informacinė medžiaga, kultūros požiūriu jautrios paslaugos (religija, maistas), taip pat (kokybės) valdymo sudedamąsias dalis. Jis padeda užtikrinti, kad paslaugos migrantams bus patogios, pavyzdžiui, kad patogumo migrantams tikslas bus įtrauktas į ligoninių misiją, biudžeto sudarymą ir darbuotojų tobulinimosi programas.

Tinklavietės adresas: www.mfh-eu.net/public/home.htm

Kai kuriais atvejais tikslinė pagalba gali būti teikiama tam tikroms grupėms, tačiau kartu ji gerina pagrindinių tarnybų tarpkultūrinę kompetenciją.

„Policiesol“ projektas yra šviečiamoji mokymo programa, kurią bendradarbiaudami parengė Kardifo policijos bendruomeninės saugos skyrius ir Kardifo grafystės tarybos Laisvalaikio ir mokymosi visą gyvenimą skyrius. Pagal „Policiesol“ projektą (angl. *English for Speakers of Other Languages*, ESOL – „Anglų kalba žmonėms, kuriems ji nėra gimtoji“) asmenys, nešnekančys angliškai, yra mokomi anglų kalbos.

Šiame projekte pamokas veda ESOL mokytojai, jose taip pat dalyvauja bendruomenės patarčiai ir lygtinio paleidimo pareigūnai. Policijos darbuotojai kalbasi su kursų dalyviais tokiais klausimais kaip vaikų palikimas vienu namie ar parkuose, vairavimas be dokumentų, smurtas šeimoje ar įžeidinėjimai dėl rasės.

Šis projektas padėjo jo dalyviams – etninių mažumų atstovams įgyti daugiau pasitikėjimo policija, taip pat suteikė jiems galimybę dirbti savanorišką darbą arba tapti policijos bendruomeniniais pareigūnais. Tai leido pajvairinti etninę policijos pajėgų sudėtį.

Kartu policijos pareigūnai, dalyvavę projekto užsiėmimuose, pažymėjo, kad praktinė bendravimo su įvairiomis etninėmis grupėmis patirtis jiems buvo labai naudinga. Šis projektas jiems leido geriau susipažinti su imigrantų patiriamais sunkumais, ir, jų manymu, tokia patirtis yra kur kas veiksmingesnė nei formalus „kultūrų įvairovės mokymas“.

Tinklavietės adresas: www.cardiff.gov.uk

Pirmajame Integracijos vadovo leidinyje (2 skyriuje) buvo pateikta keletas pavyzdžių, kaip didinti tarpkultūrinę kompetenciją ir ilgainiui tapti „atvira ir integruota organizacija“. Pirmajame leidinyje ir šiame leidinyje pateikti pavyzdžiai aiškiai rodo, kad paslaugų teikimas turi būti grindžiamas geromis žiniomis apie imigrantų kilmės vartotojus ar klientus: jų įsikūrimo šalyje istorija, amžiumi ir lytimi, kalbiniais poreikiais, kultūrine ir religine praktika, ir paslaugų prieinamumo ir (arba) naudojimosi jomis kliūtimis. Tai gali sudaryti imigrantams palankesnes sąlygas naudotis pagrindinių tarnybų paslaugomis.

Žinių apie imigrantų ir pabėgėlių kilmės klientus galima gauti įvairiais būdais: nagrinėjant ir kaupiant duomenis, renkantis, mokant ir vertinant darbuotojus teikti pirmenybę tarpkultūrinei kompetencijai, pasitelkiant kviestinius ekspertus, konsultuojantis su bendruomeninėmis grupėmis arba pavieniais piliečiais ir mokantis iš tikslinių iniciatyvų.

1.2.3. Sujungti žmones ir institucijas

Vartodami integravimo sąvoką turime omenyje tai, kad žmonės keičia institucijas, su kuriomis jie yra susiję darbuotojo, kliento ar kitos suinteresuotosios šalies santykiais. Institucijos, atviros dalyvavimui ir grįžtamajam ryšiui, galės sėkmingiau nustatyti sritis, kuriose nėra užtikrinamos lygios galimybės, o paslaugų teikėjai, norintys teikti individualiems poreikiams pritaikytas ir lanksčias paslaugas, galės lengviau pakeisti požiūrį, kas yra būtina sėkmingo integravimo sąlyga.

Ir atvirkščiai, jei paslaugų teikėjai yra nutolę nuo savo klientų, jiems gali lėčiau sektis nustatyti imigrantų poreikius. Imigrantai gali nežinoti apie siūlomas paslaugas ir manyti, kad pagrindinis paslaugų teikėjas bus nelankstus ir priešiškas nusiteikęs. Pokyčiai gali vykti, bet apie juos gali būti nepakankamai pranešama.

NVO gali atlikti tarpininkų vaidmenį ir padėti keisti paslaugų teikėjų ir imigrantų nuomonę vienu apie kitus. Pavyzdžiui, bendruomeninės paramos grupės gali daryti įtaką imigrantų žinioms apie paslaugų teikimą ir jam keliamus lūkesčius.

Integravimas turi du aspektus: socialinį ir teisingumo bei efektyvumo. Abu aspektus turėtų atspindėti integravimo apibrėžimas ir įgyvendinimo būdai. Kitaip tariant, veiksmingai įgyvendinant politiką, kartu turėtų būti daug dėmesio skiriama lygybės klausimams. Nors kai kurios naudojamos priemonės yra grynai techninio pobūdžio, integravimas pirmiausiai yra susijęs su požiūriu ir mąstymo pokyčiais ir tokios visuomenės, kuri žino apie kultūrų įvairovę ir kuriai ji rūpi, kūrimu.

Ypač svarbus yra darbuotojų, dirbančių paslaugas teikiančiose institucijose, kurios savo darbo metodus turi pritaikyti atsižvelgdamos į kultūrų įvairovę, požiūris. Ar jie gali būti motyvuoti išklausti paslaugų naudotojus, iš naujo apsvarstyti savo metodus ir didinti savo kompetenciją?

Kartais darbe darbuotojams daromas spaudimas pablogina santykius su klientais. Klientų priėmimo tarnautojai negali ir yra mažiau linkę skirti daugiau laiko imigrantų kilmės klientams, ypač piko metu. Belgijos federalinė vyriausybė parengė tarpkultūrinio tarpininkavimo programą, pagal kurią maždaug penkiasdešimtyje Belgijos ligoninių yra finansuojami tarpkultūriniai tarpininkai arba koordinatoriai. Programa yra grindžiama paslaugomis, kurias teikia dvidešimt savanoriškų organizacijų visoje šalyje.

Tinklavietės adresas: www.cofetis.be

Politinė valia yra viena iš integravimo varomųjų jėgų. Juo glaudžiau politinės organizacijos ir įstaigos yra susijusios su imigrantais, juo aktyviau jos stengiasi diegti integravimą.

Kalbant apie šį aspektą galima iškelti imigrantų balsavimo teisių vietos lygmeniu klausimą, nes labai daug paslaugų yra teikiama vietos lygmeniu. Dažnai paslaugas finansuoja savivaldybė, o sprendimai dėl jų teikimo būdo priimami vietos lygmeniu. Pagal 9-ąjį bendrąjį pagrindinį principą imigrantų dalyvavimas demokratiame procese, įskaitant dalyvavimą rinkimuose, balsavimo teisė ir narystė politinėse partijose skatina imigrantų integraciją ir turėtų būti kuo labiau skatinama.

1.3. Nevyriausybinių organizacijų

Užtikrindami dinamišką bendrųjų ir tikslinių paslaugų ryšį NVO ir pagrindiniai paslaugų teikėjai tobulina kintančius sąveikos modelius. Jiems būdingas papildomumas arba konkurencija, koordinuotas veikimas arba tų pačių funkcijų vykdymas, skaidrumas arba neveiksmingumas. Svarbiausia tenkanti užduotis – paisant bendrųjų interesų ir naudojantis santykinai stipriosiomis savybėmis kurti tokius santykius, kad būtų įmanoma lygiateisė partnerystė.

NVO paprastai steigiamos dėl konkrečios priežasties ar intereso, pavyzdžiui, jei jaučiama, kad vyriausybės politika ar paslaugų teikimas turi trūkumų. Dažnai jos teikia tikslines paslau-

gas konkrečioms imigrantų arba pabėgėlių grupėms. Į tokias paslaugas kartais žiūrima kaip į trumpalaikius trūkumų šalinimo sprendimus, nes paprastai jos teikiamos pagal projektą ir priklauso nuo fiksuotą laiko tarpą teikiamo finansavimo. Tačiau svarbiausias NVO tikslas – tvarumas. Ar tikslinė veikla gali paskatinti pagrindinius paslaugų teikėjus taikyti įgytą patirtį? Ar imigrantams ir pabėgėliams rūpimi klausimai bus įtraukti į ilgalaikį planavimą?

Toliau pateikiama situacijos analizė rodo, kokios svarbios yra NVO ir pagrindinių tarnybų bendradarbiavimo sąlygos. Kaip galima organizacijas taip sujungti, kad paslaugų naudotojams būtų užtikrintas aukščiausios kokybės aptarnavimas, o organizacijos galėtų išlaikyti savo tapatybę?

Socialinis pabėgėlių konsultavimas Vengrijoje

- Nevyriausybinių organizacijų „Menedék“ – Vengrijos migrantų asociacija – buvo įsteigta 1995 m. pilietinės iniciatyvos pagrindu ir finansuojama iš UNHCR lėšų.
- 1998 m. „Menedék“ pradėjo UNHCR finansuojamą projektą, kurio tikslas – tarpininkauti tarp paslaugų naudotojų ir vyriausybinių arba savivaldybės paslaugų teikėjų. Vykdydama projektą „Menedék“ nustatė, kad daugeliu atvejų pagrindinės tarnybos nesiėmė tinkamai spręsti problemų. Todėl ji pradėjo teikti pabėgėliams savo konsultavimo paslaugas.
- Apie konsultavimo tarnybą sužinojo pagrindinės agentūros ir vis daugiau paslaugomis besinaudojančių pabėgėlių siūsdavo į šią tarnybą.
- 2002–2003 m. UNHCR nutraukė finansavimą. Tuomet „Menedék“ mėgino sudominti šia paslauga pagrindinius paslaugų teikėjus, tačiau nesėkmingai. Ypač jiems buvo nepriimtinas siūlymas, kad pagrindinės agentūros pačios turėtų dirbti su pabėgėliais ir imigrantais, o „Menedék“ turėtų likti „išteklių centru“.
- 2005 m. „Menedék“ parengė „atvejų valdymo“ sistemą, kurioje jai tenka koordinatorės ir tarpininkės tarp paslaugas naudojančių pabėgėlių ir paslaugų teikėjų vaidmuo. Vienas iš jos tikslų – „Menedék“ padėties ir patirties pripažinimas politiniu lygiu.

Tikslinė imigrantams skirta veikla yra svarbus pagrindinių organizacijų žinių šaltinis. Politikos kūrėjai turėtų skatinti savanoriškas ir bendruomenines organizacijas, kurios tiesiogiai dirba su tam tikromis grupėmis, teikti informaciją.

Informaciją galima rinkti užsakius kokybinius tyrimus arba tiesiogiai konsultuojantis su šioje srityje veikiančiomis organizacijomis. Gali būti rengiami tikslinėms iniciatyvoms skirti geriausios praktikos seminarai, į kuriuos gali būti pakviestos tikslines priemones taikančios organizacijos ir įstaigų, kurios dar nėra įtraukusios į savo veiklą imigrantų integracijos aspekto darbuotojai. Jeigu tikslinė veikla yra finansuojama iš valstybės lėšų, ją vykdančių organizacijų galima paprašyti savo vertinimo ataskaitas parengti taip, kad jomis būtų patogiu naudotis dalijantis patirtimi. Pavyzdžiui, ataskaitose galėtų būti skyrius „Pagrindinėms agentūroms naudinga patirtis“. Šiuo atveju ataskaitas reikėtų vertinti kaip naudingas galimybes mokytis. Jos toliau aptariamos ketvirtajame šio vadovo skyriuje.

NVO, įskaitant migrantų asociacijas, gali ne tik vykdyti konkrečius projektus, bet ir tapti „kompetencijos centrais“ bei naudotis savo turimomis žiniomis apie bendruomenes: mokyti ir konsultuoti pagrindinius paslaugų teikėjus arba vyriausybines institucijas. Jos taip pat gali parengti medžiagą, kuri būtų įtraukta į mokymo programą, skirtą valstybės valdymo institucijų darbuotojams, socialiniams darbuotojams ir kitiems. Tokios veiklos poreikis greičiausiai ir toliau didės, nes tarpkultūrinė kompetencija yra labai vertinama.

NVO taip pat gali tapti teisių gynimo ir kampanijų rengimo organizacijomis. Sutelkdamos dėmesį į konkrečius imigrantų integracijos aspektus, jos padeda išlaikyti visuomenės dėmesį šiam klausimui. Veiksminga jų veikla rodo, kad vyriausybės turėtų pripažinti, kad NVO atlieka įvairius vaidmenis: jos veikia kaip teisių gynimo organizacijos, teikia paslaugas, kaip antai vertimas žodžiu ar informacijos teikimas, taip pat stiprina dialogą. Visų jos veiklos rūšių finansavimas gali sustiprinti NVO savarankiškumą ir išreikšti vyriausybių pasižadėjimą skatinti komunikaciją ir aktyvų dalyvavimą – pagrindinius imigrantų integracijos aspektus.

1 skyrius. Išvados

1. Įvairių sričių politikos kūrėjai, paslaugų teikėjai ir nevyriausybinės organizacijos turi kritiškai įvertinti savo veiklą. Ar programose yra atsižvelgiama į konkrečius imigrantų poreikius ir padėti, ar yra numatytos priemonės jų poreikiams tenkinti ir ar pateikiamos tų poreikių prognozės? Ar metodai ir struktūros gali būti pakoreguoti taip, kad, remiantis lygių galimybių principu, imigrantams taptų prieinamesni?
2. Patirtis rodo, kad integravimo praktika yra veiksmingesnė tuomet, kai ji grindžiama aiškia politine nuostata, t. y. kad spręsti imigrantų integracijos klausimą yra ne „prabanga“, o tiesiog viena iš užduočių, kurią institucija turi atlikti atsižvelgdama į tai, kad jos klientai, nariai ar suinteresuotosios šalys kultūros atžvilgiu tampa vis įvairesni.
3. Paslaugų teikėjai, norėdami nustatyti, ar teikiamos paslaugos tenkina visų gyventojų grupių poreikius, naudoja įvairias priemones. Vienas iš būdų tai įvertinti – pažvelgti į pačias paslaugas: ar jomis yra naudojama taip, kaip ir buvo numatyta, ar jomis yra naudojama netinkamai, o tai reiškia, kad yra komunikacijos trūkumų arba atotrūkis tarp poreikių ir siūlomų paslaugų?
4. Tikslinės paslaugos jautriai reaguoja į konkrečią net ir mažų grupių padėtį. Jos leidžia, vos tik atsiradus būtinybei, reaguoti nedelsiant, ir jos yra lanksčiai įgyvendinamos. Pagrindiniams paslaugų teikėjams supratus, kad yra paslaugų teikimo trūkumų, svarbu tinkamai suderinti tikslines ir bendrąsias paslaugas. Aiškus vaidmenų ir užduočių pasidalijimas gali padėti išvengti panašių paslaugų teikimo ir koordinavimo trūkumų.
5. Atsižvelgdami į nuolat gaunamą naują informaciją apie savo tikslinę auditoriją, paslaugų teikėjai turi apsispręsti, ar įprastiniai organizaciniai metodai, politika, praktika ir struktūros gali būti pakoreguoti, ar reikia papildomų priemonių.
6. Priimant sprendimą, kokias priemones taikyti konkrečioje situacijoje – bendrąsias ar tikslines, galima taikyti įvairius kriterijus. Svarbus yra laiko pasirinkimo veiksnys, taip pat ir žmonių, kuriuos paveiks tam tikra priemonė, skaičius. Svarstydamos šiuos veiksnius, suinteresuotosios šalys turėtų vadovautis proporcingumo principu.
7. Žinių apie imigrantų ir pabėgėlių kilmės klientus galima gauti įvairiais būdais: nagrinėjant ir kaupiant duomenis, renkantis, mokant ir vertinant darbuotojus teikti pirmenybę tarpkultūrinei kompetencijai, pasitelkiant kviestinius ekspertus, konsultuojantis su bendruomeninėmis grupėmis arba pavieniais piliečiais ir mokantis iš tikslinių iniciatyvų.
8. NVO gali atlikti tarpininkų vaidmenį ir padėti keisti paslaugų teikėjų ir imigrantų nuomonę vienu apie kitus. Pavyzdžiui, bendruomeninės paramos grupės gali daryti įtaką imigrantų žinioms apie paslaugų teikimą ir jam keliamus lūkesčius.
9. Ypač svarbus yra darbuotojų, dirbančių paslaugas teikiančiose institucijose, kurios savo darbo metodus turi pritaikyti atsižvelgdamos į kultūrų įvairovę, požiūris. Ar jie gali būti motyvuoti išklaudyti paslaugų naudotojus, iš naujo apsvarstyti savo metodus ir didinti savo kompetenciją?

10. Politinė valia yra viena iš integravimo varomųjų jėgų. Juo glaudžiau politinės organizacijos ir įstaigos yra susijusios su imigrantais, juo aktyviau jos stengiasi diegti integravimą.
11. Tikslinė imigrantams skirta veikla yra svarbus pagrindinių organizacijų žinių šaltinis. Politikos kūrėjai turėtų skatinti savanoriškas ir bendruomenines organizacijas, kurios tiesiogiai dirba su tam tikromis grupėmis, teikti informaciją.

2 skyrius

Būstas miesto aplinkoje

Būstas yra nepaprastai svarbus pavieniams asmenims, šeimoms ir bendruomenėms, be to, jis yra svarbus integracijos skatinimo veiksnys. Šiame skyriuje aprašomos priemonės, kurių tikslas – suteikti imigrantams daugiau galimybių pasirinkti būstą, mažinant kliūtis gauti būstą ir gerinant jo kokybę. Nors šios priemonės daugiausia yra nedidelio masto ir skirtos tiksliniams naudotojams, jos įgyvendinamos vykdant platesnę miestų politiką ir dalyvaujant miestų struktūroms. Kai kuriuose Europos miestuose šiandien daugiau kaip pusė gyventojų yra imigrantų kilmės, todėl atsiranda naujų kultūrų įvairovės sąlygų. Dažnai šie miestai pirmieji pradeda kurti priemones, susijusias su miestų atgaivinimu, mišria nuosavybe ir nuoma, integruotomis institucijomis ir tarnybomis, komunikacija ir dalyvavimu.

7-asis bendrasis pagrindinis principas leidžia nustatyti būsto politikos vietą imigrantų integracijos koncepcijoje. Šis principas yra toks: „Glaudaus imigrantų ir valstybių narių piliečių ryšio palaikymo sistema turi didelės įtakos integracijai. Pasikeitimo nuomonėmis forumai, tarpkultūrinis dialogas, švietimas siekiant suteikti daugiau žinių apie imigrantus ir jų kultūras, gyvenimo sąlygų miesto aplinkoje gerinimas stiprina imigrantų ir valstybių narių piliečių ryšį“.

2.1. Plėsti imigrantų galimybes rinktis būstą

Imigrantai, kaip ir visi gyventojai, renkasi būstą pagal poreikius ir aplinkos teikiamas galimybes. Politikos tikslas turėtų būti suteikti jiems daugiau galimybių rinktis užtikrinant vienodas galimybes būsto rinkoje būsto prieinamumo ir jo kokybės atžvilgiu.

Būsto prieinamumas

Daugelis imigrantų būsto rinkoje patiria tiesioginę ir netiesioginę diskriminaciją. Būsto savininkai gali apskritai nenorėti parduoti ar nuomoti būsto imigrantams. Kiti gali nustatyti per didelį nuomos mokestį ir reikalauti užstato, atsisakyti priimti garantijas arba reikalauti dokumentų ir rekomendacijų, kurios nėra būtinos. Kadangi privatų būstą išsinuomoti sunku, imigrantai dažnai nuomojasi socialinį būstą. Tačiau socialinių būstų nėra daug, o jų laukiančiųjų sąrašai ilgi. Nepalanki imigrantų ir mažumų padėtis bei diskriminacija 15 ES valstybių narių yra apibūdinta Europos rasizmo ir ksenofobijos stebėjimo centro (EUMC) 2005 m. leidinyje „Migrantai, mažumos ir būstas: atskirtis, diskriminacija ir kova su ja penkiolikoje Europos Sąjungos valstybių narių“, kuris grindžiamas EUMC informacijos centrų nacionalinėmis ataskaitomis.

Bendrijos teisėje yra nustatyta, kad ilgalaikiai gyventojai ir piliečiai turi turėti vienodas galimybes, susijusias su prekių ir paslaugų prieinamumu, ir kad jie neturi būti diskriminuojami dėl rasės ir etninės priklausomybės prekių tiekimo ir paslaugų teikimo srityje (įskaitant būsto sritį).

Galėtų būti aktyviau taikomi teisės aktai, draudžiantys diskriminaciją paslaugų teikimo srityje, įskaitant būsto sritį.

Kovos su diskriminacija įstatymų taikymas Prancūzijoje

Byla: *Hamida ir Audrey Brahmia*, Grenoblio baudžiamųjų bylų teismas, 2004 m. rugsėjo 14 d.

Šioje byloje teismas pagal Baudžiamojo kodekso 225-2 straipsnį nuteisė žemės savininką dėl rasinės diskriminacijos, nes jis atsisakė parduoti žemės sklypą dėl pirkėjo rasės. Sutikęs parduoti žemės sklypą, savininkas atsisakė baigti sandorį, motyvuodamas tuo, kad bijo turėti problemų su kaimynais, nes pirkėjas yra „arabas“. Pardavėjas atsisakė baigti sandorį net ir tuomet, kai jo prašymu pirkėjas pateikė santuokos liudijimo kopiją ir vestuvių nuotraukas, pardavėjui reikalingas, kad patikrintų pirkėjo „tinkamą elgesį“; negana to, prieš tai jis buvo paprašęs didesnės kainos ir sumažinęs parduodamo sklypo plotą. Pardavėjas pasistengė sudaryti techninių problemų ir problemų, susijusių su nuosavybės teise, dėl kurių pardavimo sandoris nebuvo baigtas.

Grenoblio baudžiamųjų bylų teismas nuteisė žemės savininką, tačiau šis apskundė teismo sprendimą. 2005 m. spalio 27 d. Apeliacinis teismas sugriežtino teismo nuosprendį ir skyrė šešių mėnesių laisvės atėmimo bausmę jos vykdymą atidedant, taip pat skyrė 6 000 eurų baudą ir pareikalavo, kad nuosprendis būtų paskelbtas dviejų pagrindinių vietos laikraščių nekilnojamojo turto skiltyse bei svarbiausiame nekilnojamojo turto sektoriaus leidinyje „La Revue Bleue“.

Europos kovos su diskriminacija teisės apžvalginis leidinys, leidimas Nr. 3, 2006 m. balandžio mėn., p. 66

http://europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/policy/aneval/legnet_en.htm

Paprastai būstą reglamentuojančių nuostatų galima rasti pačiuose įvairiausiuose įstatymuose, jos nustato būsto savininkų ir jo gyventojų teises bei pareigas – dažnai sudėtinga teisine kalba.

Būsto kodeksai gali praktiškai paaikškinti, kaip būstą reglamentuojantys teisės aktai veikia praktikoje.

Lygių galimybių būsto srityje kodeksai gali būti rengiami siekiant keturių pagrindinių tikslų:

- nustatyti lygių galimybių užtikrinimo normas ir teikti praktinius patarimus, kaip užkirsti kelią neteisėtai rasinei diskriminacijai bei užtikrinti vienodas galimybes būsto ir su būstu susijusių paslaugų srityje;
- padėti būsto organizacijoms ir kitoms įstaigoms, kurių įsipareigojimai yra nustatyti įvairių nacionalinių įstatymų nuostatose dėl būsto ir planavimo, suprasti savo pareigas ir teises;
- padėti teisininkams ir kitiems konsultantams konsultuoti klientus ir padėti teismo institucijoms aiškintis teisines sąvokas ir
- užtikrinti, kad kiekvienas asmuo, ketinantis kelti bylą, turėtų aiškų supratimą apie būsto ir su būstu susijusių paslaugų srityje galiojančius teisės aktus bei gerąją praktiką šioje srityje.

Imigrantams remti – ir tiesiogiai, ir netiesiogiai – galima taikyti pačias įvairiausias priemones. Praktiškai padėti galėtų rekomendacijos būsto nuomotojams, avansiniai užstatai arba nuomos garantijos. Ispanijoje į daugumą regioninių imigracijos ir integracijos planų dabar yra įtraukiamos programos, pagal kurias valstybinė institucija suteikia būsto nuomotojui garantiją, kad nuoma bus sumokėta, o galima žala atlyginta. Katalonijos valdžia sukūrė socialinio būsto tinklą (*Red Bolsa de Vivienda Social*), kuris teikia technines ir teises garantijas, vykdo plačią draudimo politiką ir teikia paskolas užstatams.

Italijos CENSIS instituto studijoje, kuri Darbo ir socialinės politikos ministerijos užsakymu buvo parengta pagal Bendrijos kovos su diskriminacija veiksmų programą, yra pateikiamos vietos lygmeniu sėkmingai išbandytos priemonės, susijusios su pagalba imigrantams nuomojantis arba perkant būstą. Studijoje išskiriamos 99 paslaugos, kurios yra suskirstytos į ketelę kategorijų: informavimas ir konsultavimas; tarpininkavimas; nuosavybės tvarkymas arba būsto pirkimas; namų statyba arba restauravimas; garantijų fondai ir paskolos. Pateikiami keturi geriausios praktikos pavyzdžiai: Milano Staderos rajono atgaivinimo programa, Perudžos „Un tetto per tutti“, Padujos kooperatyvas „Nuovo Villaggio“ ir Riminio namų nuomos agentūra. Italijos vyriausybė ir kitos organizacijos skleidžia šią praktiką nacionaliniu ir Europos lygmeniu.

Pavyzdys: „Un tetto per tutti“

Projektas „Un Tetto per Tutti“ buvo įgyvendintas Umbrijos regione, o paskui – ir Lombardijos regione.

Būsimieji nuosavybės savininkai – imigrantai ir italai – stato arba restauruoja namus savivaldybės skirtoje žemėje. Ekspertai ir vietos asociacijos koordinuoja projektą ir teikia logistinę bei techninę pagalbą, taip pat ir kreditavimo paslaugas.

Nuo 2001 m. buvo pastatyti 52 nauji namai, o projekte dalyvavo 72 šeimos, pusė jų yra imigrantų šeimos. Ateityje bankų paskolos ir imigrantų kilmės darbuotojų sumokėta nuoma gali padėti projektui išsilaikyti iš savo lėšų.

CENSIS, Imigrantams skirta būsto politika ir paslaugos Italijoje, angliška santrauka, Roma, 2005 m. lapkričio mėn., p. 38–40.

Imigrantai ir neimigrantai, gaunantys nedideles ir neregulias pajamas, būsto rinkoje susiduria su ribotomis galimybėmis ir judumo kliūtimis. Šią padėtį kartais dar labiau pasunkina imigrantų teisinio statuso reikalai. Pavyzdžiui, laikiną leidimą gyventi turintys imigrantai gali neįvykdyti reikalavimo dėl „priimtino būsto“, kuris yra būtina sąlyga norint gauti ilgiau galiojantį gyventojo statusą, nes nuomotojai atsisako išnuomoti būstą be leidimo gyventi, kuris galiotų visą nuomos sutarties laikotarpį. Analogiškai valdžios institucijos gali reikalauti, kad asmuo, pateikęs prašymą susijungti su šeima, pateiktų įrodymų, kad turi būstą, kuris laikomas priimtiniu panašiai šeimai tame pačiame regione ir kuris atitiktų galiojančias bendrąsias sveikatos ir saugos normas.

Turėtų būti įvertinta, ar gyvenamosios vietos reikalavimai atitinka būsto politiką ir koks yra jų poveikis imigrantų padėčiai būsto rinkoje.

Būsto kokybė

Finansiškai prieinamas būstas kartais yra prastos kokybės. Pavyzdžiui, kelių valstybių narių kai kuriuose pokarinės statybos gyvenamuosiuose rajonuose yra aktualios tokios problemos kaip vandens padaryta žala, prasta izoliacija, blogai veikiančios liftai arba problemos, susijusios su medžiagomis, kurios buvo naudotos namams statyti. Mažesni namai taip pat gali būti prastai prižiūrėti, ypač jei nuomotojai, nuomojantys juos imigrantams, neatlieka būtino remonto. Kai kurie imigrantai yra priversti gyventi nesaugiame būste, kuris gali būti apleistas arba net pavojingos būklės.

Nacionalinės ir vietos valdžios institucijos turėtų stengtis nustatyti rimtas būsto kokybės problemas ir iniciatyvas grįsti patikimais duomenimis apie imigrantų padėtį būsto srityje. Šiam tikslui galima naudoti apklausas. Šios apklausus galėtų būti rengiamos taip, kad leistų palyginti imigrantų padėtį Europos mastu ir nustatyti europines normas.

Namų savininkai gali būti skatinami gerinti jų kokybę ir atverti juos imigrantams. Pavyzdžiui, Italijos Šiklio miesto (Raguzos provincija, Sicilija) savivaldybė siūlo būsto nuomotojams padengti iki 50 % išlaidų, susijusių su būsto atnaujinimu ir remontu, jei jie sutinka išnuomoti jį imigrantams nustatytais mažesniais kainomis ne trumpiau kaip penkeriems metams. Šia iniciatyva naudojasi maždaug penkiolika šeimų grupių, o savivaldybės investicijos į ją sudaro 50 000 eurų.

Suderinti būsto pasirinkimo galimybes su imigrantų poreikiais yra vienas iš būsto kokybės aspektų. Kai kuriose valstybėse narėse imigrantams prieinamas būstas yra per mažas imigrantų ar pabėgėlių šeimoms, kurios gali būti didesnės už vidutines. Pavyzdžiui, Švedijoje didelių butų galima rasti beveik tik senuose, privačiai nuomojamuose namuose, kurie yra bangūs nuomotis ar nusipirkti. Kartais dėl tokio atotrūkio tarp būsto paklauso ir pasiūlos būstai yra perpildomi, o tai gali sukelti kvėpavimo takų susirgimus ir kitų sveikatos problemų, tarp jų ir socialinių. Jungtinėje Karalystėje, remiantis gyventojų surašymo duomenimis, buvo atliktas tyrimas, pavadintas „Musulmonų patirtis būsto srityje“. Jis rodo, kad beveik 42 % musulmonų vaikų gyvena perpildytuose būstuose, palyginti su bendruoju 12 % rodikliu.

Statant naujus socialinius būstus galima atsižvelgti į skirtingus imigrantų ar pabėgėlių poreikius, pavyzdžiui, galima įrengti butus didesnėms šeimoms. Jau pastatytus namus taip pat galima pertvarkyti, pasikonsultavus su imigrantų kilmės nuomininkais, taip pat galima teikti papildomas paslaugas, kaip antai bendros skalbyklos, sodai ant stogo ar bendros palydovinės lėkštės. Pavyzdžiui, Vienoje veikiančiai bendrovei „Sozialbau AG“ priklauso gyvenamųjų namų kvartalas, kuriame gyvena po lygiai užsieniečių (iš visų šalių) ir tikrų austrų, ir ši bendrovė bendruomeninį gyvenimą remia įgyvendindama minėtas iniciatyvas.

Būsto bendrovės, kurios aktyviai stengiasi gerinti imigrantų kilmės klientų aptarnavimą, sėkmingiau tenkins jų poreikius ir pageidavimus. Būsto bendrovės gali rengti šiam tikslui skirtus savo personalo mokymus arba samdyti imigrantų kilmės darbuotojus.

Jungtinėje Karalystėje daugelis juodaodžiams ir etninių mažumų atstovams skirto būsto asociacijų specializuojasi teikdamos būsto paslaugas savo tikslinei grupei. Pavyzdžiui, „Ashram Housing Association“ yra didžiausia juodaodžių ir etninių mažumų asociacija Vakarų Midlandse. Ji valdo nuosavybės teise ir prižiūri 727 namus, kurių daugiausia (543) yra Birminghame. 49 procentai asociacijos nuomininkų yra azijiečiai, 27 procentai – baltieji, 13 procentų – juodaodžiai, o 8 procentai – mišrios kilmės. Pagrindinis asociacijos tikslas – tenkinti būtent juodaodžių ir etninių mažumų grupių poreikius, tačiau neapsiriboti tik šia grupe.

Daugiau kaip 20 procentų asociacijai priklausančių namų yra skirti didelėms šeimoms, juose yra keturi miegamieji ir daugiau (daugiausia septyni miegamieji). „Ashram“ taip pat turi įvairių rūšių būstų, kuriuose dirba specialistai. Tokie būstai yra skirti pagyvenusiems azijiečiams, nuo smurto šeimoje nukentėjusioms moterims, taip pat ši asociacija vykdo azijiečių moterų psichinės sveikatos projektą.

Neseniai parengtoje Audito komisijos ataskaitoje teigiama, kad 75 procentai „Ashram“ tarybos narių ir 71 procentas vyresniojo personalo yra juodaodžių ir etninių mažumų grupių atstovai. Apskritai šimto narių asociacijos personalas atspindi demografinę savo bendruomenės sudėtį, be to, organizacija turi sąrašą, kuriame yra nurodyti jos darbuotojų kalbiniai įgūdžiai, kad esant būtinybei ji galėtų teikti vertimo žodžiu paslaugas. 40 procentų asociacijos rangovų taip pat yra iš juodaodžių ir etninių mažumų organizacijų.

„Ashram Housing Association Limited“, www.ashramha.org.uk

Būsto patikrinimo ataskaita, www.audit-commission.gov.uk.

2.2. Integracija į miesto aplinką

Daugelis Europos miestų turi vargingiausius rajonus, kurie dažnai yra nutolę nuo kitų miesto rajonų. Paprastai tokiuose rajonuose gyvena daug imigrantų. Kaip ir kiti gyventojai, imigrantai susiduria su panašiomis problemomis: jie yra toli nuo oficialios darbo rinkos, tokiuose rajonuose trūksta privataus sektoriaus objektų, pavyzdžiui, parduotuvių ir bankų, jiems labai trūksta viešųjų paslaugų, o teikiamų paslaugų kokybė yra prasta, tokiuose varginguose rajonuose yra didelis nusikalstamumo lygis ir paplitęs asocialus elgesys, o rajonų reputacija – prasta. Be to, dėl koncentracijos vienoje vietoje imigrantai gali būti izoliuoti nuo plačiosios visuomenės, taip pat tai gali sumažinti jų galimybes mokytis kalbos, ypač vaikams.

Politika ir praktika yra siekiama kovoti su socialine atskirtimi ir segregacija, kuri yra būdinga vargingiems rajonams. Kartu jos gali stiprinti teigiamus aspektus, kuriuos jaučia daugelis imigrantų kilmės gyventojų: pagalba, teikiama per socialinius, šeimos ir etninius tinklus, etninės darbo rinkos teikiamos galimybės, operatyvi pagalba naujiems imigrantams ir etninių asociacijų veikla.

Tolesniuose skyreliuose bus pateikta pavyzdžių, susijusių su miestų atgaivinimu, mišria nuosavybe ir nuoma, integruotomis institucijomis ir tarnybomis, komunikacija ir dalyvavimu. Geroji praktika rodo, kad nors materialinė bazė yra svarbi, politika taip pat turėtų išryškinti socialinius, ekonominius ir kultūrinius aspektus. Parduotuvės, sveikatos priežiūros klinikos, religiniai ir kultūros centrai, kitos institucijos ir tarnybos yra neatskiriama funkcionuojančio miesto rajono dalis. Kuriant bendravimo ryšius miesto aplinkoje yra svarbūs lyčių santykiai, o su lyčių aspektu susijusios iniciatyvos gali daryti didelę įtaką.

Politikos tikslai, susiję su vargingais rajonais, turėtų atitikti viso miesto plėtros planavimą, o rengiant miesto koncepciją pirmenybė turėtų būti teikiama „tiltų“ tarp miesto rajonų tiesimui. Lygių galimybių principo pažeidimui, susijusiam su paslaugų teikimu skirtinguose miesto rajonuose, turėtų būti teikiama pirmenybė.

Miestų atgaivinimas

Atgaivinimo programos paprastai būna skirtos aiškiai apibrėžtiems miestų rajonams. Dažnai jos būna susijusios su didelėmis finansinėmis investicijomis, materialinės bazės atnaujinimu ir modernizavimu. Tokios priemonės gali gerokai padidinti gyventojų gerovę, nes purvas, šiukšlės ir akustinė tarša dažnai gali būti susiję su architektūriniais sprendimais. Gyvenamieji rajonai gali būti pertvarkyti: balkonuose ir terasose gali būti įrengtos privatumą užtikrinančios konstrukcijos, pašalintas aidas kiemuose ir laiptinėse, įrengtas lauko apšvietimas, įrengtos erdvios šiukšlių kaupimo vietos, užtikrinta, kad šiukšlės bus dažnai surenkamos ir reguliariai bei dideliais kiekiais išvežamos. Nenaudojamos erdvės tarp namų gali būti struktūriškai pertvarkytos, o gyvenamoji zona, įskaitant įėjimo zonas, žaidimų aikšteles ir kitas pusiau viešąsias vietas, galėtų būti aiškiai pažymėta.

Infrastruktūros programose taip pat gali būti numatytos investicijos į transporto linijas, pavyzdžiui, gali būti pratęstos metro linijos arba pastatytas rajonas su savo traukinių stotimi. Judumo galimybė yra labai svarbi vargingų rajonų gyventojams, kurie ją turėdami galėtų prieiti prie išteklių, prekių ir paslaugų srauto mieste.

Miestų atgaivinimo programos dažnai sukelia didelių pokyčių rajono gyventojų gyvenamojoje aplinkoje. Geriausia, jei į planavimą yra įtraukiamos visos suinteresuotosios šalys ir skiriamas dėmesys imigrantų kilmės gyventojų dalyvavimui. Būsto bendrovės darbuotojai gali tiesiogiai bendrauti su gyventojais, ieškoti asmeninio kontakto kasdienio bendravimo vietoje, kaip antai maisto prekių parduotuvės, kavinės, vaikų priežiūros centrai arba religinio kulto vietos. Labiau struktūruotas dalyvavimas dažnai yra susijęs su didelėmis investicijomis į pasirengimą ir gebėjimų formavimą.

Nyderlandų organizacija FORUM: „Socialinė olimpiada“

Iniciatyva „Socialinė olimpiada“ taikoma srityse, kuriose yra atliekamas ilgalaikis statybų planavimas, įskaitant namų griovimo ir privalomo žmonių iškėlimo planavimą. „Socialinė

olimpiada“ yra konferencinis metodas, kuris suteikia tam tikroms grupėms galimybę lygiomis teisėmis dalyvauti priimančioms sprendimams.

„Socialinės olimpiados“ dalyviai yra suskirstyti į penkias grupes arba „ringus“: politikos kūrėjų, specialistų (pavyzdžiui, bendruomeniniai darbuotojai), gyventojų, politikų ir nesusijusių ekspertų (pavyzdžiui, akademikai arba asmenys iš kito miesto ar rajono). Konferencijoje kiekviena grupė pirmiausia suformuoja nuomonę savo „ringe“. Tuomet jos yra informuojamos apie kitų grupių nuomones ir gauna galimybę pakeisti savo nuomonę. Tada visos grupės susijungia ir bando rasti bendrą sutarimą dėl ilgalaikio statybų planavimo prioritetų. Šis metodas suteikia gyventojams, turintiems mažiau dalyvavimo viešose diskusijose patirties, galimybę susidaryti nuomonę prieš pradėdami „konkuruoti“ su kitais. FORUM patirtis rodo, kad galimybė daryti įtaką labiau saugomoje, siauresnėje srityje yra veiksmingas būdas skatinti tam tikras grupes aktyviau dalyvauti.

Tokioms plataus masto konsultacijoms reikia gerai pasirengti, taip pat reikia daug investicijų ir aukštos kvalifikacijos pirmininkų. Tačiau miestų planavimo srityje investicijos dažnai yra milžiniškos, o naudojamos lėšos atperka konsultacijas, kurios gali padėti priimti tinkamesnius, priimtinesnius ir galiausiai ekonomiškiausius sprendimus. Pavyzdžiui, FORUM organizavo „Socialinės olimpiados“ konferenciją Arnhemo mieste (Malburgenas), kur buvo pertvarkomi segreguoti rajonai, o pagalbiniais socialiniams metodams skirtas biudžetas sudarė 1 milijoną eurų.

Tinklavietės adresas: www.forum.nl

Mišri nuosavybė ir nuoma

Keliose valstybėse narėse svarbų vaidmenį būsto politikoje atlieka mišrios nuosavybės principas. Privatiems statybų užsakovams arba būsto savininkams, investuojantiems į rajonus, kuriuose dominuoja socialinis būstas, galėtų būti taikomos mokesstinės arba kitos lengvatos. Naujos statybos namuose galima įrengti įvairių rūšių būstus, kurie būtų parduodami skirtingomis kainomis ir pagal įvairius nuosavybės susitarimus. Seni socialiniai būstai gali būti nugriauti, o jų vietoje pastatyti privatūs būstai. Jeigu toje pačioje vietoje yra įrengiami būstai, kuriuose gyvens jų savininkai, ir socialiniai būstai, reikėtų pasistengti, kad architektūriškai jie skirtųsi kuo mažiau. Taip yra Helsinkyje, kur mišrių būstų principas planuojant gyvenamuosius rajonus taikomas nuo 7-ojo dešimtmečio.

Jungtinėje Karalystėje planavimo institucijos gali taikyti 1990 m. miestų ir kaimų planavimo akto 106 skirsnį, kuriame nustatyta, kad statybų vykdytojais privalo padėti užtikrinti finansiškai prieinamus būstus arba padėti steigti kitus visuomeninės paskirties objektus, kaip antai mokyklos ar parkai. Toks reikalavimas atspindi platesnį naujų privačių būstų statybos poveikį. Taikant šį reikalavimą buvo pastatyta naujų gyvenamųjų namų, kuriuose yra įrengta būstų ir rinkos, ir mažesnėmis kainomis.

Yra požymių, rodančių, kad privatus būstas mišriuose miesto rajonuose yra patrauklus vidurinės klasės imigrantams, nes paprastai finansiškai jis yra labiau prieinamas nei būstas kituo-

se rajonuose, be to, jis leidžia jiems likti arti savo šeimos. Tokios mišrios nuosavybės bendruomenės, visą savo gyvavimo laiką siūlančios didelį būstų pasirinkimą, gali suteikti imigrantams daugiau galimybių pasirinkti būstą.

Kita mišrių būstų skatinimo politika yra susijusi su nuomininkų sudėtimi valstybiniame nuomajamame būste. Tai, kiek savivaldybės (ar kitos valdžios įstaigos) gali daryti įtaką šiems procesams, priklauso nuo valdymo ir nuosavybės struktūrų. Šiuo atveju padėti gali skatinimo priemonės: pavyzdžiui, Hamburge studentams, persikeliantiems gyventi į rajoną, kuria- me daugiausia gyvena imigrantai, yra skiriamos nuomos subsidijos. Priemonės, kuriomis siekiama socialiniame būste įrengti mišrias gyvenamąsias vietas, neturi skatinti diskriminacijos. Pavyzdžiui, būsto asociacijos, norėdamos išvengti imigrantų koncentracijos, kandidatų atrankoje gali taikyti kandidato kilmės kriterijų.

Kadangi būsto klausimai daro tiesioginę įtaką asmeniniam pavienių žmonių ir šeimų gyvenimui, šioje srityje taikant kišimosi priemones ypatingą dėmesį reikia skirti privatumo užtikrinimui, konsultavimuisi su žmonėmis, kuriems jos yra skirtos, ir nediskriminavimo principui.

Integruotos institucijos ir tarnybos

Daugelis priemonių, taikomų integracijai skatinti didelės imigrantų koncentracijos srityse, pirmiausia yra susijusios su vietos institucijų bei tarnybų prieinamumu ir pasirengimu spręsti problemas. Dažnai rajonuose yra miesto valdžios atstovybės, kurios vykdo daug funkcijų iš karto, ypač taip yra miestuose, kuriuose gyvena daug imigrantų. Tokia praktika leidžia priartinti savivaldybės tarnybas prie piliečių ir valdžiai spręsti problemas vos tik joms atsiradus.

Daugelyje rajonų, kuriuose gyvena įvairių kultūrų gyventojai, mokyklos tapo bendruomeninėmis įstaigomis, palaikančiomis daug ryšių su kitais vietos veikėjais iš valstybinio, privataus ar nevyriausybinių sektorių. Labdaros organizacijos arba NVO mokyklos patalpose, taip pat ir vaikų priežiūros įstaigose, gali organizuoti vakarinius užsiėmimus. Gyventojų asociacijos arba migrantų klubai taip pat gali naudotis mokykla susitikimams rengti. Savivaldybės administracijos gali naudoti mokyklas susitikimams su gyventojais ir taip įgyvendinti „kaimynystės valdymą“. Vietos įmonės taip pat gali įsitraukti į šią veiklą, pavyzdžiui, pasikviesti mokinius į organizuojamas konsultacijas karjeros klausimais.

Vokietijos Hamo miesto „Karlschule“ mokykla aktyviai dalyvauja rajono gyvenime. Pavyzdžiui, moksleiviai atnaujino vietos žaidimų aikštelę, mokyklos sporto klubas vietos jaunimui organizuoja diskotekas. Mokykla taip pat dalyvavo parade, kuris buvo surengtas rajono 750-mečio proga. Darbų kabinete organizuojami turkų tautybės moterims skirti siuvimo kursai. Su mokykla nesusiję partneriai taip pat aktyviai dalyvauja jos gyvenime: pavyzdžiui, socialinio aprūpinimo organizacijos „Arbeiterwohlfahrt“ projektų vadovai konsultuoja karjeros klausimais, „Caritas“ organizuoja „Karlschule“ mokyklos pomokyklinę vaikų priežiūrą, o savivaldybės sodininkystės biuras padeda apželdinti mokyklos stogą.

Tinklavietės adresas: www.karlschule.schulnetz.hamm.de/

Mokykloje „Karlschule“ vykdoma veikla yra vienas iš geriausios praktikos pavyzdžių, pateiktų Schaderio fondo leidinyje „Imigrantai mieste“. Šis leidinys – tai platesnio projekto, susijusio su socialine ir geografinė imigrantų integracija Vokietijoje, dalis. Federalinės švietimo ir mokslinių tyrimų ministerijos finansuojamas projektas vykdomas nuo 2004 m. sausio mėn. iki 2006 m. rugpjūčio mėn. Kiti partneriai yra Vokietijos miestų asociacija (DST), Centrinė Vokietijos būsto ir nekilnojamojo turto asociacijų federacija (*GdW*), Vokietijos miesto reikalų institutas (*Difu*) ir Bochumo Rūro universiteto (*InWIS*) Būsto, nekilnojamojo turto, miestų ir regionų plėtros institutas.

Geriausios praktikos pavyzdžių rinkinyje „Imigrantai mieste“ buvo analizuojami iš viso 232 projektai ir surinkti 136 išsamūs projektų aprašymai. Iš šių 136 projektų 28 yra geriausios praktikos pavyzdžiai.

Rinkinyje analizuojamos „projektų rūšys“, nes iniciatyvos turi daug panašumų. Pavyzdžiui, daugelis projektų yra susiję su lengvai prieinamų susitikimo centrų kūrimu, gyventojų siuntimu į atitinkamas tarnybas arba galimybių veikti vietos asociacijoms sudarymu.

Tinklavietės adresas: www.schader-stiftung.de/docs/immigrants_in_the_city.pdf

Rajono mokyklos gali atlikti viso rajono integracijos ir švietimo centrų, prieinamų ir suaugusiesiems, funkciją.

Viešosios bibliotekos taip pat gali tapti bendruomenei skirtais informacijos centrais, organizuoti papildomą veiklą ir siūlyti papildomas programas.

Pagal URBAN programą dvi Danijos miesto Orhuso viešosios bibliotekos organizavo informacinių technologijų kursus, skirtus rajono gyventojams, neturintiems kompiuterio namuose. Ypatingas dėmesys buvo skiriamas migrantėms ir kitoms grupėms, kurios gali neturėti laiko ar lėšų išmokti informacinių technologijų pagrindų.

Pagal 18 mėnesių programą, kuri prasidėjo 2003 m. gegužės mėn., buvo siūlomi kompiuterinio raštingumo ir darbo su internetu kursai. Be to, buvo atrinkti dalyviai, kurie mokėsi būti informacinių technologijų dėstytojais ir mokyti kitus. 2004 m. birželio mėn. buvo įkurta Informacinių technologijų dėstytojų asociacija. Gyventojams šis projektas buvo naudingas ne tik tuo, kad jie išmoko naudotis informacinėmis technologijomis – jis taip pat suteikė jiems galimybę aktyviau dalyvauti.

Tinklavietės adresas: www.urbanbydel.dk

Savivaldybės gali imtis priemonių, kurios papildytų atskirų organizacijų vykdomą bendruomeninę veiklą ir padėti imigrantams užmegzti ryšį su vietos grupėmis ir asociacijomis.

Vokietijos Miunsterio miestas padeda etninių vokiečių (*Aussiedler*) šeimoms, išvykusioms iš kolektyvinio priėmimo centro, rasti būstą ir integruotis į bendruomenės gyvenimą savo naujuose rajonuose.

Pirmiausia šeimos susitinka su savivaldybės socialiniu darbuotoju. Kartu su šiuo darbuotoju jos parengia individualias charakteristikas, kuriose pateikiama informacija apie išsilavinimą, profesinę patirtį, bendruomeninę veiklą iki migracijos, turimas žinias apie vietos paslaugas, profesinius ir socialinius tikslus bei interesus. Remiantis šiomis charakteristikomis yra sudaromas vietos institucijų ir organizacijų, su kuriomis reikia susisiekti, sąrašas. Į šį sąrašą įeina sporto klubai, parapijos, jaunimo klubai ir pan. Imigrantai sudaro su savivaldybe integracijos sutartį ir pasižada kartą per dvi savaites susitikti su socialiniu darbuotoju. Iš tikrųjų susitikimai, ypač iš pradžių, yra dažnesni.

2004 m. pagalba ieškant būsto buvo suteikta 21 šeimai. Neseniai atliktas vertinimas parodė, kad šiame projekte dalyvavusi imigrantų grupė maždaug po dvejų metų darbo rinkoje yra beveik 2,5 karto aktyvesnė nei kontrolinė grupė. Taip pat nustatyta, kad projekto grupės nariai aktyviau dalyvavo integracijos procese ir yra mažiau nusiteikę grįžti į savo šalį. Miunsteris dabar svarsto planus įtraukti į šį projektą kitas (mišresnes) migrantų grupes.

Ši iniciatyva yra įgyvendinama pagal „Interreg – IIIa“ projektą, kurį Miunsteris vykdo kartu su Enšede ir Tvente Nyderlanduose. Olandų ir vokiečių projekto partneriai įgyvendina savo programas vienu metu ir nuolatos keičiasi patirtimi.

Tinklavietės adresas: www.muenster.de/stadt/zuwanderung/interreg.html

Komunikacija ir dalyvavimas

Aktyvus imigrantų ir valstybių narių gyventojų bendravimas yra viena iš pagrindinių integracijos skatinimo priemonių. Daugelio priemonių, įgyvendinamų vietos mastu, tikslas – padaryti šį bendravimą vaisingesnį ir mažiau konfliktišką, diegti artumo su savo rajonu jausmą ir keisti požiūrį ne tik varginguose rajonuose, bet ir už jų ribų. Europos miestuose ir miesteliuose yra įgyvendinami komunikacijos skatinimo ir įtampos mažinimo projektai – nuo didelių iki mažų. Pavyzdžiui, būsto nuomininkams migrantams ir ne migrantų kilmės nuomininkams gali būti tarpininkaujama tokiais klausimais kaip namų būklės blogėjimas, smurtas ir smurto grėsmė. Gyventojai, įskaitant ir jaunimą, gali būti mokomi konfliktų sprendimo metodų.

Portugalijoje 2001 m. buvo pradėtas vykdyti antrosios ir trečiosios kartos jaunimo integracijos projektas „Escolhas“. Šį projektą buvo nuspręsta vykdyti po to, kai penkiasdešimtyje sunkių rajonų buvo užfiksuotas smurto protrūkis, be kita ko, ir vagystės, kurių vykdytojais buvo daugelis antrosios ir trečiosios kartų migrantų.

2003 m. atlikus įvertinimą buvo pakeisti projekto prioritetai: anksčiau jo tikslas buvo mažinti smurtą, o dabar prioritetu tapo integracija, konkrečiai – bendrumo jausmo ugdymas, pilie-

tybės įstatymo padariniai ir šeimos kultūros arba kilmės branginimas. Dabar šio projekto tikslinė grupė yra 6–19 metų amžiaus jaunimas, tačiau į ją gali įeiti ir jaunimas iki 24 metų amžiaus. Projektai nėra skirti būtent migrantams, tačiau visi projektų vadovai dalyvauja elektroniniuose mokymo kursuose tarpkultūriškumo tema. Šių kursų tikslas – sukurti praktikos bendruomenę ir parengti projektų vadovus bendruomenėse, kuriose dar nėra imigrantų, bet kur jų gali atsirasti ateityje.

Norint pateikti projekto pasiūlymą, reikia bent trijų partnerių, įskaitant mokyklas ir kitas organizacijas. Antrajame programos etape buvo gauta 500 paraiškų, iš kurių buvo atrinkta 80, ir skirtas apie 60 000 eurų per metus finansavimas. Projektas bus vykdomas iki 2009 metų.

Roterdamo miestas, panaudodamas įvairias iniciatyvas, stengiasi stiprinti roterdamiečių ryšius vienų su kitais ir su miestu.

- Projektas „Mixer aan de Maas“ suburia naujus bei senus miesto gyventojus ir padeda jiems vykdyti bendrą veiklą. Projekto komanda įvertina veiklos pasiūlymų tinkamumą projektui ir atlygina nedideles išlaidas.
- Įgyvendinant Socialinės integracijos projektų biuro parengtą veiksmų planą „Islamas ir integracija“, nuo 2004 m. spalio mėn. jo veikloje jau dalyvavo apie 8 000 asmenų. Pagal „Islamo ir integracijos“ veiksmų planą buvo rengiami ekspertų susitikimai, Roterdame gyvenančių musulmonų (daugiausia turkų, marokiečių ir somaliečių) „vidaus“ diskusijos, visiems roterdamiečiams skirti šviečiamojo pobūdžio susitikimai islamo tema ir 9 viešos diskusijos, skirtos plačiajai visuomenei. Diskusijų temos buvo pasirinktos vidaus pasitarimuose ir ekspertų susitikimuose:
 - Musulmonų ir nemusulmonų „mes ir jie“ pojūtis
 - Konstitucinės valstybės ir islamo vertybės bei normos
 - Moterų padėtis; lyčių lygybė; homoseksualumas
 - Islamas – nauja religija Roterdame; bažnyčia ir valstybė
 - Švietimas ir ekonominė padėtis
 - Saugumas ir teroras

Per diskusijas buvo susitarta dėl Roterdamo „socialinės chartijos“, kurią dabar rengia savivaldybė, sudedamųjų dalių. Rajonuose bus surengtos diskusijos su Roterdame gyvenančiais musulmonais ir nemusulmonais, siekiant užsitikrinti jų paramą chartijai.

- „Mensenbief“ („žmonių biblioteka“) projekto tikslas – duoti pradžią skirtingų žmonių grupių bendravimui ir paskatinti juos kalbėtis apie savo išankstines nuostatas. Grupė savanorių, į kurią įeina įvairios kultūrinės ir etninės kilmės asmenys, yra „skolinama“ suinteresuotiesiems asmenims. Susitikimai gali būti organizuojami įvairiose vietose: bibliotekoje, kavinėje, mokykloje ir pan., atsižvelgiant į tikslinę grupę. Stendais ir lipdukais, ant kurių parašytos tokios išankstinės nuostatos kaip „užsieniečiai nenori in-

tegruotis“ ir „musulmonai yra ekstremistai“, plačioji visuomenė yra skatinama atsiverti dialogui apie išankstines nuostatas ir, susitikusi su įvairiais savanoriais, patikrinti savo nuomonę. Per penkis festivalius „bibliotekoje“ pabuvojo daugiau kaip 1 000 lankytojų. Mažiausiomis sąnaudomis ir kūrybingai išreklamuotas projektas susilaukė plataus atgarsio žiniasklaidoje, o pati idėja buvo išpopuliarinta.

Tinklavietės adresas: www.mensenbieb.nl.

Kai kurie projektai yra susiję su bendravimu viešosiose erdvėse, kaip antai gatvės, aikštės ir parkai. Imigrantai Europos miestuose dažnai atgaivina viešąsias erdves, kaip antai parkai, tačiau gali susidaryti nuomonė, kad jie šiomis erdvėmis naudojasi kitaip. Vienos savivaldybės administracija ėmėsi spręsti šį klausimą: ji organizuoja parko kepsninių prižiūrėtojų mokymus ir moka jiems. Šie migrantų kilmės prižiūrėtojai, dirbantys parkuose sekmadieniais ir valstybinių švenčių metu, padeda susikalbėti migrantų ir nemigrantų kilmės kepsninių naudotojams.

Bendra veikla gali padėti skatinti gyventojus aktyviau bendrauti ir stiprinti „rajonų tapatybę“. Pavyzdžiui, gyvenamuosiuose rajonuose arba tankiai gyvenamuose rajonuose gali būti sukurta erdvė „integracijos sodams“, kur gyventojai galėtų kartu dirbti žemę ir rūpintis augalais.

Dalyvavimas asociacijose ir paramos grupėse gali padėti suteikti imigrantų kilmės gyventojams daugiau teisių ir galimybių. Pavyzdžiui, nuomininkų asociacijos paprastai sprendžia būsto atnaujinimo klausimus ir nustato bendras taisykles. Už nedidelį mokestį jos yra atviros visiems gyventojams. Tokios veikiančios bendruomeninės įstaigos kaip mokyklos taip pat gali tapti savireguliavimo centrais.

„Nytorpsskolan“ mokykloje, veikiančioje Gėteburgo Hammarkulleno priemiestyje, mokosi 450 moksleivių, kurie yra 6–16 metų amžiaus. Daugumai jų švedų kalba nėra gimtoji. Įtampa ir netvarka klasėse paskatino kai kuriuos tėvus aktyviau įsitraukti į mokyklos gyvenimą. Po vieno metų parengiamojo etapo 2001 m. rajono taryba nusprendė, kad „Nytorpsskolan“ mokykla galėtų įsteigti „tėvų tarybą“ – mokyklos tarybą, kurios daugumą sudaro tėvai.

Taryba yra oficialiai įgaliota priimti sprendimus dėl švedų kaip antrosios kalbos, gimtosios kalbos mokymo, tinkamos darbo aplinkos kūrimo moksleiviams, namų ir mokyklos bendradarbiavimo būdų, kitais klausimais. Tačiau taryba neturi teisės priimti sprendimų dėl mokyklos personalo ar finansų.

Tėvų taryba padarė mokyklai didžiulę įtaką. Tėvai sugebėjo pakeisti mokyklos gyvenimą, be to, tėvų taryba veiksmingai bendradarbiauja su mokinių taryba, kuri taip pat yra aktyvi. Kai kurie tėvai jaučia, kad dalyvaudami taryboje jie galėjo pelnyti daugiau pagarbos savo vaikų akyse, nes dabar jie geriau išmano Švedijos mokyklos reikalus ir gali daryti jai įtaką. Kita vertus, tai, kad taryba negali priimti finansinių sprendimų, yra didelis trūkumas.

Tai yra URBACT projektas. Šis URBACT teminis seminaras „Miestai, imigrantai ir etninės mažumos“, kuris buvo surengtas 2005 m. spalio mėn. Palerme, subūrė šešiolika Europos miestų atstovų ir 13 URBACT projektų.

Tinklaviečių adresai: www.urbact.org, <http://hem.passagen.se/nytorpsskolan>

Patirtis rodo, kad imigrantai labiau yra linkę įsitraukti į veiklą kaip grupės nariai (pavyzdžiui, tėvai), o ne kaip pavieniai asmenys. Grupės, susidedančios iš etninių mažumų atstovų, taip pat gali sudaryti palankias sąlygas dalyvauti veikloje, skatinti asmenis labiau pasitikėti savimi, sudarydamos jiems galimybę aptarti klausimus su kolegomis ir pasiekti bendrą sutarimą.

Kadangi didelė imigrantų ar pabėgėlių koncentracija rajone dažnai sukuria „kritinę masę“, būtiną etninei asociacijai įsteigti, koncentracija vienoje vietoje kartais gali turėti teigiamos įtakos dalyvavimui, ypač migrančių įtraukimui į veiklą.

2.3. Keitimasis gerosios praktikos pavyzdžiais būsto srityje

Kadangi tiek daug priemonių, taikomų miestuose būsto ir integracijos srityse, yra vietos lygmenis, ypač svarbu numatyti tinkamus keitimosi vietos lygmeniu sukaupia patirtimi ir nuomonėmis būdus.

Nacionalinės politikos kūrėjai, vietos valdžios pareigūnai ir kitos suinteresuotosios šalys iš visų visuomenės sektorių gali naudotis geriausios praktikos pavyzdžių rinkiniuose, mokslinių tyrimų programose ar formalizuotuose tinkluose sukaupia informacija šiais klausimais.

Šiuo atveju gali padėti žinynai, ypač jei su kultūrų įvairove susijusi patirtis vietos rajone yra palyginti nauja arba jei integracijai ligi šiol nebuvo teikiamas prioritetas.

Estijoje Neestų integracijos fondas 2003 m. pradėjo projektą, kurio tikslas – gerinti vietos valdžios administracinius gebėjimus vietos lygmeniu sprendžiant integracijos klausimus. Projektą buvo nuspręsta įgyvendinti todėl, kad tik nedaugelis vietos valdžios institucijų tuo metu turėjo ilgalaikius su integracija susijusius veiksmų planus. Fondas parengė vadovą vietos valdžios pareigūnams, kurie taip pat buvo apklausti atliekant tyrimą.

Vietos valdžios institucijos buvo suskirstytos į tris pogrupius:

- a) kuriose neestų dalis viršija vidurkį;
- b) kuriose neestų dalis yra mažesnė už vidurkį, bet didesnė nei 5 % ir
- c) kuriose neestų dalis mažesnė nei 5 %.

Į vadovą buvo įtraukti įvairių vietos valdžios institucijų praktikos pavyzdžiai, taip pat ir kitų šalių, kaip antai Lietuva, Švedija, Danija, Italija ir Vokietija, vietos valdžios institucijų praktikos pavyzdžiai.

Specializuotos organizacijos taip pat gali dalytis patirtimi, pavyzdžiui, prireikus konsultuoti vietos organizacijas.

Nyderlanduose vienas iš bendrosios socialinės sanglaudos iniciatyvos prioritetų yra miestų politika ir integracija.

Todėl organizacija FORUM gauna vyriausybės finansavimą, kad išlaikytų pagalbos tarnybą, konsultuojančią savivaldybės integracijos politikos klausimais. Ši pagalbos tarnyba padeda valstybės tarnautojams, dirbantiems vietos valdžios administracijose rengti ir įgyvendinti integracijos politiką. Ekspertai konsultuoja dėl konkrečių problemų, atsirandančių vietos lygmeniu. Taip pat veikia interaktyvi tinklavietė, kurioje valstybės tarnautojai gali diskutuoti apie patiriamus sunkumus.

Tinklai leidžia nuolat keistis gerosios praktikos pavyzdžiais. Europos mastu jie taip pat leidžia veiksmingai susieti vietos lygiu sukauptą patirtį ir ES politikos priemones, tokias kaip socialinės integracijos procesas, ir kitas politikos ar finansavimo programas.

Keleto tinklų veiklos prioritetas – imigrantų integracijos ir būsto ryšys. Jie apima, be kita ko, regionus (ERLAI); regionus ir savivaldybes (CEMR); savivaldybes, vietos institucijas ir NVO („Quartiers en Crise“); pagrindinius urbanistikos centrus („Eurocities“) arba socialinio būsto organizacijas (CECODHAS).

2004–2006 m. CECODHAS ir „Eurocities“ kartu surengė tris seminarus iš eilės apie integraciją ir būstą. Seminarai buvo surengti Amsterdame, Stokholme ir atitinkamai Orhuse. Pavyzdžiui, Stokholmo seminaro, kuris įvyko 2005 m. balandžio mėn., tema buvo „Integracijos įgyvendinimas gerinant būsto sąlygas ir suteikiant daugiau teisių“, o į jį susirinko dalyviai iš socialinio būsto organizacijų, taip pat miestų administracijų bei kitos suinteresuotosios šalys.

Tinklavičių adresai: www.eurocities.org, www.cecodhas.org

2 skyrius. Išvados

1. Imigrantai, kaip ir visi gyventojai, renkasi būstą pagal poreikius ir aplinkos teikiamas galimybes. Politikos tikslas turėtų būti suteikti jiems daugiau galimybių rinktis užtikrinant vienodas galimybes būsto rinkoje būsto prieinamumo ir jo kokybės atžvilgiu.
2. Galėtų būti aktyviau taikomi teisės aktai, draudžiantys diskriminaciją paslaugų teikimo srityje, įskaitant būsto sritį.
3. Būsto kodeksai gali praktiškai paaiškinti, kaip būstą reglamentuojantys teisės aktai veikia praktikoje.
4. Turėtų būti įvertinta, ar gyvenamosios vietos reikalavimai atitinka būsto politiką ir koks yra jų poveikis imigrantų padėčiai būsto rinkoje.
5. Nacionalinės ir vietos valdžios institucijos turėtų stengtis nustatyti rimtas būsto kokybės problemas ir iniciatyvas grįsti patikimais duomenimis apie imigrantų padėtį būsto srityje. Šiam tikslui galima naudoti apklausas. Šios apklausos galėtų būti rengiamos taip, kad leistų palyginti imigrantų padėtį Europos mastu ir nustatyti europines normas.
6. Būsto bendrovės, kurios aktyviai stengiasi gerinti imigrantų kilmės klientų aptarnavimą, sėkmingiau tenkins jų poreikius ir pageidavimus. Būsto bendrovės gali rengti šiam tikslui skirtus savo personalo mokymus arba samdyti imigrantų kilmės darbuotojus.
7. Politika ir praktika yra siekiama kovoti su socialine atskirtimi ir segregacija, kuri yra būdinga vargingiems rajonams. Kartu jos gali stiprinti teigiamus aspektus, kuriuos jaučia daugelis imigrantų kilmės gyventojų: pagalba, teikiama per socialinius, šeimos ir etninius tinklus, etninės darbo rinkos teikiamos galimybės, operatyvi pagalba naujiems imigrantams ir etninių asociacijų veikla.
8. Politikos tikslai, susiję su vargingais rajonais, turėtų atitikti viso miesto plėtros planavimą, o rengiant miesto koncepciją pirmenybė turėtų būti teikiama „tiltų“ tarp miesto rajonų tiesimui. Lygių galimybių principo pažeidimui, susijusiam su paslaugų teikimu skirtinguose miesto rajonuose, turėtų būti teikiama pirmenybė.
9. Kadangi būsto klausimai daro tiesioginę įtaką asmeniniam pavienių žmonių ir šeimų gyvenimui, šioje srityje taikant kišimosi priemones ypatingą dėmesį reikia skirti privatumo užtikrinimui, konsultavimuisi su žmonėmis, kuriems jos yra skirtos, ir nediskriminavimo principui.
10. Rajono mokyklos gali atlikti viso rajono integracijos ir švietimo centrų, prieinamų ir suaugusiesiems, funkciją.
11. Patirtis rodo, kad imigrantai labiau yra linkę įsitraukti į veiklą kaip grupės nariai (pavyzdžiui, tėvai), o ne kaip pavieniai asmenys. Grupės, susidedančios iš etninių mažumų atstovų, taip pat gali sudaryti palankias sąlygas dalyvauti veikloje, skatinti asmenis labiau pasitikėti savimi, sudarydamos jiems galimybę aptarti klausimus su kolegomis ir pasiekti bendrą sutarimą.

12. Kadangi tiek daug priemonių, taikomų miestuose būsto ir integracijos srityse, yra vietos lygmens, ypač svarbu numatyti tinkamus keitimosi vietos lygmeniu sukaupta patirtimi ir nuomonėmis būdus.

3 skyrius

Ekonominė integracija

Šiame skyriuje yra analizuojama imigrantų ekonominė integracija, kuri apima ir užimtumą, ir savisamdą. Visų pirma yra analizuojamas leidimas įvažiuoti į šalį ir tai, kaip imigracijos modeliai gali padėti darbo rinkoje suderinti pasiūlą ir paklausą. Antra, aptariamas įgūdžių vertinimas ir įgijimas imigrantams veikiant darbo rinkoje, konkrečiai yra kalbama apie oficialią kvalifikaciją, kitus profesinius ar kalbinius įgūdžius, darbinio gyvenimo suvokimą ir darbo paieškos procesą. Šiame skyriuje taip pat yra analizuojama, kaip kovos su diskriminacija ir kultūrų įvairovės strategijos gali skatinti lygių galimybių principą taikyti darbo vietoje, išlaikyti darbo vietas ir kurti aplinką, kurioje būtų vertinama kultūrų įvairovė. Galiausiai šiame skyriuje nurodoma, kaip remti etninėms mažumoms priklausančius verslininkus: teikti konsultacijas, sudaryti palankias sąlygas naudotis finansinėmis paslaugomis arba įtraukti juos į tiekėjų tinklus.

Šis skyrius yra grindžiamas 3-uoju bendroju pagrindiniu principu „Užimtumas yra pagrindinis integracijos proceso elementas, esminė sąlyga imigrantų dalyvavimui, jų indėliui į priimančiąją visuomenę ir siekiant, kad šis įnašas būtų aiškiai matomas“. 5-asis bendrasis pagrindinis principas dėl švietimo, 6-asis principas dėl institucijų, prekių ir paslaugų prieinamumo ir 9-asis bendrasis pagrindinis principas dėl imigrantų dalyvavimo taip pat suteikia pagrindą diskusijoms apie ekonominę integraciją.

Europos valstybių vyriausybės nuolatos mini, kad imigrantų integracija į darbo rinką yra vienas svarbiausių jų prioritetų integracijos srityje. Priežastis ta, kad daugelyje valstybių imigrantų, ypač jaunimo ir moterų, padėtis, palyginti su kitais gyventojais, yra prasta: jų užimtumas yra menkas, nedarbo lygis didelis, maži atlyginimai, mažas darbo pagal kvalifikaciją lygis. Kartu imigrantai – tai dalis tos darbo jėgos, su kuria Europa ir jos valstybės narės nori įgyvendinti Lisabonos strategijos tikslus. Užimtumo ir augimo darbotvarkėje imigracijai ir imigrantų integracijai dėmesys yra skiriamas ne tik todėl, kad dėl jų kyla tam tikrų sunkumų įgyvendinant nustatytus tikslus, bet ir todėl, kad jie gali padėti juos įgyvendinti.

3.1. Nuo leidimo įvažiuoti į šalį iki integracijos darbo rinkoje: suderinti pasiūlą ir paklausą

Įvažiavimą į šalį reglamentuojančios taisyklės gali būti vertinamos kaip integracijos užuomazgos, kurios sukuria itin svarbias integracijos proceso sąlygas.

Šiuo metu 25 valstybėse narėse yra taikomos skirtingos įvažiavimo į šalį taisyklės. Keletas valstybių ypatingą dėmesį skiria ekonominei migracijai ir taiko įvairius atrankos modelius:

- „žmogiškojo kapitalo“ modelį: būsimieji imigrantai vertinami pagal kriterijus, kuriuos vyriausybės pasirenka todėl, kad jie leidžia tiksliai prognozuoti ilgalaikę ekonominę sėkmę;

- „darbdavio interesų“ modelį: šiuo atveju svarbesnė yra dabartinė, o ne būsimoji padėtis užimtumo srityje, ir pagal darbdavių poreikius yra atrenkami konkretūs imigrantų kilmės kandidatai;
- „darbuotojų trūkumo“ modelis: yra nustatomos tam tikros sritys ar profesijos, kurioms darbdaviams leidžiama rinktis darbuotojus iš tarptautinės darbo jėgos pasiūlos.

Čekijos darbo ir socialinių reikalų ministerija vykdo valdomos migracijos programą „Aktyvi užsienio darbuotojų atranka“. Teikti paraiškas pagal šią programą gali Bulgarijos, Kroatijos, Kazachstano, Baltarusijos, Moldovos, Serbijos ir Juodkalnijos, Kanados ir Ukrainos piliečiai. Užsieniečiai, baigę Čekijos universitetus ir vidurines mokyklas, taip pat gali teikti paraiškas.

Pareiškėjai turi pateikti įrodymų, kad darbo reikalais jau buvo gavę vizą daugiau kaip 90 dienų. Jie atrenkami pagal taškų sistemą, pagrįstą septyniais kriterijais: darbo turėjimas, darbo patirtis, išsilavinimas, amžius, gyvenimo Čekijoje patirtis, kalbiniai įgūdžiai ir šeimos nariai. Po dvejų su puse metų jie gali pateikti prašymą išduoti jiems nuolatinį leidimą gyventi.

Šiai programai nustatyta kvota buvo padidinta nuo 300 (2003–2004 m.) iki 700 (2004–2005 m.), o vėliau – iki 1 000 (2005–2006 m.). Tačiau ligi šiol kvotos dar nėra visiškai išnaudotos.

Keleto valstybių patirtis rodo, kad jei imigrantai įsidarbina tik atvykę, vėliau jiems kur kas lengviau sekasi rasti darbą. Siekdamas sukurti tokias sąlygas, kad ekonominės migracijos procese imigrantai ir galimi darbdaviai lengviau atrastų vieni kitus, valstybės narės taiko įvairias priemones, tarp jų ir išankstinę atranką kilmės šalyje arba darbo ieškotojų vizas.

Ispanijoje taikoma valdomos migracijos programa remiasi darbuotojų trūkumo nustatymu konsultuojantis su profesinėmis sąjungomis, darbdavių organizacijomis ir regioninės valdžios institucijomis. Centrinei valdžiai patvirtinus laisvų darbo vietų sąrašą, jis siunčiamas į šalis, su kuriomis Ispanija yra sudariusi ypatingus migracijos susitarimus: Ekvadoras, Kolumbija, Dominikos Respublika, Marokas, Lenkija, Rumunija ir Bulgarija.

Šių šalių darbo institucijos atlieka išankstinę galimų kandidatų siūlomoms darbo vietoms atranką. Galutinai kandidatus atranka dvišalė komisija, kurioje dalyvauja ir darbdaviai. Darbuotojai gauna vizą, darbą vieneriems metams ir leidimą gyventi. Leidimas gali būti pratęstas, jei jo turėtojas įrodo, kad ne mažiau kaip šešis mėnesius išdirbo tame sektoriuje ir regione, kuriems leidimas buvo išduotas.

Tiesioginis darbo ieškotojų ir darbdavių ryšys yra svarbus, o kartais tiesiog nepamainomas. Didelės bendrovės turi galimybių ieškoti darbuotojų užsienyje, o mažosios ir vidutinės įmonės ar asmenys, norintys įdarbinti imigrantus (pavyzdžiui, slaugytojus), tokią galimybę turi retai. Dažnai ryšys tarp jų atsiranda todėl, kad imigrantai jau būna įsikūrę šalyje neteisėtai arba parekomendavus šeimos ar bendruomenės nariams. Darbo ieškotojų vizos galėtų padėti išvengti tokių situacijų, kai nėra oficialiai pranešama apie įdarbinimą.

Pagal valdomos migracijos programą Ispanija išduoda darbo ieškotojo vizas trims mėnesiams, per kuriuos asmuo gali ieškotis darbo jam paskirtame sektoriuje arba regione. Jeigu vizos turėtoji pavyksta rasti darbą, vietoj vizos jis gauna leidimą dirbti vienerius metus ir leidimą gyventi. 98 % atvykusiųjų randa darbą sektoriuje, kuriam buvo išduota darbo ieškotojo viza.

Nors valdomos migracijos programos yra svarbios, reikia pažymėti, kad migranto atvykimo būdas nebūtinai rodo jo galimybes darbo rinkoje. Neekonominiams migrantams turėtų būti išduodami leidimai gyventi ir dirbti, kad jie galėtų dirbti darbą, atitinkantį jų motyvaciją ir kvalifikaciją. Leidimai, leidžiantys šalyje gyventi ilgiau, skatina imigrantus labiau stengtis integruotis į visuomeninį ir darbinį gyvenimą. Be to, darbdaviai taip pat yra labiau linkę priimti į darbą tuos asmenis, kurie turi ilgesnį laiką galiojančius leidimus. Apskritai reikėtų kuo labiau sumažinti patekimo į darbo rinką apribojimus, nes darbo rinka yra vienas pagrindinių būdų integruoti imigrantus – tiek atvykusius dėl ekonominių, tiek dėl kitų priežasčių.

Šeimos susijungimo sąlygos, kaip ir pabėgėlio statusą reglamentuojantys teisės aktai, yra derinamos Europos mastu. Patekimas į darbo rinką yra svarbi sudedamoji šių teisės aktų dalis. Kaip teigiama Komisijos komunikate „Bendra integracijos darbotvarkė“, valstybės narės, direktyvą dėl teisės į šeimos susijungimą perkeliančios į nacionalinius teisės aktus, turėtų pasirūpinti, kad būtų kuo labiau sumažinti patekimo į darbo rinką apribojimai ir taip būtų paskatintas imigrančių užimtumas.

Turėtų būti išanalizuotas įvažiavimą į šalį reglamentuojančios teisinės bazės poveikis (socialinei) ekonominei imigrantų integracijai ir pradėta spręsti integracijos kliūčių, numatytų imigracijos taisyklėse, problema.

Mokymas prieš išvykstant

Keleto valstybių narių yra laikomasi nuomonės, kad mokymas prieš išvykstant yra vienas iš būdų pagerinti imigrantų integracijos perspektyvas. Tokios mokymo iniciatyvos taip pat gali padėti sustiprinti santykius su kilmės šalimis ir pristatyti teisėtoms migracijos galimybes.

Pagal Italijos imigracijos įstatymus užsienio piliečiai, savo gimtosiose šalyse lankantys profesinio mokymo ir švietimo kursus, gali gauti privilegijų atvykimo vizai gauti. Mokymo kursus turi patvirtinti Italijos valdžios institucijos. Su tam tikromis valstybėmis (pavyzdžiui, Tunisui ir Moldovai) yra sudaryti pamatiniai susitarimai, juose gali dalyvauti konkretūs Italijos regionai bei darbdaviai.

Italijos vyriausybė, bendradarbiaudama su Tarptautine migracijos asociacija, įgyvendino bandomąjį projektą „Nuo Šri Lankos iki Toskanos“. Pagal jį Šri Lankos gyventojams, norintiems imigruoti į Italiją ir dirbti ten asmeniniais vaikų arba pagyvenusių žmonių slaugytojais, prieš išvykstant buvo organizuoti mokymo kursai.

Atliekant išankstinę kandidatų atranką buvo naudojama duomenų bazė, kurią sukūrė Šri Lankos įdarbinimo užsienyje biuras. Iš pradžių Toskanos provincija iš 250 kandidatų, kurie buvo įrašyti į duomenų bazę, atrinko 160 kandidatų. Tuomet projekto vykdytojai susisiekė su šeimomis, ieškojusiomis asmeninių slaugytojų, ir apklausė 85 kandidatus, kurie atitiko keliamus reikalavimus. Buvo atrinkta 60 kandidatų.

Kolombe jiems buvo surengti 60 valandų trukmės italų kalbos kursai ir 25 valandų asmeninės slaugos kursai. Šis mokymas buvo tęsiamas Italijoje, o jam pasibaigus buvo suteikta Italijos „asmeninio slaugytojo padėjėjo“ kvalifikacija.

Komisijos teisėtos migracijos politikos plane taip pat yra minimas mokymas kilmės šalyse. Jame teigiama, kad bus atidžiai išnagrinėtos galimybės iš ES lėšų finansuoti mokymo struktūrų, už kurias būtų atsakingos vietos valdžios institucijos ir (arba) nevyriausybinių organizacijų, kūrimą.

3.2. Įgūdžiai ir kvalifikacija

Įgūdžių įgijimas ir įvertinimas yra vienas iš pagrindinių veiksnių, lemiančių skirtingus profesinio gyvenimo aspektus: perėjimas iš mokyklos prie profesinio mokymo, nuo mokymo prie darbo; nedarbo laikotarpiai; perkėlimas į aukštesnes pareigas arba profesinis persikvalifikavimas. Kintančioje Europos šalių ekonomikoje daugelyje profesijų ir daugeliu kompetencijos lygių vis labiau reikia nuolatos ir aktyviai mokytis.

Naujai atvykę asmenys, ilgą laiką šalyje gyvenantys imigrantai ir „kitos kartos“ migrantai – visi susiduria su sunkia užduotimi išugdyti gebėjimą užsitikrinti užimtumą ir jį išlaikyti, todėl jiems turėtų būti sudarytos sąlygos be jokių apribojimų naudotis bendrosiomis ir konkrečiomis paramos priemonėmis.

Imigrantų ir pabėgėlių užimtumo galimybių gerinimas

Ar integracija bus sėkminga, priklauso nuo to, kaip pavyks suderinti pasiūlą su paklausa. Programose, gerinančiose profesines imigrantų ir pabėgėlių galimybes, turi būti daug dėmesio skiriama vietos darbo rinkoms ir specifinėms kompetencijos rūšims, kurių gali reikėti. Ši informacija gali padėti planuoti mokymo kursus ir taip pat padėti imigrantams tikslingiau ieškoti darbo.

Estijos Rytų Virumos apskrityje atsirado tam tikrų specialybių poreikis, ir nedirbantiems rusiškai kalbantiems asmenims buvo surengti šių profesijų mokymo kursai. Trūko šių profesijų darbuotojų: statytojų, suvirintojų, virėjų, pardavėjų, apsauginių, kompiuterinių sistemų administratorių, valytojų ir kambarinių.

Italijos Forlio savivaldybėje pagal „Integra“ programą (žr. 4 skyriaus 1 dalį) buvo organizuojami drabužių siuvėjų, suvirintojų, dailidžių, stiklo pluošto darbininkų ir biuro darbuotojų mokymo kursai. Romoje buvo renkami elektrikai, dailidės, šaldytuvų specialistai, virėjai ir barmenai.

Imigrantų kilmės darbo ieškotojai turi ne tik įgyti profesinių įgūdžių, bet ir žinoti, kaip rašyti CV, ieškoti darbo internete, susisiekti su darbdaviu, atsakyti į įprastus klausimus, užduodamus per pokalbius, ir kt. Kelete šalių integracijos į darbo rinką programose yra numatyti „darbo ieškotojų kursai“, kuriuose supažindinama su konkrečioje šalyje galiojančiomis įdarbinimo taisyklėmis.

Tokiuose kursuose dažnai daug dėmesio skiriama pasitikėjimo ugdymui, ypač jei šie kursai yra skirti imigrantėms arba pabėgėlėms. Pavyzdžiui, Vakarų Midlandse veikiančios organizacijos „Community Integration Partnership“ (CIP) tikslas – padėti pabėgėlėms rasti darbo: joms teikiamos konsultacijos, organizuojami pasitikėjimo ugdymo kursai, teikiama informacija apie pagrindines užimtumo iniciatyvas ir kt. Nuo 2003 m. projekte buvo tiesiogiai dirbama su daugiau kaip 350 moterų.

Užimtumo galimybės yra vienas svarbiausių Belgijos SIDE projekto (*Service d'intervention directe sur l'emploi*), kurį *Bruxelles-Capitale* regioninis užimtumo biuras vykdo ketverius metus, prioritetų. Jis skirtas naujai atvykusiems asmenims, kurių dauguma neturi gero oficialaus išsilavinimo ir gerai nemoka kalbos. Į projektą įsitraukiantys naujai atvykę asmenys pirmiausia yra siunčiami į NVO, kurios patikrina jų įgūdžius, organizuoja jiems mokymo kursus ir padeda gauti dokumentus, pavyzdžiui, darbo leidimus ir tinkamos elgsenos pažymą. Taip pat jos teikia psichologines konsultacijas.

Po šio parengiamojo etapo SIDE padeda jiems surasti tinkamas darbo vietas. Projekto vykdytojai susisiečia su bendrovėmis ir kartu su jomis parengia konkrečius darbo aprašymus. Tuomet jie siūlo imigrantų kilmės kandidatus, kurių kvalifikacija labiausiai atitinka turimą darbo pasiūlymą. Kiekvienai laisvai darbo vietai siūlomas tik vienas kandidatas. Nuo 2002 m. gruodžio mėn. maždaug 30 % SIDE projekto dalyvių gavo darbą.

Oficiali kvalifikacija

Akademinės ir profesinės kvalifikacijos pripažinimas yra svarbus patekimo į darbo rinką ir judumo aspektas, nes jis leidžia asmenims rasti tinkamo lygio darbą. Trečiųjų šalių piliečiams dažnai nėra taikomi kvalifikacijos pripažinimo susitarimai arba jiems yra taikomi specialieji ar dvišaliai susitarimai. Dėl laiko sąnaudų ir dažnų nesėkmių, kurias patiria pareiškėjai, kvalifika-

cijos pripažinimo procesas gali sukelti socialinių ir kitų problemų. Todėl įgyvendinant projektus, pagal kuriuos kvalifikacijos pripažinimo procese yra remiami kvalifikuoti imigrantai, asmens padėtis turėtų būti vertinama laiku požiūriu.

2002–2005 m. Portugalijos jėzuitų pabėgėlių tarnyba ir Gulbenkiano fondas vykdė projektą, kuriuo buvo remiamas imigrantų kilmės gydytojų kvalifikacijos pripažinimas.

Visi projekto dalyviai Portugalijoje turėjo darbus, kurie neatitiko jų akademinės kvalifikacijos, ir daugelis dirbo statybų sektoriuje. Tai buvo bendrosios praktikos gydytojai, taip pat pediatrai, chirurgai ir kiti specialistai. Dauguma dalyvių buvo ukrainiečių, rusų ar moldavų tautybės, ir pirmasis jų kontaktas su Jėzuitų pabėgėlių tarnyba buvo portugalų kalbos kursose, kuriuos organizavo ši organizacija.

Kvalifikacijos pripažinimas susidėjo iš šių dalių: kursų medicinos mokykloje, 4–9 mėnesių rezidentūros ligoninėje, egzamino ir priėmimo į Portugalijos medicinos tarybą. Iš projekto lėšų kiekvienam dalyviui taip pat buvo apmokamos išlaidos, susijusios su paraiškos padavimu, ir vertimo išlaidos, be to, kiekvienas dalyvis taip pat gaudavo mėnesinę stipendiją (ne daugiau kaip 9 mėnesius) ir stipendiją knygoms. Be to, pagal projektą buvo galima tęsti portugalų kalbos kursus, taip pat buvo teikiama socialinė ir psichologinė pagalba.

Pradėjus vykdyti projektą Portugalijoje buvo 10 oficialią praktiką turinčių gydytojų, o jo pabaigoje – 105. Kad išspręstų su vizų išdavimu susijusias problemas, projekto vykdytojai su imigracijos tarnybomis parengė specialius protokolus. Neformalus kontaktai su sveikatos ministerija ir Portugalijos medicinos taryba taip pat buvo naudingi. Nepaisant to, vizų teko ilgai laukti. Todėl projekto vykdytojai pratęsė finansinės paramos teikimo laikotarpį ir įdiegė paskolų sistemą, taip pat nustatė laikinus darbus medicinos srityje (pavyzdžiui, Kraujo institute).

Įgūdžių vertinimas ir akreditacija

Kad įveiktų sunkumus, susijusius su oficialiu kvalifikacijos pripažinimu, darbdaviai, profesinės asociacijos ir vyriausybės gali stengtis kurti lankstesnius įgūdžių vertinimo ir pripažinimo būdus.

Galima išskirti dvi pagrindines užduotis: visų pirma, reikia parengti tinkamas naujoviškas priemones, kurios leistų nustatyti imigrantų įgūdžius ir kompetenciją, antra, reikia, kad pagrindinės organizacijos ir darbdaviai pripažintų visų rūšių akreditaciją.

Tinkami vertinimo metodai leidžia sėkmingai atskleisti imigrantų kompetenciją visose srityse: profesinę, bendravimo, socialinę ir kt. Taikant šiuos metodus labiau yra vertinamos teigiamos savybės, o ne trūkumai, ir daugiausia dėmesio skiriama (galimai) asmens darbo kokybei.

Siekiant paskatinti darbdavius pripažinti imigrantų įgūdžius gali būti taikoma keletas strategijų:

Gerinti naujos rūšies vertinimo arba pažymėjimų pastebimumą, pavyzdžiui, informuoti apie juos ir naudotis aukšto lygio politine parama.

Specialūs imigrantams skirti pažymėjimai gali padėti atkreipti dėmesį į migrantų kompetencijos išskirtinumą ir jų galimą indėlį į darbo rinką. Kita vertus, darbdavių informavimas greičiausiai užtruks ilgai ir tam prireiks daug lėšų.

Danijoje penki *Regioniniai žinių centrai pabėgėlių ir imigrantų kompetencijos aiškinimo reikalam* šiuo metu išduoda „kompetencijos korteles“. 2004 m. šie centrai buvo įsteigti, kad padėtų savivaldybėms ir darbdaviams suderinti pabėgėlių ir imigrantų įgūdžius su darbo rinkos poreikiais.

Šie centrai dirba su bendrovėmis ir darbo vietose rengia kompetencijos vertinimo kursus. Įvertinus ar kitaip nustatčius imigranto kompetenciją, jis gauna kompetencijos kortelę, kurioje yra nurodyti jo įgūdžiai. Per keturis mėnesius buvo išduotos 129 kompetencijos kortelės. Darbdaviai gali su jomis susipažinti internete. Be to, į žinių centrus gali kreiptis tie imigrantai, kurie anksčiau nėra dirbę Danijoje.

Be to, centruose yra taikoma naudojantis informacinėmis technologijomis parengta kompetencijos nustatymo priemonė. Ši priemonė bus toliau tobulinama, nes savivaldybėms sunkiai sekasi integruoti ją į kasdienį darbą.

Reikia įvertinti, ar kompetencijos kortelės iš tiesų padeda jų turėtojams rasti darbą, tačiau darbdaviai yra gerai informuoti apie šią iniciatyvą, nes nuolat yra stengiamasi informuoti apie ją. Žinių centrai nuolat gaudavo ministerijos paramą, nes savo veikla prisidėjo prie vyriausybės tikslo – 25 000 daugiau įdarbintų imigrantų 2010 metais – įgyvendinimo. Bendras jų biudžetas 2004–2007 m. laikotarpiui yra maždaug 10 milijonų eurų.

Kelete valstybių narių tam tikros imigrantų grupės dalyvauja įvadinuose kursuose – savo noru arba todėl, kad jie yra privalomi. Komisijos komunikate „Bendra integracijos darbotvarkė“ pažymima, kad tokiuose kursuose gauti pažymėjimai turėtų padėti patekti į darbo rinką arba didinti galimybes mokytis, o valstybės narės turėtų informuoti darbdavius ir švietimo įstaigas apie jų naudą ir turinį.

Įtraukti pagrindines švietimo įstaigas ir, siekiant įdarbinti imigrantus, pasinaudoti jų gera reputacija tarp darbdavių.

Specializuotos organizacijos, pavyzdžiui, imigrantų asociacijos arba NVO, gali dirbti su pagrindinėmis švietimo įstaigomis, kad šios labiau atsivertų imigrantams ir pabėgėliams.

Pavyzdžiui, be įprastų dėstomųjų dalykų, gali būti siūlomi papildomi kursai arba kalbos programos. Tai leistų migrantams gauti vietas darbdaviams žinomos įstaigos akreditaciją.

Vienoje pagal EQUAL partnerystės programą „InterCulturExpress“ kvalifikuotiems migrantams ar pabėgėliams yra sudaroma daugiau profesinių galimybių. Specializuotos NVO kartu su pagrindinėmis aukštojo mokslo įstaigomis, darbdaviais ir profesionaliais kalbų specialistais rengia mokymo programą, pagrįstą esama migrantų kompetencija. Migrantai lanko reguliarius kursus, kuriuose papildomai yra dėstomi dalykai, susiję su konkrečia jų migracijos patirtimi, pavyzdžiui, yra mokoma kalbos arba teikiamas papildomas profesinis mokymas. Baigus tokius kursus oficiali akreditacija nebūtinai suteikiama.

Profesinių studijų programoje yra numatytos stažuotės ir pagal „InterCulturExpress“ pavyko kursuose dalyvavusius imigrantus ir pabėgėlius įdarbinti pas vietos darbdavius. Gera vietos švietimo įstaigų reputacija vietos verslo bendruomenėje palengvina šią užduotį, kurią įgyvendinant paprastai yra susiduriama su tam tikra nepalankia darbdavių nuostata.

Tinklavietės adresas: www.interculturexpress.at

Remti modelius, pagal kuriuos atlikus darbinę praktiką būtų galima iš karto tęsti profesinę veiklą arba įsidarbinti toje pačioje bendrovėje.

Įtraukus darbdavius į įgūdžių vertinimo procesą iš pat pradžių galima padidinti tikimybę, kad po vertinimo ir akreditacijos etapo eis įdarbinimas.

Tie darbdaviai, kurie nenoriai priima švietimo ar vyriausybinių įstaigų išduotus pažymėjimus, linkę palankiau reaguoti, jei gali patys kontroliuoti vertinimo procesą.

Veiksminga skatinimo priemonė taip pat gali būti vyriausybės skiriamos subsidijos algoms mokėti.

Švedijoje pagal programą „Įgūdžių vertinimas darbo vietoje“ kvalifikuotiems imigrantams yra siūloma trijų savaičių jų profesinės srities stažuotė, per kurią jie gali savo sugebėjimus parodyti darbo vietoje. Po trijų savaičių jie gauna pažymėjimą, kurį gali naudoti ateityje ieškodami darbo.

Analogiškai pagal programą „Galimybė išbandyti“ imigrantai, neturintys darbo Švedijoje patirties, gali tris mėnesius atlikti prižiūrimą darbo praktiką. Jeigu atlikęs šią praktiką asmuo yra neįdarbinamas, jis gauna pažymėjimą. „Galimybė išbandyti“ gali siūlyti ne tik ne pelno organizacijos, bet ir privatūs ar valstybiniai darbdaviai.

Abi vyriausybės finansuojamos programos buvo pradėtos 2005 m. vasario mėn. 2005 m. rugsėjo mėn. į „Įgūdžių vertinimo darbo vietoje“ programą buvo užregistruota 50 asmenų, o į „Galimybės išbandyti“ programą – 450 asmenų. Pusė „Galimybės išbandyti“ programos dalyvių pasibaigus programai po šešių mėnesių buvo įsidarbinę. Šias dvi programas, kaip ir kitas įdarbinimo programas, išsamiau įvertins Darbo rinkos politikos vertinimo institutas (IFAU).

Pagal Danijoje vykdomą „Įmonės orientuotos integracijos projektą“ (2003–2006 m.) naujai atvykusių asmenų integravimasis į darbo vietą yra remiamas taikant vadinamąjį „pakopinį metodą“. Pagal pakopinį metodą integravimasis į darbo rinką susideda iš keturių etapų:

1. Per „aktyvios pradžios“ laikotarpį, trunkantį 3–6 mėnesius, naujai atvykę asmenys lanko kalbos kursus ir kursų, supažindinančius su Danijos kultūra bei visuomene.
2. Naujai atvykę asmenys pradeda stažuotes, per kurias tebegauja socialines išmokas, ir toliau lanko kalbos kursus. Šitaip bendrovės turi galimybę įvertinti jų įgūdžius ir kompetenciją.
3. Naujai atvykę asmenys sudaro darbo sutartį su bendrove, bet savivaldybės subsidijuoja jų atlyginimą. Naujai atvykę asmenys gali toliau lankyti kalbos kursus arba su jų darbu susijusius profesinio mokymo kursus.
4. Naujai atvykę asmenys gauna pastovų darbą. Savivaldybė gali finansuoti mentoriaus darbą. Naujai atvykusio asmens darbo kolega tam tikrą skaičių valandų dirba mentoriaus darbą, t. y. supažindina naują darbuotoją su darbo vieta, ir gauna už tai atlyginimą.

Projektas grindžiamas keturšaliu vyriausybės, vietos valdžios asociacijos (KL), Danijos profesinių sąjungų konfederacijos (LO) ir Danijos darbdavių konfederacijos (DA) susitarimu. Projekto vietos partneriai – tai trijų regionų 13 savivaldybių, bendrovės ir kitos susijusios organizacijos, pavyzdžiui, kalbos mokyklos.

Lietuvoje teritorinė darbo birža ir savivaldybė pabėgėliams suteikia pirmąją darbovietę: jie įdarbindami viešiesiems darbams. Iš užimtumo fondo taip pat yra subsidijuojami atlyginimai, kuriuos ne valstybiniai darbdaviai moka dirbantiems pabėgėliams. Be to, tokia praktika leidžia pašalinti vieną iš kliūčių, neleidžiančių pabėgėliams patekti į darbo rinką, t. y. atlyginimai nekvalifikuoto darbo sektoriuje yra labai maži, todėl pabėgėliai nenori tokio darbo dirbti.

Vertinti būtent migrantams būdingus įgūdžius

Kai kurios migrantų ypatybės, pavyzdžiui, kelių kalbų mokėjimas, tarpkultūrinė patirtis, lankstumas ir judumas, yra susijusios būtent su jų migravimo patirtimi ir jiems ieškant darbo turėtų būti laikomos privalumais.

„Inter-nation“ yra Europos socialinio fondo finansuojama programa, kurią vykdo Valonijos valstybinė užimtumo tarnyba FOREM.

Programa skirta kvalifikuotiems imigrantams, kurie turi tvirtus ryšius su savo kilmės šalimi, pavyzdžiui, moka kalbą. Ji jiems parenka Valonijos bendroves, suinteresuotas plėtotis tarptautiniu mastu, pavyzdžiui, patekti į naujas rinkas arba užmegzti partnerystę su užsienio bendrovėmis. Šioms bendrovėms reikia atitinkamos tautybės darbuotojų, kad jie padėtų užmegzti ryšį su valdžios institucijomis arba spręsti su jomis reikalus.

FOREM rengia imigrantus tokiam vaidmeniui: siūlo jiems įvairius kursus, pavyzdžiui, skirtus tarptautinei prekybai. Šios programos dalyviai taip pat atlieka stažuotes Belgijoje ir ES nepriklausančioje valstybėje (paprastai jų kilmės šalyje). Dažnai per tokią praktiką susitinkama su būsimoju darbdaviu.

Tam tikrų profesijų darbo aprašymai galėtų būti pakoreguoti: į reikalavimų, keliamų kandidatų kvalifikacijai, sąrašą galėtų būti įtraukta „tarpkultūrinė kompetencija“. Šiam tikslui reikėtų pakoreguoti įgūdžių charakteristikas, be to, ilgainiui tai galėtų padaryti poveikį oficialiai kvalifikacijai.

3.3. Kova su diskriminacija ir kultūrų įvairovė

Vien švietimo ir įgyti įgūdžių nepakanka, kad darbo rinkoje būtų panaikintas atotrūkis tarp imigrantų ir vietos gyventojų. Įtakos taip pat turi rasistinis, ksenofobinis požiūris ir diskriminacija. Nors diskriminaciją darbe dažnai sunku nustatyti ir pagrįsti dokumentais, yra duomenų šaltinių, kurie gali padėti ją nustatyti. Pavyzdžiui, statistinių duomenų apie diskriminaciją galima gauti iš duomenų, rodančių, kad imigrantų ir ne imigrantų užimtumo lygiai labai skiriasi, net jei kintamieji, pavyzdžiui, išsilavinimo lygis, kvalifikacija, patirtis arba amžius, laikomi vienodais. Valstybės narės gali kartu kurti veiksmingas diskriminacijos vertinimo sistemas, atsižvelgdamos į tai, kad tvirti diskriminacijos įrodymai didina visuomenės pritariamą kovos su diskriminacija priemonėms ir programoms.

Perkėlus Rasinės lygybės direktyvą (2000/43/EB) ir Lygių galimybių užimtumo srityje direktyvą (2000/78/EB) į nacionalinius valstybių narių teisės aktus, daugelis valstybių narių priėmė pastebimus kovos su diskriminacija įstatymus. Apskritai apsauga nuo diskriminacijos bet kuriuo šiose direktyvose nurodytu pagrindu nepriklauso nuo tautybės, pilietybės ar gyventojų statuso. Ilgą laiką šalyje gyvenančius imigrantus taip pat gina Direktyvos 2003/109/EB 11 straipsnio nuostatos dėl vienodo požiūrio, kurios reglamentuoja galimybes įsidarbinti, taip pat darbo sąlygas, profesinį mokymą ir profesinių diplomų pripažinimą.

Antidiskriminacinės nuostatos reglamentuoja visus imigrantų integracijos į darbo rinką etapus. Patekimo į darbo rinką srityje daugiausia dėmesio skiriama tokiam priėmimui į darbą, kai yra taikoma tiesioginė arba netiesioginė diskriminacija. Jei imigrantas yra įdarbintas, galima spręsti priekabiavimo arba diskriminacinių perkėlimo į aukštesnes pareigas kliūčių problemą.

Kovos su diskriminacija priemonės turėtų būti derinamos su teigiamo poveikio priemonėmis, kurios pagerintų imigrantų padėtį, pavyzdžiui, būtų galima nustatyti, kiek imigrantų siektina įdarbinti. Ilgainiui darbdavio organizacinė kultūra gali pasikeisti ir tapti palankesnė kultūrų įvairovei. Tai yra susiję su kultūrų įvairovės valdymo klausimais ir daugiatautės darbo jėgos valdymu.

Darbuotojų samdymas

Pirmas žingsnis yra skatinti imigrantus aktyviau kandidatuoti į darbo vietas. Kai kurie darbdaviai sulaukia nedaug imigrantų kilmės kandidatų, nes yra susidariusi nuomonė, kad jie yra „neprieinami“ arba kad yra iš anksto rasistiškai nusiteikę. Ilgainiui pakeisti tokią nuomonę gali padėti šviečiamoji veikla. Keleto valstybių narių policija, ugniagesiai ir kiti valstybinio sektoriaus darbdaviai vykdo imigrantams ir etninėms mažumoms skirtą šviečiamąją veiklą.

Tačiau pareigoms valstybiniame sektoriuje keliami reikalavimai kartais neleidžia imigrantams kandidatuoti.

Vyriausybės turėtų atidžiai išanalizuoti savo, kaip darbdavių, veiklą ir, jei galima, panaikinti kliūtis, pavyzdžiui, reikalavimus dėl tautybės.

Kai kurie darbai gali būti mažiau paklausūs, nes imigrantams sritis mažai pažįstama, be to, ir imigrantų tėvai gali daryti įtaką vaikų profesiniam pasirinkimui. Todėl Bradforde veikianti NVO „QED“ (tinklavietės adresas: www.qed-uk.org) ėmėsi veiksmų, kad atkreiptų dėmesį į „neįprastus“ karjeros vingius: ji sukūrė dešimties dalių filmą, kuris buvo parodytas per Jorkšyro televiziją. Kitas būdas skatinti mokyklų absolventus rinktis įvairesnes profesijas – nustatyti imigrantų vaidmenų modelius arba paskirti įvairių profesijų mentorius. Tai gali padėti pašalinti etninį darbo rinkos susisluoksniavimą, kai imigrantai dažnai susitelkia sektoriuose, kuriuose vertikalus judumas yra nepakankamas.

Pagal EQUAL projektą „Migrantai integruoja migrantus“ (2002–2004 m., Vokietijos Rytų Vestfalijoje, Lipėje) buvo sukurtas imigrantų mentorių tinklas, teikiantis profesinio orientavimo paslaugas jaunoms mokyklų baigiančioms imigrantėms. Mentorėmis dirbo profesinę karjerą padariusios moterys ir tuometinės studentės. Jos konsultavo mokyklų absolventes bei jaunas bedarbes ir siūlė pašnekėti su šeimos nariais. Be to, grupė vietos specialistų siūlė globotinėms atlikti praktiką arba kitaip joms padėti. Pagal projektą mokymo seminarai buvo organizuoti ir savanoriams mentoriams, kuriuose buvo aptariami psichologiniai, taip pat teisiniai ir administraciniai klausimai. Mentorai taip pat gavo pažymėjimą.

Prancūzijoje taikant mentorystės sistemą migrantų kilmės jaunimui sudaromos didesnės profesinės galimybės. Mentoriais (arba *parrains*) dirba prancūzų tautybės pensininkai, kurie globoja jaunus migrantus, atrenkamus per *missions locales* (užimtumo ir socialinių paslaugų teikimo centrus). Jei mentorai yra savanoriai, jiems mokymo kursus organizuoja valstybė. Šiuo metu mentorai globoja 18 000 jaunų žmonių, siekiama šį skaičių padidinti iki 20 000.

Valstybinės užimtumo tarnybos taip pat gali imtis konkrečių priemonių ir tinkamiau konsultuoti imigrantų kilmės klientus. Pavyzdžiui, pagal Italijos projektą „Imigrantams skirtos užimtumo paslaugos“, kurį finansavo Darbo ir socialinės politikos ministerija, o vykdė „Ernst and Young“, penkiose vietovėse užimtumo centrų darbuotojams buvo organizuojami mokymo kursai. Siekiant sudaryti palankesnes sąlygas imigrantų kilmės darbo ieškotojams, viešosiose vietose, pavyzdžiui, geležinkelio stotyse, buvo įrengti kompiuteriniai informacijos centrai.

Pateikęs savo kandidatūrą į tam tikras pareigas imigrantas gali tapti darbuotojų atrankoje taikomos diskriminacijos auka. Faktai rodo, kad tiesioginė diskriminacija yra plačiai paplitusi (tokie duomenys buvo gauti situacijų analizės būdu), todėl kai kurios valstybės narės svarsto, ar nevertėtų darbuotojų samdymo proceso iki etapo, kuriame sudaromas galutinis kandidatų sąrašas, padaryti anoniminio.

Samdant darbuotojus taip pat gali būti taikoma netiesioginė diskriminacija. Pavyzdžiui, Olandijos nacionalinis kovos su rasine diskriminacija biuras ir Olandijos psichologų institutas analizavo psichologinio testavimo metodus, kuriuos Olandijos bendrovės paprastai naudoja samdos procese. Nors tokiais testais siekiama užtikrinti objektyvumą, jie gali būti nenaudingi etninėms mažumoms, nes instrukcijų kalba yra abstrakti ir sudėtinga arba jose vartojami vietos posakiai ir patarlės. Analizėje pažymima, kad kalba neturėtų būti svarbus veiksnys, jeigu ji pati nėra testavimo dalykas. Siekiant užtikrinti visiems vienodas sąlygas, instrukcijos turėtų būti suformuluotos aiškiai arba perskaitytos garsiai.

Kultūrų įvairovei skatinti darbo vietoje gali būti taikomos įvairios teigiamo poveikio priemonės. Jos galėtų būti taikomos savanoriškai arba galėtų būti oficialiai patvirtintos.

Tikslus gali nustatyti pavienės organizacijos arba apskritai valdžia. Pavyzdžiui, Danijos 2004 m. nacionaliniame užimtumo veiksmų plane yra nustatytas tikslas padidinti valstybiniame sektoriuje dirbančių imigrantų kilmės darbuotojų dalį iki 3,5 %. Kelete valstybių valstybinio sektoriaus įstaigos privalo įgyvendinti teigiamo poveikio priemones. Privačiame sektoriuje plačiau yra paplitę savanoriški įsipareigojimai.

Norvegijoje šiuo metu visoms vyriausybinioms įstaigoms galioja reikalavimas samdant naujus darbuotojus pakviesti į pokalbį bent vieną imigrantų kilmės kandidatą, jei šis kandidatas turi reikiamą kvalifikaciją. Ši priemonė yra numatyta vyriausybės Kovos su rasizmu ir etnine diskriminacija veiksmų plane ir iš pradžių buvo taikoma kaip bandomoji programa.

Nuo 2004 m. birželio 1 d. iki 2005 m. birželio 1 d. pokalbyje dalyvavo 1 600 nevakariečių kilmės asmenų ir 430 (28 %) jų buvo pasamdyti.

Prancūzijoje daugiau kaip 300 bendrovių yra pasirašiusios „Charte de la Diversité dans l'entreprise“, kuri buvo pradėta taikyti 2004 m. Ją pasirašiusios bendrovės įsipareigoja siekti, kad nediskriminavimas ir kultūrų įvairovė taptų jų strateginiu tikslu. Pirmiausia ją pasirašė 40 didelių bendrovių, kurios toliau aktyviai populiarino šią iniciatyvą. Šiuo metu yra imama si veiksmų, kad mažosios ir vidutinės įmonės prie jos taip pat prisijungtų.

Kova su diskriminacija ir kultūrų įvairovė darbo vietoje

Darbo vieta gali būti diskriminavimo veiksmų, pavyzdžiui, priekabiavimo, vieta. Tokius veiksmus draudžia kovos su diskriminacija įstatymai, įgyvendinami derinant teismines procedūras (pagal teisės rūšį – civilines, baudžiamąsias, darbo ir (arba) administracines) ir ne teismines procedūras, kurios yra lengviau prieinamos. Imigrantai ir pabėgėliai gali veiksmingiau naudotis šiomis priemonėmis, jei yra gerai apie jas informuoti ir jei kas nors jiems padeda teikti skundus arba kalbėti diskriminacijos tema.

Profesinės sąjungos yra vienos pagrindinių įstaigų, kurios teikia informaciją apie darbuotojų teises, įskaitant imigrantų ir pabėgėlių teises. Dažnai būtent į jas pirmiausia yra kreipiamasi priekabiavimo arba diskriminacijos darbo vietoje atveju. Jos taip pat siūlo mokymus kovos

su diskriminacija klausimais ir analizuoja, kokių išankstinių nuostatų ar stereotipų gali turėti darbdaviai arba kolegos neimigrantai. Pavyzdžiui, Airijos profesinių sąjungų trestas vykdo šviečiamąją veiklą kultūrų įvairovės tema, skirtą maitinimo sektoriaus, į kurį įsiliejo daugybė užsienio darbuotojų, darbuotojams. Tokiai veiklai vykdyti profesinės sąjungos gali kurti partnerystę su imigrantų asociacijomis arba pasinaudoti joms priklausančių imigrantų aktyvumu.

Darbdaviai gali labiau atverti darbo vietas kultūrų įvairovei – kasdieniame darbiname gyvenime įdiegti su kultūriniais skirtumais susijusius pokyčius. Pavyzdžiui, leisti darbuotojams turėti ne krikščioniškų, o kitų religinių atostogų, bendrovių valgyklose sudaryti tokį valgiaraštį, kuriame būtų atsižvelgta į su religija susijusius maisto apribojimus, arba leisti vilkėti tam tikrus drabužius, pavyzdžiui, leisti moterims ryšėti ant galvos skareles.

Geriausia, jei prieš pradėdant taikyti tokias priemones, yra konsultuojamasi su imigrantų ir ne imigrantų kilmės darbuotojais bei profesinių sąjungų atstovais. Šios priemonės gali būti įformintos elgsenos kodeksuose arba bendruose susitarimuose.

Italijos buities prietaisų gamintoja „Electrolux“ 1998 m. įsteigė Integracijos tarybą – pirmą tokio pobūdžio tarybą Italijoje. Tai yra jungtinis komitetas, kuriame yra po lygiai bendrovės ir profesinės sąjungos atstovų. Jis gali pareikšti savo nuomonę, kuri yra privaloma.

1999 m. remdamasi Integracijos tarybos rezoliucija „Electrolux“ priėmė kolektyvinį Susitarimą dėl integracijos. Viena iš jame numatytų priemonių – migrantų kilmės darbuotojams nustatytos lanksčios atostogų sąlygos: jie gali naudotis teisėmis į atostogas, „laiko taupymo“ sąskaitomis ir nemokamomis atostogomis, kad galėtų ilgiau – iki 50 dienų – pabūti su savo šeimomis kilmės šalyse. Dėl šios priemonės sumažėjo neleistinų pravaikštų.

Kultūrų įvairovės valdymas

Išsami kultūrų įvairovės valdymo politika apima teigiamo poveikio iniciatyvas darbuotojų samdymo ir perkėlimo į aukštesnes pareigas srityje, taip pat su kultūra susijusius pakeitimus darbo vietoje ir aktyvią kovos su diskriminacija veiklą.

Tokia politika leidžia atkreipti įmonių dėmesį į kultūrų įvairovę ir yra grindžiama aiškia nuostata, kad daugiatautė darbo jėga gali būti naudinga bendrovei.

2005 m. Europos Komisijos atliktas tyrimas („Ekonominiai kultūrų įvairovės argumentai: gerosios praktikos darbo vietoje pavyzdžiai“) rodo, kad darbdaviai mato apčiuopiamą naudą, be kita ko, kad kultūrų įvairovė leidžia išspręsti darbo jėgos trūkumo problemą ir pasamdyti bei išlaikyti darbo vietoje aukštos kvalifikacijos darbuotojus. Kitas naudingas aspektas – galimybė pagerinti bendrovės reputaciją ir jos padėtį vietos bendruomenėse, taip pat naudinga yra galimybė kurti naujus produktus ir paslaugas arba patekti į naujas rinkas.

Kaip kultūrų įvairovės politika gali būti prižiūrima? Kai kurios bendrovės įdiegė plataus masto stebėsenos sistemas, įskaitant darbo jėgos profiliavimą pagal etninę priklausomybę, tautybes, religijas, mokamas kalbas, lytį ir amžių, o tai leidžia nustatyti tam tikras sritis, kuriose

dirba nepakankamai tam tikros grupės darbuotojų. Kai kurios bendrovės taip pat yra sukūrusios darbuotojų įgūdžių duomenų bazę, kurią naudoja darbuotojų judumui ir pažangai vertinti. Gali būti atliekami tikrinimai, susiję su vienodu užmokesčiu, o kultūrų įvairovės klausimai gali būti įtraukti į visus įprastus verslo žurnalus.

Tokios plačios veiklos rezultatų valdymo sistemos gali būti taikomos tik didelėse, dažnai daugiatautėse, bendrovėse. Kultūrų įvairovės politikos tikslai taip pat gali būti nustatyti ne taip išsamiai. Būtina parengti kultūrų įvairovės priemones mažesnėms bendrovėms, kurios dažnai neturi pakankamai kultūrų įvairovės arba lygybės specialistų. Mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVĮ) gali būti teikiama pagalba, kad jos įdarbintų, pavyzdžiui, daugiau imigrančių. Tai galėtų reikšti, kad būtų persvarstoma jų darbuotojų samdymo politika ir kita praktika, susijusi su žmogiškaisiais ištekliais.

Flandrijos MVĮ darbdavių organizacija UNIZO įsteigė kultūrų įvairovės paslaugų centrą, kuris teikia individualizuotas paslaugas, susijusias su informavimu ir pagalba įvairovės valdymui mažosiose ir vidutinėse įmonėse. Jis taip pat kuria atitinkamus metodus, kaip mažose organizacijose darbo vietoje mokyti olandų kalbos. Projektas yra vykdomas pagal platesnę Flandrijos valdžios vienodų galimybių dalyvauti darbo rinkoje ir kultūrų įvairovės programą. Joje nustatyti ambicingi tikslai, kuriuos reikia įgyvendinti 2010 metais.

Nyderlanduose Kultūrų įvairovės nacionalinis tinklas (*Div*) įsteigė Kultūrų įvairovės ambasadorių tinklą, kurį finansuoja Teisingumo ministerija. Patys kultūrų įvairovės ambasadoriai yra mažųjų ir vidutinių įmonių darbuotojai, įsipareigoję savo bendrovėse kurti kultūrų įvairovės programas. Jie taip pat susisiečia su kitomis mažosiomis ir vidutinėmis įmonėmis, skatina jas savo įmonėse diegti kultūrų įvairovę ir padeda joms tai daryti, taip pat savo sektoriuje plati-
na gerąją kultūrų įvairovės praktiką.

Tinklavietės adresas: www.div-management.nl (olandiškai)

3.4. Imigrantų verslumas

Imigrantų verslumas yra kitas būdas integruotis, turintis savo sunkumų ir integracijos galimybių, ypač imigrantams, ilgiau gyvenantiems šalyje.

Vis labiau pripažįstama, kad imigrantų ir etninių mažumų atstovų verslas yra labai svarbi Europos verslumo kultūros dalis. Ypač svarbu, kad jie labai padeda kurti naujas darbo vietas.

Imigrantų kilmės verslininkų rėmimas

Vyriausybės institucijos, imigrantų ir kitos NVO, prekybos rūmai, profesinės asociacijos ir kitos organizacijos gali padėti (potencialiems) imigrantų kilmės verslininkams išanalizuoti ir išplėtoti verslo idėją, parašyti verslo planą ir iš bankų bei kredito įstaigų gauti finansavimą. Jos gali organizuoti seminarus ir kursus, pavyzdžiui, buhalterijos, rinkodaros arba verslo teisės. Taip pat jos gali padėti gauti patentą, licenciją arba darbo priemones.

Švedijoje nuo 1996 m. veikia Etninėms mažumoms priklausančių verslininkų asociacija (IFS), vienijanti 32 etninėms mažumoms priklausančius verslo konsultantus, kurie per metus išanalizuoja ne mažiau kaip keturis tūkstančius atvejų. Klientų etninė kilmė yra labai įvairi. Dažniausiai tai yra nedirbantys imigrantai, kurie Švedijoje gyvena palyginti trumpą laiką.

IFS teikia labai įvairias pagalbos paslaugas: konsultuoja 23 kalbomis, informuoja apie Švedijos mokesčių sistemą, padeda parengti verslo planą ir biudžetą, atlikti rinkos tyrimą, susisiekti su finansinėmis institucijomis ir valstybės institucijomis (dėl leidimų ar registracijos), padeda gauti galimybę naudotis atitinkamais tinklais ir duomenų bazėmis, organizuoja įmonių valdymo kursus, verčia dokumentus. Organizacija taip pat yra įsteigusi kasmet įteikiamą prizą „Metų etninėms mažumoms priklausantis verslininkas“.

Tinklavietės adresas: www.ifs.a.se/eng_start.php

Naudojimasis banko ir kredito paslaugomis dažnai yra pagrindinė kliūtis imigrantų kilmės verslininkams, nes jiems gali būti sunku sukaupti pradinį kapitalą ir įrodyti, kad gali įvykdyti banko sąlygas. Be to, jų verslo iniciatyvos dažnai būna nedidelio masto, todėl pagrindiniams bankams mažiau patrauklios. Kelete valstybių narių yra taikomos finansinės integracijos iniciatyvos, savarankiškai dirbančius imigrantus skatinančios naudotis finansinėmis paslaugomis. Kai kurie bankai taip pat yra parengę paslaugų, pritaiktų būtent imigrantų kilmės klientų poreikiams.

Italijoje BCC (*Banche di Credito Cooperativo*), kooperatinių ir žemės ūkio kredito bankų tinklas, aptarnauja 145 000 imigrantams priklausančių įmonių. BCC savo sektoriuje yra dominuojanti kredito įstaiga, kuri visoje Italijoje turi 3 500 filialų. Imigrantų kilmės verslininkai labai teigiamai vertina filialų darbuotojų teikiamas individualizuotas paslaugas ir konsultacijas, pavyzdžiui, dėl kredito suteikimo.

Trevinjano BCC kartu su Kastelfranko Veneto savivaldybe vykdo labai mažų kreditų teikimo iniciatyvą, kuri gali būti naudinga pavieniems imigrantams, norintiems pradėti verslą. Paskoloms yra skirta 1 000 000 eurų, o didžiausia paskolos suma gali siekti 6 000 eurų. Paskolos išduodamos be garantijos ir mažomis palūkanų normomis – 2 %.

Turėtų būti kuriamos imigrantų kilmės verslininkams skirtos tikslinės konsultavimo paslaugos. Bankai yra skatinami sudaryti vienodas galimybes gauti pradinį kapitalą ir naudotis kitomis verslo lengvatomis, be to, kurti ryšius su imigrantų kilmės verslininkais.

Tiekėjų kultūrų įvairovė

Etninių mažumų atstovams ir imigrantams priklausančios įmonės dažnai veikia etninės nišos rinkoje. Laikui bėgant šios įmonės sustiprėja ir gali tapti didesnių pagrindinių bendrovių bei vyriausybės tiekėjomis. Tiekėjais dirbantys imigrantų kilmės verslininkai dažnai įneša savo indėlį į kultūriškai vis labiau įvairėjančią rinką – naujų produktų idėjų, lankstumo, jie gerai nusimano apie klientų grupes.

Didelės bendrovės su etninių mažumų atstovams priklausančiomis įmonėmis gali dirbti pagal korporacinės atsakomybės programas. Vyriausybės (prekių ir paslaugų pirkėjos) įvairiomis priemonėmis gali skatinti naudotis imigrantų kilmės verslininkų tiekėjų tinklais:

- įtraukti imigrantams priklausančias įmones į savo tiekėjų sąrašus,
- savo nuožiūra nustatyti sutarčių, kurios turi būti sudarytos su imigrantų kilmės verslininkais, skaičių ir (arba)
- rinktis subrangovais tas privačias bendroves, kurios pačios turi sudariusios sutartis su imigrantų įmonėmis.

Kuriant tokią paramos politiką reikėtų konsultuotis su imigrantų kilmės verslininkais. Pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje Mažumų verslo konsultacinis forumas yra nepriklausomas konsultacinis padalinys prie Prekybos ir pramonės ministerijos.

Imigrantams priklausančios įmonės turėtų būti įtrauktos į tiekėjų sąrašus. Tai leistų tiekėjų sąrašams suteikti tokią pat kultūrų įvairovę, kokia pasižymi gyventojai.

Europos mastu etninių mažumų verslumo klausimas sprendžiamas kelete kontekstų. Pavyzdžiui, Komisijos Įmonių ir pramonės generalinis direktoratas užsakė atlikti tyrimą ir nustatyti bei išanalizuoti konkrečias priemones ir pagalbos programas, skatinančias etninėms mažumoms priklausančių verslininkų veiklą 25 valstybių narių ES, ELPA valstybėse narėse ir šalyse kandidatėse. Šis tyrimas, numatytas verslumo skatinimo veiksmų plane, leis apžvelgti politiką ir keletą priemonių pateikti kaip gerosios praktikos pavyzdžius. Taip pat žr.: http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/action_plan/ap_05.htm#project_leader.

3 skyrius. Išvados

1. Įvažiavimą į šalį reglamentuojančios taisyklės gali būti vertinamos kaip integracijos užuomazgos, kurios sukuria itin svarbias integracijos proceso sąlygas.
2. Turėtų būti išanalizuotas įvažiavimą į šalį reglamentuojančios teisinės bazės poveikis (socialinei) ekonominei imigrantų integracijai ir pradėta spręsti integracijos kliūčių, numatytų imigracijos taisyklėse, problema.
3. Naujai atvykę asmenys, ilgą laiką šalyje gyvenantys imigrantai ir „kitos kartos“ migrantai – visi susiduria su sunkia užduotimi išugdyti gebėjimą užsitikrinti užimtumą ir jį išlaikyti, todėl jiems turėtų būti sudarytos sąlygos be jokių apribojimų naudotis bendrosiomis ir konkrečiomis paramos priemonėmis.
4. Kad įveiktų sunkumus, susijusius su oficialiu kvalifikacijos pripažinimu, darbdaviai, profesinės asociacijos ir vyriausybės gali stengtis kurti lankstesnius įgūdžių vertinimo ir pripažinimo būdus.
5. Tinkami vertinimo metodai leidžia sėkmingai atskleisti imigrantų kompetenciją visose srityse: profesinę, bendravimo, socialinę ir kt. Taikant šiuos metodus labiau yra vertinama teigiamos savybės, o ne trūkumai, ir daugiausia dėmesio skiriama (galimai) asmens darbo kokybei.
6. Įtraukus darbdavius į įgūdžių vertinimo procesą iš pat pradžių galima padidinti tikimybę, kad po vertinimo ir akreditacijos etapo eis įdarbinimas.
7. Tam tikrų profesijų darbo aprašymai galėtų būti pakoreguoti: į reikalavimų, keliamų kandidatų kvalifikacijai, sąrašą galėtų būti įtraukta „tarpkultūrinė kompetencija“. Šiam tikslui reikėtų pakoreguoti įgūdžių charakteristikas, be to, ilgainiui tai galėtų padaryti poveikį oficialiai kvalifikacijai.
8. Antidiskriminacinės nuostatos reglamentuoja visus imigrantų integracijos į darbo rinką etapus. Patekimo į darbo rinką srityje daugiausia dėmesio skiriama tokiam priėmimui į darbą, kai yra taikoma tiesioginė arba netiesioginė diskriminacija. Jei imigrantas yra įdarbintas, galima spręsti priekabiavimo arba diskriminacinių perkėlimo į aukštesnes pareigas kliūčių problemą.
9. Vyriausybės turėtų atidžiai išanalizuoti savo, kaip darbdavių, veiklą ir, jei galima, panaikinti kliūtis, pavyzdžiui, reikalavimus dėl tautybės.
10. Kultūrų įvairovei skatinti darbo vietoje gali būti taikomos įvairios teigiamo poveikio priemonės. Jos galėtų būti taikomos savanoriškai arba galėtų būti oficialiai patvirtintos.
11. Išsami kultūrų įvairovės valdymo politika apima teigiamo poveikio iniciatyvas darbuotojų samdymo ir perkėlimo į aukštesnes pareigas srityje, taip pat su kultūra susijusius pakeitimus darbo vietoje ir aktyvią kovą su diskriminacija veiklą.

12. Vis labiau pripažįstama, kad imigrantų ir etninių mažumų atstovų verslas yra labai svarbi Europos verslumo kultūros dalis. Ypač svarbu, kad jie labai padeda kurti naujas darbo vietas.
13. Turėtų būti kuriamos imigrantų kilmės verslininkams skirtos tikslinės konsultavimo paslaugos. Bankai yra skatinami sudaryti vienodas galimybes gauti pradinį kapitalą ir naudotis kitomis verslo lengvatomis, be to, kurti ryšius su imigrantų kilmės verslininkais.
14. Imigrantams priklausančios įmonės turėtų būti įtrauktos į tiekėjų sąrašus. Tai leistų tiekėjų sąrašams suteikti tokią pat kultūrų įvairovę, kokia pasižymi gyventojai.

4 skyrius

Integracijos valdymas

Šiame skyriuje yra nagrinėjami valdymo klausimai ir ypač bendradarbiavimo struktūros, metodai, būdai ir formos, kuriomis yra grindžiamos integracijos politika ir praktika. Įdiegus tokią struktūrą pagerėja suinteresuotųjų šalių gebėjimas veikti. Šiame skyriuje pateikiama pavyzdžių, kaip įvairios imigrantų integracijoje dalyvaujančios organizacijos gali kartu apibrėžti santykius, kuriuos plėtojant būtų išnaudojami kiekvienos suinteresuotosios šalies privalumai ir teigiamos savybės. Visų pirma šiame skyriuje yra aprašomi integracijos veiklos koordinavimo vietos lygiu būdai. Toliau analizuojamas vertinimas, kuris yra pagrindinis tinkamo politikos ir programų kūrimo aspektas. Galiausiai yra aptariamas išteklių valdymas ir įvairių valstybinių bei privačių organizacijų vaidmuo finansuojant integracijos politiką ir praktiką.

Šiame skyriuje pateikiami pavyzdžiai ir įgyta patirtis yra glaudžiai susiję su integravimo analize (žr. 1 skyrių). Jie atskleidžia papildomas kai kurių integravimo klausimų analizės perspektyvas: kaip tinkamai suderinti vadovavimą ir dalyvavimą, koordinavimą ir lankstumą? Kokie finansavimo modeliai geriausiai atitinka realius poreikius ir galimybes? Kaip galima pasimokyti iš teigiamos bei neigiamos patirties ir atitinkamai pakoreguoti politiką?

Investuoti į integracijos valdymo struktūros kūrimą ir priežiūrą yra tikrai verta, nes tokios investicijos padeda kurti integracijos viziją ir strategiją, išteklius, sutelkti žmones ir organizacijas, kurti partnerystes ir ugdyti pasitikėjimą, o visa tai yra labai svarbu įgyvendinant trumpalaikius ir ilgesnės trukmės integracijos tikslus.

4.1. Vietos integracijos struktūros

Dėl imigracijos kultūrų įvairovė tapo neatsiejama daugelio vietos bendruomenių visoje Europoje dalimi. Nors dauguma imigrantų bei pabėgėlių ir toliau kuriasi miestuose, į mažesnes savivaldybes ir kaimo bendruomenes taip pat įsilieja nauji atvykėliai. Kai kuriais atvejais imigrantų kilmės gyventojų daugėja kur kas greičiau nei nacionaliniu mastu, todėl vietos gyventojų sudėtis gali gana greitai pasikeisti. Reaguodamos į šiuos pokyčius vietos valdžios institucijos ir kitos suinteresuotosios šalys steigia integracijos struktūras. Teoriškai šių struktūrų veikla turėtų būti tinkamai suderinta su bendra politika bei administraciniais procesais ir grindžiama bendraisiais tikslais. Stiprūs tinklai gali padėti siekti bendro sutarimo integracijos klausimu ir veiksmingiau įgyvendinti programas.

Teisės aktų leidybos ir politinė sistema

Vietos integracijos politika kuriama remiantis leidimą įvažiuoti į šalį ir gyvenimą joje reglamentuojančia įstatymine baze, kuri paprastai nustatoma nacionaliniu ir Europos mastu. Svarbios šios bazės sudedamosios dalys yra teisiniai reikalavimai, susiję su leidimu įvažiuoti į šalį, gyvenimo ir darbo leidimais, vienodu požiūriu ir galimybe gauti pilietybę, taip pat į šią bazę įeina su pabėgėliais susiję teisės aktai ir išsiuntimo iš šalies taisyklės. Vietos valdžios institucijos privalo laikytis tam tikrų imigracijos įstatymų aspektų ir vykdyti kitas užduotis, kurias nustato aukštesnė valdžia. Kartu jos gali turėti didelę kompetenciją su integracija susijusiose srityse ir teikti paslaugas itin svarbiuose sektoriuose, pvz., sveikatos ir būsto. Todėl jų vykdoma veikla yra susijusi su migracijos padariniais, kad ir kokie jie būtų: reguliarūs ar nereguliarūs, ekonominiai ar susiję su šeima, laikini ar pastovūs.

Struktūruota komunikacija ir dialogas tarp Europos, nacionalinių ir vietos valdžios institucijų leidžia prognozuoti ir įvertinti vienokiu ar kitokiu lygiu įgyvendinamų priemonių poveikį. Analogiškai vienu lygiu vykdomų integracijos programų rezultatai galėtų turėti įtakos kitais lygiais vykdomai politikai.

Daugelis vietos valdžios institucijų ėmėsi veiksmų, kad integracija taptų prioritetiniu reikalu. Kai kuriais atvejais svarbų ir pastebimą vaidmenį atlieka merai arba merų pavaduotojai. Dažniau yra paskiriamas specialus padalinys arba biuras, turintis skatinti visą administraciją savo veikloje teikti prioritetą integracijai. Abiem atvejais už konkrečios politikos įgyvendinimą yra atsakingi atskiri departamentai.

Aktyvus ir pastebimas merų ir (arba) išrinktųjų vietos pareigūnų vadovavimas sprendžiant integracijos klausimus padeda daugelyje politikos sričių kurti nuoseklų požiūrį į integraciją ir panaikinti atotrūkį tarp valdžios bei gyventojų – ir imigrantų, ir ne imigrantų kilmės.

Integracijos strategijos ir tikslai

Nusprendusios aktyviau veikti integracijos srityje, vietos bendruomenės gali parengti „integracijos koncepciją“ arba strategiją. Dažnai šiam tikslui yra sukviečiamos visos suinteresuotosios šalys ir pagrindiniai vietos bendruomenės veikėjai ieško atsakymų į klausimus: kokie yra mūsų bendrieji integracijos tikslai ir kaip jie yra susiję su pagrindiniais mūsų bendruomenės poreikiais bei problemomis? Ar galime susitarti dėl siekių deklaracijos? Kokie prioritetai turėtų būti nustatyti, kokie konkretūs tikslai suformuluoti ir kaip galima juos pasiekti? Vietos bendruomenės gali pačios kurti integracijos strategijas arba naudotis kitų vietos bendruomenių idėjomis bei patirtimi, kad nustatytų bendrus principus ir tikslus.

Vokietijos Zolingenio mieste dalyvaujant suinteresuotosioms šalims buvo parengta tarpkultūrinė koncepcija „Koegzistavimo vizija 2010“. Dvejus metus valstybinių ir privačių institucijų bei organizacijų atstovai posėdžiavo darbo grupėse. Ypatingas dėmesys buvo skiriamas užimtumo, sveikatos apsaugos, būsto, jaunimo ir mokyklos klausimams. Šios grupės nustatė problemas, parengė vykdomų projektų bei teikiamų paslaugų sąvadą ir nustatė tikslus. Šiuo metu administracija kuria rodiklių sistemą, kuri palengvintų planavimą.

„Eurocities“ tinklo, vienijančio 128 didžiuosius Europos miestus, nariai patvirtino chartiją, pavadintą „Indėlis į tinkamą valdymą, susijusį su imigrantų integracija ir prieglobsčio prašytojų priėmimu“. Šioje miestų sukurtoje ir jiems skirtoje chartijoje yra išdėstyti bendrieji integracijos vertinimo principai, taip pat nurodytos konkretnės pagrindinių paslaugų teikimo taisyklės.

Pavyzdžiui, joje yra nustatyti tokie konkretūs įsipareigojimai:

- plėtoti tiesioginį ir atvirą bendravimą su visomis imigrantų bendruomenėmis ir (arba) investuoti į jį, įtraukti jas į visų krypčių politikos, tiesiogiai darančios poveikį jų galimybėms gyvenime ir gyvenamajai aplinkai, kūrimą ir įgyvendinimą;

- investuoti į išsamų ir skaidrų visų imigrantų informavimą apie padėtį imigracijos srityje ir būtinas veiksmingas integracijos sąlygas;
- investuoti į švietimo įstaigų, jų administracijos ir dėstytojų informavimą apie didėjančią jų studentų kultūrų įvairovę ir suteikti šiam tikslui būtiną kvalifikaciją;
- sveikatos apsaugos ir socialinėse tarnybose kurti kuo daugiau tarpininkavimo programų, siekiant palengvinti specialistų ir įvairių etninių grupių bendravimą bei supratimą, ir
- gerinti visų imigrantų galimybes naudotis miestuose teikiamomis kultūros paslaugomis ir skatinti juos dalyvauti kultūriniame gyvenime.

„Indėlis į tinkamą valdymą“ suteikia pagrindą sistemingo mokymosi procesui tarp miestų. Galutinis šio dokumento tikslas – paskatinti diegti naujoves atliekant struktūruotą stebėseną ir veiksmų vertinimą.

Tinklavietės adresas: www.eurocities.org

Vietos integracijos politika yra veiksmingesnė, jei yra grindžiama visos bendruomenės parama. Ji yra skirta ne tik migrantams, bet ir visiems gyventojams bei administracijai. Įgyvendinant šią politiką daugelį departamentų ir savivaldybės veiklos sričių neretai reikia keisti iš esmės. Todėl politinė parama yra būtina.

Vietos vadovai gali skatinti labiau remti bendrą integracijos strategiją, darydami viešus pareiškimus, kuriuose gali pabrėžti imigrantų indėlį į miesto bendruomenę ir teigiamai įvertinti imigrantų asociacijų savanorišką darbą bei vaidmenį. Teoriškai aukščiausio lygio valdžios sluoksnių įsipareigojimai turėtų būti grindžiami plačiu politinės valdžios ir visuomenės sutarimu dėl integracijos svarbos. Nors ne visuomet gali pavykti visiškai susitarti dėl integracijos tikslų, gyventojai, vietos organizacijos, administracija ir politinės partijos turėtų pasiekti bent mažiausią veiksmingą kompromisą ir kartu rodyti pagarbą kitų nuomonei. Ypač vertingas yra dvipartinis bendradarbiavimas, nes paprastai integracijos strategijos yra susijusios su biudžetiniais įsipareigojimais. Jeigu savivaldybių tarybose yra imigrantų, paprastai integracijos klausimams skiriama daugiau dėmesio.

Barselonos savivaldybės imigracijos plane, kuris buvo patvirtintas visų politinių partijų sutarimu, pabrėžiama bendra atsakomybė už integraciją. Jis grindžiamas požiūriu, kad kultūrų įvairovė yra išteklius. Laikomasi požiūriu, kad imigrantai daro teigiamą poveikį miesto gyventojų amžiaus struktūrai ir miesto žmogiškajam kapitalui. Tik 2,6 % imigrantų yra vyresni kaip 65 metų, palyginti su 21,9 % Barselonos gyventojų. 27,3 % imigrantų turi universitetinį išsilavinimą, ypač didelę jų dalį sudaro moterys. Savivaldybės imigracijos plane numatyta politika ir programos yra grindžiamos požiūriu, kad kultūrų įvairovė yra turtas. Jame yra numatyta, atsižvelgiant į naujus poreikius, įgyvendinti didelius pokyčius viešųjų paslaugų, būsto ir kitose srityse.

Integracijos strategijose bendra vizija dažnai yra derinama su konkretesniais tikslais. Jie gali tapti administracijos vykdomo bendro vertinimo ir stebėsenos dalimi. Daugelis vietos administracijų teikia miesto tarybai oficialias ataskaitas, taigi integracijai tokiose ataskaitose galėtų būti skirta pripažinta derama vieta. Departamentai gali patys papildomai vertinti savo veiklą ir nustatyti galutinius terminus konkrečioms užduotims. Duomenų, reikalingų vertinimams atlikti, šaltiniai gali būti įvairūs: požiūrio tyrimai, naudojimosi savivaldybės paslaugomis įrašai, mokyklų statistiniai duomenys, statistiniai duomenys apie miestui priklausančio būsto užimtumą, vietos nusikaltimų prevencijos ataskaitos, įrašai apie dalyvavimą socialinėje ir politinėje veikloje, pvz., duomenys apie dalyvavimą savanoriškoje veikloje arba narystę organizacijose ir kt.

Tinklai ir konsultacijos

Vietos integracijos tinklai gali palengvinti migrantų organizacijų, paslaugų teikėjų, savivaldybių administracijų, švietimo įstaigų, darbdavių, religinių bei filantropinių ir kitų organizacijų veiklos koordinavimą. Jie gali padėti keistis informacija, bendradarbiauti profesinėje srityje arba tinkamiau naudotis ribotais išteklių. Jie sutelkia organizacijas ir žmones, kuria ryšius ir ugdo pasitikėjimą.

Dažnai vietos integracijos tinklus kuria ir jiems vadovauja savivaldybių administracijos. Tačiau tinklai gali būti kuriami ir „atvirkštiniu būdu“, t. y. juos gali kurti kitos suinteresuotosios šalys, pradžia jiems gali duoti apskritojo stalo diskusijos ir neoficialūs susitikimai, kurie gali peraugti į oficialesnes struktūras. Tinklai taip pat gali susikurti įgyvendinant projektus. Įgyvendinant daugelį integracijos projektų, be kita ko, yra užmezgami ryšiai ir partnerystė, kurie gali paskatinti kurtis ilgalaikes tinklo struktūras. Sunkiausia yra pasiekti, kad šie tinklai neapsiribotų projektu ir taptų ilgalaikėmis struktūromis.

Italijoje įgyvendinant EQUAL projektą „Integra“ septyniose savivaldybėse buvo pradėtos rengti apskritojo stalo diskusijos vietos integracijos klausimais, kurios toliau vyksta atskirai nuo projekto ir kurias pradėjo rengti ir kitos savivaldybės. Pagal projektą „Integra“ pabėgėliams ir prieglobsčio prašytojams yra organizuojami kalbų mokymo kursai, tikrinami įgūdžiai, teikiamos profesinio orientavimo paslaugos, organizuojamos stažuotės ir teikiamos kitos paslaugos, sudarančios jiems palankias galimybes patekti į darbo rinką.

Pagal projektą septyniose jame dalyvaujančiose savivaldybėse buvo sudaryta nacionalinė teminių diskusijų grupė ir vietos integracijos diskusijų grupės. Vietos integracijos diskusijų grupėms vadovauja vietos valdžios institucija, o į ją įeina užimtumo biurų, profesinio mokymo įstaigų, profesinių sąjungų, prieglobsčio prašytojų ir pabėgėlių, kitų vietos partnerių atstovai. Teigiami šio projekto rezultatai yra ne tik pati projekto veikla, bet ir tai, kad buvo nustatyti kiekvienos institucijos atstovai ir sukurti tinklai.

Tinklavietės adresas: http://www.formautonomie.it/schede/scheda_718.asp

Projektai, kuriuose aktyviai veikia tinklai, dažnai būna numatyti nacionalinėse iniciatyvose, kurias remia įtakingos organizacijos, pvz., profesinių sąjungų konfederacijos arba darbdavių asociacijos. Juose taip pat gali dalyvauti nacionalinės savivaldybių arba regioninių struktūrų asociacijos.

Patirtis rodo, kad veiksmingai veikiantys tinklai dažnai turi formalizuotą struktūrą, kurią jų nariai pripažįsta teisėta. Teoriškai struktūra turėtų būti tokia, kad darbuotojai su pirmininku (kuris galėtų keistis) ir sekretoriatas būtų aiškiai atskirti. Daugiau nuoseklumo didesniems tinklams galėtų suteikti pagrindinės ir darbo grupės, o darbo reglamentas ir konfliktų sprendimo priemonės suteiktų struktūrai daugiau patvarumo.

Teoriškai vietos integracijos tinklai turėtų turėti aiškų statusą bendruomenės politinėje ir administracinėje struktūroje. Jų užduotis galėtų būti kelti ypatingos svarbos klausimus ir teikti rekomendacijas, nepažeidžiant išrinktųjų atstovų kompetencijos priimti sprendimus.

Balerupo integracijos taryba yra viena iš 73 vietos integracijos tarybų Danijoje. Jų nacionalinė koordinuojanti organizacija yra Etninių mažumų taryba, kuri pataria pabėgėlių, imigracijos ir integracijos reikalų ministrui. Į Balerupo integracijos tarybą įeina 10 narių, atstovaujančių etninėms mažumoms, du nariai, atstovaujantys vietos tarybai, du nariai, atstovaujantys dienos priežiūros ir mokyklų taryboms, ir po vieną narį, atstovaujantį sporto klubams, pagyvenusių žmonių tarybai ir jaunimo tarybai. Taip pat į tarybą įeina trys konsultantai be balsavimo teisės ir sekretorė.

Integracijos taryba posėdžiauja kartą per mėnesį, taip pat ji turi specialias darbo grupes ir kartą per metus rengia savaitgalio seminarą. Ji kviečia ekspertus skaityti pranešimus, taip pat siunčia savo atstovus į Miesto socialinių ryšių komitetą ir Koordinacijos komitetą, atsakingą už užimtumą ir darbo rinką.

Integracijos taryba teikia pasiūlymus dėl integracijos politikos, aptarinėja įvairius klausimus, pvz., gimtosios kalbos mokymo arba galimybės įkurti musulmonų kapines, be to, ji teikia nemokamas konsultavimo paslaugas ir palaiko ryšius su etninių mažumų centru. Ji taip pat surengė konferenciją prievartinių arba suorganizuotų vedybų tema.

Patirtis rodo, kad net jei yra konsultacinis komitetas, imigrantų dalyvavimas neturėtų apsiriboti tik šiuo forumu. Daugelis savivaldybių taip pat siekia įtraukti kvalifikuotus imigrantų kilmės asmenis į jau veikiančias, konkrečiai sričiai skirtas konsultacines tarybas ir į visų suinteresuotųjų šalių dalyvavimu grindžiamą planavimą. Konsultacijos yra ypač vertingos, jei jos neapsiriboja dvipusiu imigrantų ir miesto administracijos dialogu. Vietos profesinių sąjungų nariai, sporto treneriai, kultūros centrų koordinatoriai ir bendruomenių vadovai dalyvauja integracijos procese kaip ir kiekvienas (imigrantų ir ne imigrantų kilmės) bendruomenės gyventojas. Asmeninis bendravimas tinkluose ir konsultacinėse struktūrose yra svarbi socialinės integracijos vietos lygmeniu sudedamoji dalis.

„Dalyvavimo metodų rinkinys“, kurį parengė Belgijos Karaliaus Bodueno fondas ir Flandrijos mokslo ir technologijų vertinimo institutas (*viWTA*), yra darbinė priemonė, padedanti praktikuojantiems specialistams taikyti dalyvavimo metodus. Taikydami tokius metodus praktikuojantys specialistai, atsižvelgdami į tai, kad atitinkama auditorija priklauso nuo nagrinėjamos temos, gali skatinti visuomenę dalyvauti priimant sprendimus.

Šiame rinkinyje yra apžvelgiama 40 skirtingų dalyvavimo metodų ir yra išsamiai aprašyta 13 metodikų. Jos yra labai įvairios: tai ir nedidelio masto dialogas, ir konsultacijos, kuriose vienu metu dalyvauja tūkstančiai žmonių. Kai kurios metodikos daugiausia yra skirtos piliečiams arba suinteresuotosioms šalims, kitos skatina dalyvauti konkrečios srities ekspertus. Pavyzdžiui, pristatomi tokie metodai kaip „21-ojo amžiaus miestų susitikimas“, „Piliečių vertinimo komisija“, „Bendro sutarimo konferencija“ ir „Pasaulio kavinė“.

Dalyvavimo metodų rinkinys: praktikuojančių specialistų vadovas, 2005 m. rugsėjo mėn., įdėtas į tinklavietę www.kbs-frb.be arba www.viWTA.be

9-ajame bendrajame pagrindiniame principo pripažįstama, kad imigrantų dalyvavimas demokratiname procese ir kuriant integracijos politiką bei priemones, ypač vietos lygmeniu, skatina jų integraciją. Integracijos vadovo pirmojo leidimo 2 skyriuje yra aptariami įvairūs imigrantų dalyvavimo demokratijos procese būdai.

Dalijimasis vietos lygmeniu sukaupta patirtimi

Dalijimasis patirtimi tarp vietos bendruomenių gali paskatinti kurti naujoviškus projektus ar strategijas. Labiau struktūruotai vykstantis horizontalus dalijimasis patirtimi taip pat gali paskatinti kurti bendrus rodiklius arba vertinimo metodus. Vietos bendruomenės galėtų kurti bendras integracijos kokybės normas. Vienas iš būdų nustatyti tinkamos integracijos politikos kriterijus arba „sėkmės veiksnius“ – rengti konkursus. Nacionaliniu arba Europos mastu rengiami konkursai gali būti pagrindu, kuriuo remiantis būtų renkamos ir skelbiamos integracijos skatinimo iniciatyvos.

Konkursas „Sėkminga integracija – tai ne atsitiktinumas: vietos integracijos politikos strategijos“, kurį surengė Vokietijos vidaus reikalų ministerija ir Bertelsmano fondas, buvo skirtas tokiems klausimams: kaip toli mūsų vietos bendruomenės yra pažengusios integracijos reikalu? Kokias strategijas jos taiko? Kokie yra jų šios srities laimėjimai?

Nors paraiškų teikimas konkursui susidėjo iš dviejų dalių ir paraiškoms parengti reikėjo daug laiko bei pastangų, 23 finalininkų grupėje (iš 107 dalyvių) buvo keletas mažesnių bendruomenių. Vertinimo komisija, kurią sudarė 11 ekspertų, asmeniškai aplankė 15 bendruomenių ir galiausiai įteikė prizus keturioms skirtingų dydžių vietos valdžios institucijoms.

Remiantis konkurso rezultatais buvo parengta dešimt rekomendacijų dėl sėkmingos vietos integracijos politikos, kurios buvo paskelbtos kartu su išsamiai aprašyta vietos bendruome-

nių. Vertinimo komisija, kurią sudarė 11 ekspertų, asmeniškai aplankė 15 bendruomenių ir galiausiai įteikė prizus keturioms skirtingų dydžių vietos valdžios institucijoms.

Remiantis konkurso rezultatais buvo parengta dešimt rekomendacijų dėl sėkmingos vietos integracijos politikos, kurios buvo paskelbtos kartu su išsamiai aprašyta vietos bendruomenių patirtimi. 100 puslapių dokumentų rinkinys buvo išdalytas Vokietijos vietos valdžios institucijoms, taip pat buvo parengta santrauka anglų kalba.

Nors dokumentai ir rekomendacijos visų pirma yra skirtos vietos bendruomenėms, vienas iš konkurso tikslų taip pat buvo informuoti federalinę valdžią apie praktinę bendruomenių patirtį.

Tinklavietės adresas: www.bertelsmann-stiftung.de

Kalbant apie dalijimąsi patirtimi Europos mastu reikia įvertinti tai, kad skiriasi federalinės struktūros, centralizacijos laipsniai, kompetencijos pasiskirstymas nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis. Kartu reikia pabrėžti, kad horizontalus dalijimasis patirtimi ir ryšiai su kitais valdžios lygiais buvo naudingi daugelio vietos bendruomenių integracijos veiklai. Keletas Europos tinklų integracijai suteikė ypatingos svarbos statusą (žr. 2 skyrių).

4.2. Integracijos politikos planavimas ir vertinimas

Norint bendros politikos tikslus paversti konkrečiomis integracijos programomis ir projektais reikia šį procesą nuodugniai suplanuoti, o svarbi sudedamoji šio planavimo dalis – aiškus tikslų nustatymas.

Tiksmai turėtų būti racionalūs (angl. **SMART**):

Konkretūs (angl. *Specific*): tikslai turėtų būti pakankamai tikslūs ir konkretūs, kad nebūtų galimybės įvairiai jų aiškinti.

Išmatuojami (angl. *Measurable*): tikslai turėtų apibrėžti siektiną išmatuotiną būklę ateityje, kad būtų galima patikrinti, ar tikslas buvo įgyvendintas. Tokie tikslai yra išreiškiami kiekybiniais rodikliais arba apibūdinami derinant aprašymo metodą ir taškų skalę.

Priimtini (angl. *Accepted*): jeigu tikslai ir siektinos normos turės įtakos elgesiui, visi asmenys, kurie turėtų atsakyti už jų įgyvendinimą, turi su jais sutikti, juos suprasti ir aiškinti vienodai.

Realistiški (angl. *Realistic*): tikslai ir siektinos normos turėtų būti ambicingi (neverta nustatyti tikslo, kuris atspindi tik esamą pažangos lygį), tačiau jie taip pat turėtų būti realistiški, kad jų vykdytojams atrodytų prasmingi.

Susieti su laiku (angl. *Time-related*): tikslai ir nustatytos normos išlieka abstraktūs, jei nėra susiejami su konkrečia data ar laikotarpiu.

Europos Komisija, Poveikio vertinimo gairės, SEC(2005) 791, 2005 m. birželio mėn.

Įgyvendindami integracijos programos politikos kūrėjai ir vykdytojai gali tam tikrame etape savęs paklausti: kaip mums pavyko įgyvendinti iš pradžių užsibrėžtus tikslus? Ar mes iš tikrųjų padarėme tai, ką norėjome? Kas dalyvavo programoje ir kodėl; kas nedalyvavo programoje ir kodėl? Kam programa buvo naudinga (arba kam ji buvo nenaudinga)? Kokie svarbiausi veiksniai nulėmė rezultatus? Kaip buvo valdoma rizika ir naudojamosi galimybėmis? Ar buvo skirtumų tarp moterų ir vyrų, jaunų ir pagyvenusių žmonių? Ar šioms grupėms buvo skirtas ypatingas dėmesys? Norint atsakyti į kai kuriuos iš šių klausimų, galima atlikti įvertinimą. Jis gali padėti priimti sprendimus dėl tikslų ir prioritetų, taip pat dėl išteklių paskirstymo. Įvertinimas taip pat gali suteikti daugiau informacijos apie poreikius ir problemas, nustatyti nepageidautinus padarinius ir paaiškinti, kodėl užsibrėžti tikslai nebuvo pasiekti.

Vertinimo metodikos paprastai taikomos tais atvejais, kai reikia įvertinti atskirus projektus ir tai, kaip pavyko įgyvendinti jų tikslus. Tačiau patikrinus tik įgyvendinimo veiksmingumą negalima nustatyti bendrojo strateginio vadovavimo problemų, nes „blogą politiką galima įgyvendinti gerai“, o „gerą politiką galima įgyvendinti blogai“.

Todėl būtų naudinga įvertinti pačią politiką. Tai reiškia, kad prielaidos, kuriomis yra grindžiama finansavimo programa, galėtų būti išnagrinėtos dar neinvestavus daug lėšų. Kartu patirtis rodo, kad kai kuriuos integracijos politikos parametrus lemia politinės realijos. Tokiais atvejais svarbu aiškiai apibrėžti su integracija susijusius politinius tikslus ir programas pagrįsti aiškiu tikslu.

Kai kurie sunkumai, susiję su integracijos politikos tikslų nustatymu ir matavimo rodiklių pasirinkimu, yra aptariami Integracijos vadovo pirmojo leidimo 3 skyriuje.

Atliekant vertinimą daugiausia dėmesio skiriama pačios integracijos politikos tinkamumui ir kokybei; jai galima parengti tinkamo valdymo rodiklius, užuot stengusis išmatuoti pavienių asmenų ar imigrantų grupių „integracijos laipsnį“, kas ir toliau kelia daug sunkumų.

Prancūzijoje įstatymas LOLF (*Loi organique sur les lois de finances*) yra viena iš priemonių, skatinančių valstybės valdymo institucijas orientuotis į rezultatus. Jame yra numatyta sukurti informacijos apie tikslas išlaidas konkrečioms valstybės politikos kryptims sistemą. Kiekviena programa turi PAP (*Projet annuel de performances*) planą, kuriame yra nurodyta planuojama veikla, jos išlaidos, programos tikslai, taip pat pagal konkrečius rodiklius aprašyti ankstesni ir prognozuojami rezultatai.

Užsieniečių priėmimo ir integracijos programos PAP planas parlamentui yra pristatomas 2006 m. Nustatyti rodiklius yra sunku, nes PAP planuose yra vertinamos tik konkrečios svarstomos programos, tačiau integracijos rezultatams įtakos turi daug veiksnių. Buvo pasirinkti du rodikliai: 1) priėmimo ir integracijos sutartį pasirašiusių asmenų, kurie lanko pilietiškumo kursus, skaičius procentais ir 2) ne prancūziškai kalbančių asmenų, kurie naudojami valstybinėmis priėmimo paslaugomis ir baigę kursus gauna prancūzų kalbos pagrindų pažymėjimą, skaičius procentais.

Teoriškai vertinimas turėtų būti atliekamas kartu su planavimu arba bent jau turėtų lemti pagrindinius jau vykdomų programų pokyčius. Bandomųjų projektų vertinimas taip pat gali būti naudojamas vykdomoms programoms sudaryti ir modifikuoti.

Pavyzdžiui, Norvegijoje prieš pradėdant politiką taikyti nacionaliniu lygmeniu, ji buvo pakoreguota, įvertinus bandomuosius integracijos kursus 26 savivaldybėse.

Šveicarijos užsieniečių socialinės integracijos skatinimo programoje yra numatyta skirti apie 9 milijonus eurų per metus maždaug 600 bendrai finansuojamų projektų. Ta programa yra skirta penkioms prioritetinėms sritims: 1) kalbos įgūdžiai, 2) institucijų atvėrimas, 3) smulkūs vietos projektai, 4) regioniniai kompetencijos centrai ir 5) naujovių diegimas ir kokybės užtikrinimas.

Siekiant įvertinti pirmąjį programos etapą (2001–2003 m.) buvo atlikti daliniai penkių prioritetinių sričių vertinimai, taip rengiantis galutinei sintezės ir apibendrinamajai ataskaitai. Buvo parengtas dalinio ir galutinio vertinimo ataskaitų grafikas, kad rengiant kitą programos etapą (2004–2007 m.) būtų galima pasinaudoti tarpiniais rezultatais. Analogiškai dabar atliekamas vertinimas turės įtakos rengiant kitą etapą (nuo 2008 m.).

Tinklavietės adresas: www.eka-cfe.ch

Vertinimo metodai

Imigrantų integracijos srityje yra taikomi išoriniai ir savarankiški vertinimai.

Savarankiškas vertinimas gali ugdyti administracijų gebėjimus, skatinti organizacijas mokytis ir nustatyti geriausios praktikos pavyzdžius. Kita vertus, išorinis vertinimas leidžia pamatyti vaizdą iš šalies ir gali padėti nešališkai ir patikimai įvertinti tikrąjį politikos poveikį.

Atliekant vertinimą paprastai yra pateikiama nemažai politikos rekomendacijų, kurios gali būti gerokai politizuotos, atsižvelgiant į visuomenės dėmesį imigrantų integracijai. Jos taip pat gali turėti svarbių finansinių pasekmių. Jeigu yra atliekamas išorinis vertinimas, jo atlikimo sąlygose turi būti apibrėžti vertinimą užsakančios įstaigos bei vertintojo santykiai ir aiškiai nustatyta atliktinos užduoties apimtis. Konkurencingos konkurso procedūros dažnai padeda nustatyti tokias aiškias pagrindines taisykles.

Taikomi metodai turėtų būti proporcingi vertinimo tikslams ir būsimai vertinimo funkcijai bendrajame politikos kūrimo ir įgyvendinimo procese. Metodai ir duomenų rinkimas turėtų būti pritaikyti prie aplinkybių.

Pavyzdžiui, moksliniu požiūriu pageidautina, kad dalyvautų kontrolinės grupės, tačiau paprastai integracijos intervencijų srityje jas sudaryti yra sunku. Situacijose, kuriose tikslinė populiacija svyruoja, vertintojai turėtų rinktis nuolatinę stebėseną, o ne patikrinimus „prieš ir iki“, kurie dėl didelio populiacijos sumažėjimo nebus veiksmingi.

Tikslinių grupių apibrėžimas yra svarbus bet kurio vertinimo etapas. Šveicarijoje taikomoje užsieniečių socialinės integracijos skatinimo programoje buvo tikslingai atskirtos tiesioginės tikslinės grupės ir „galutiniai vartotojai“. Pavyzdžiui, tarpkultūrinio mokymo programa buvo skirta „pagrindiniams dalyviams“, pvz., „prižiūrėtojams arba sporto treneriams. Vertinimas parodė, kad tie pagrindiniai dalyviai dalyvavo mokymo programose, tačiau pakankamai nepasinaudojo savo žiniomis bendraudami su „galutiniais vartotojais“, t. y. platesniu požiūriu – su visuomene. Todėl į išsamų programos poveikio vertinimą turėtų būti įtraukta „kitų veiksmų“ analizė.

Laikas yra svarbus aspektas renkantis vertinimo metodus. Pavyzdžiui, kiekybinis vertinimas gali būti ypač svarbus pirmuosiuose įgyvendinimo etapuose, o kokybiniai metodai gali suteikti naudingos informacijos apie ilgiau vykdomas programas.

Vis dažniau valstybinėse ir privačiose integracijos srities programose yra numatoma nuolatos rinkti duomenis taikant rezultatų valdymo sistemas. Dažnai priežiūros ar finansavimo įstaiga reikalauja, kad projekte būtų numatyta rezultatų stebėseną. Toks reguliarus tikrinimas gali skatinti mokymąsi organizacijoje ir kartu suteikti pagrindą vertinimui (dažnai išoriniam) ateityje. Iš tikrųjų, atliekant *ex-post* programų vertinimą netaikant reguliaraus duomenų rinkimo priemonių, mažai tikėtina, kad bus sukurtas mokslinis standartas, nes toks vertinimas bus momentinis ir neįvertins ilgalaikių rezultatų ir poveikio.

Apibendrinant reikia pasakyti, kad būtent gerai subalansuotas kiekybinių ir kokybinių metodų bei vidinių ir išorinių vertinimų derinys gali padėti susidaryti visapusišką nuomonę. Tačiau neišskumų liks, nes integracijos pobūdis yra daugialypis ir sudėtingas.

11-asis bendrasis pagrindinis principas: „būtina nustatyti aiškius tikslus, rodiklius ir vertinimo sistemą siekiant priderinti politiką, įvertinti pažangą integracijos srityje ir padidinti keitimosi informacija efektyvumą“. Konkrečiau Komisijos komunikate „Bendra integracijos darbotvarkė“ teigiama, kad leidimo įvažiuoti į šalį tvarka, įvadinės programos (ypač privalomosios programos) ir kita integracijos politika turėtų būti vertinama ir prižiūrima atliekant nacionalinį poveikio vertinimą, teikiant konsultacijas suinteresuotosioms šalims, pvz., rengiant apklausas, numatant rodiklius ir stebėsenos priemones. Komisija taip pat ragina valstybes nares skatinti keistis informacija apie nacionalines vertinimo priemones ir esant būtinybei nustatyti Europos kriterijus lyginamajam mokymui.

Ar vertinimo srityje gali būti sukurtos bendros normos? Tarptautinės normos daugiausia taikomos etikos srityje. Paprastai jos nėra konkrečiai susijusios su imigrantų integracija, tačiau jomis vis tiek galima vadovautis atliekant šioje srityje planuojamą vertinimą. Šiuo metu yra kuriamos bendros projektų vertinimo normos, kurios bus taikomos ES finansavimo programų srityje. ES taip pat galėtų padėti atkreipti daugiau visuomenės dėmesio į vertinimą, kuris yra svarbi tinkamo administravimo ir planavimo sudedamoji dalis.

4.3. Išteklių valdymas

Išteklius plačiąja prasme galima suprasti kaip turtą, kurį gali naudoti įvairios organizacijos. Veiksminga integracijos valdymo struktūra maksimizuoja teigiamą išteklių poveikį, nustaty-

dama kiekvienai organizacijai aiškiai apibrėžtus vaidmenis ir sutekdama pagrindą, kuris užtikrina tinkamą paramą. Norint tinkamai valdyti integraciją, reikia atsakyti į klausimą „kas ką daro geriausiai ir ko jiems reikia, kad tai padarytų?“

Tinkamai valdant išteklius yra suderinami įvairių rūšių ištekliai. Tinkamai valdomame projekte finansinis kapitalas yra suderinamas su žmogiškaisiais ištekliais ir kitais vertingais ištekliais, kuriuos atsineša dalyviai. Savanoriškas darbas taip pat yra svarbus išteklius.

Tinkamai parengtose integracijos programose nesinaudojama tik vienos rūšies ištekliais, o taikomas subalansuotas jų derinys, kad kuo veiksmingiau būtų pasinaudota visų dalyvių įnašais.

Kitame skirsnyje yra aptariamas finansavimas imigrantų integracijos srityje. Analizuojamas valstybės kaip regionų, savivaldybių ar savanoriško sektoriaus finansavimo organo vaidmuo ir aptariama padėtis Europos mastu bei ES finansavimas. Toliau yra aptariami privatūs fondai ir tai, kaip jie nustato savo padėtį integracijos sektoriuje. Apskritai finansinė parama yra dominuojantis aspektas, bet paprastai ji priskiriama kitoms paramos ir įtakos rūšims.

Valstybės finansavimas

Finansavimas visuomet rodo prioritetus, o visų lygių finansavimo programos yra susijusios su tam tikru strateginiu vadovavimu. Nacionaliniu lygmeniu vyriausybės siekia paskirstyti lėšas pagal įvairių tikslinių grupių poreikius ir pagal politinius bei visuomenės prioritetus. Šie prioritetai gali keistis. Pavyzdžiui, keliose valstybėse narėse finansavimas pirmiausia buvo skiriamas pabėgėliams, kurie laikomi grupe su „nedviprasmiškais“ poreikiais, tačiau dabar finansavimą imama skirti ir migrantams. Finansavimo poreikiams įtakos taip pat turi įstatymų leidybos srityje vykstantys pokyčiai, pvz., įstatymai, kurie numato privalomą dalyvavimą integracijos programose. Daugelyje valstybių narių federalinis finansavimas yra skiriamas nacionalinei valdžiai pavaldžioms valdžios institucijoms ir dažnai jis yra didelio masto. Regioniniai, nacionaliniai ir Europos finansavimo šaltiniai turėtų papildyti vienas kitą. Visi jie kartu – tai didžiulės lėšos, skiriamos imigrantų integracijai skatinti.

Estijoje pastaraisiais metais integracijos priemonės buvo finansuojamos iš šių šaltinių:

- valstybės biudžetas (įvairios ministerijos),
- ES pasirengimo narystei programos (įskaitant PHARE),
- ES programos, taikomos po įstojimo,
- ES struktūriniai fondai (įskaitant Europos socialinį fondą),
- kitos ES finansinės priemonės (įskaitant 6-ąją pagrindų programą),
- dvišalis finansavimas (Švedija, Suomija, Danija, Norvegija, Jungtinė Karalystė, JAV, Kanada, Nyderlandai ir kt.).

Nors dvišalis finansavimas ir ES pasirengimo stojimui programos nebėra aktualios, Estijoje integracijos programos daugiau yra finansuojamos iš tarptautinių nei valstybinių šaltinių.

Tarptautinė parama padarė ne tik tiesioginį poveikį pinigų sričiai, bet ir apskritai paveikė Estijos finansavimo praktiką. Pavyzdžiui, Neestų integracijos fondo, kuris 2005 m. išmokėjo 5,7 milijono eurų, procedūros yra grindžiamos PHARE programos procedūromis. 1998 m. įsteigus fondą, Estijos viešųjų pirkimų taisyklės buvo neaiškios ir daugiausia skirtos statybų sektoriui, todėl PHARE procedūros, taikomos paslaugų konkursams, tiekimo konkursams, dotacijų programoms ir atskiroms stipendijoms, buvo naudingos.

Čekijoje ES finansavimo šaltiniai buvo PHARE, INTI, Europos socialinis fondas ir Europos pabėgėlių fondas. 2005 m. 17 projektų buvo bendrai finansuojami iš ES lėšų, iš viso jiems buvo skirta apie 4,8 milijono eurų.

Kadangi lėšų trūksta, būtent ES dažnai skiria daugiametį didelės apimties finansavimą, užtikrindama finansinį stabilumą integracijos programas vykdančioms nevyriausybinėms organizacijoms. Šios organizacijos gali neapsiriboti tik trumpalaikė tikslinė veikla ir spręsti struktūrinius klausimus, pvz., darbo rinkos problemas. ES programos, pvz., EQUAL programa, taip pat skatina tarpvalstybinį mokymąsi ir daugelio naujoviškų projektų kūrimą.

NVO ir ministerijos turėjo prisiderinti prie su ES finansavimu susijusių procedūrų. Iš pradžių jos neįvertino, kiek pastangų ir darbuotojų laiko reikės paraiškoms ir ataskaitoms rengti, o pastangų ir laiko reikia kur kas daugiau nei valstybės finansuojamiems projektams. Be to, dėl vėluojančių mokėjimų keletas NVO turėjo paimti banko paskolas, kad laikinai padengtų savo išlaidas.

Ispanijos integracijos fondas buvo įkurtas 2005 m. siekiant nacionaliniu mastu prisidėti prie regioniniu ir vietos lygmeniu vykdomos integracijos politikos. Pirmaisiais metais jis buvo 120 milijonų eurų dydžio, o 2006 m. jis išaugo iki 182,4 milijono eurų. Šį skaičių galima palyginti su nacionaliniu integracijos biudžetu, kuris 2000–2004 m. siekdavo apie 7,5 milijono eurų per metus.

Visa finansavimo suma išmokama autonominėms sritims (regioninei valdžiai), jeigu šios skiria 30 % bendro finansavimo. Finansavimo skyrimo kriterijai yra ne ES piliečių, užsiregistravusių savivaldybėse kaip socialinės apsaugos sistemos darbuotojai arba žemės ūkio darbuotojai, skaičius. Išmoka taip pat skiriama ypatingais atvejais, kai būna didelis imigrantų antplūdis, pvz., kaip Andalūzijoje. 40 % pinigų, kuriuos skiria Integracijos fondas, turi tiesiogiai išleisti savivaldybės, o savivaldybėms juos perduoda autonominės sritys.

Pagrindinė finansuojama veikla – bendrųjų viešųjų paslaugų gerinimas, tarpkultūrinio mokymo kursai, organizuojami valstybinių tarnybų personalui bei integracijos tarnybų specialistams, ir dalijimasis patirtimi bei gerosios praktikos pavyzdžiais. 50 % visos fondo sumos skiriama švietimui, įskaitant priėmimo programas mokyklose.

Fondas siekia skatinti kurti nuoseklią nacionalinę integracijos strategiją, todėl remia regioninę ir vietos integracijos politiką, skatina skirtingų valdžios lygių bendradarbiavimą. Bendrus

sprendimus dėl prioritetų priima nacionalinė administracija ir autonominės sritys, kurios pateikia regioninius veiksmų planus. Kiekvienoje autonominėje srityje veikia dvišalės stebėsenos komisijos, kurios turi prižiūrėti pažangą ir kasmet rengti naujus pasiūlymus.

Danijos Integracijos akte yra nustatytas įstatyminis pagrindas, kuriuo remiantis yra finansuojama savivaldybių vykdoma integracijos veikla. Vietos valdžios institucijos privalo parūpinti pabėgėliams būstą, organizuoti įvairias programas, mokėti išmokas tam tikrus reikalavimus atitinkantiems asmenims ir koordinuoti savivaldybės vykdomą bendrąją integracijos veiklą. 2004 m. Integracijos aktas buvo taikomas 17 244 asmenims, daugiausia pabėgėliams ir migrantų šeimoms.

Pagal dabartinę finansavimo sistemą lėšos savivaldybėms perduodamos taikant įvairias finansines priemones. Jos gauna pagrindinę išmoką, skiriamą asmeniui trejiems metams, ir ji yra naudojama išlaidoms, susijusioms su vertėjo žodžiu paslaugomis, informavimu, konsultavimu, būstu ir kt., padengti. Be to, jos gauna programines išmokas danų kalbos kursams ir užimtumo bei švietimo programoms. Savivaldybėms taip pat yra padengiamos tam tikros išlaidos, ir jos gali gauti išmokas už veiklos rezultatus, jei asmuo išlaiko danų kalbos egzaminą arba per pradinį trejų metų laikotarpį gauna darbą ne mažiau kaip šešiams mėnesiams.

Finansavimo sistemos tikslas – paskatinti savivaldybes vykdyti aktyvią integracijos veiklą. Be išmokų už veiklos rezultatus, pagrindinė paskatos priemonė yra pagrindinės išmokos mokėjimo būdas: savivaldybė visą pradinį laikotarpį šią išmoką gauna neatsižvelgiant į tai, ar asmuo dirba, ar gauna valstybines išmokas. Jei asmuo gauna darbą nesibaigus trejiems metams, savivaldybė gali savo nuožiūra išnaudoti likusią pagrindinės išmokos dalį, kuri nėra skirta būtent integracijos veiklai.

Vyriausybės taip pat finansuoja kitas visuomenines organizacijas, pvz., savanoriško darbo sektorių. Šioje srityje išmokų dydis gali būti labai įvairus. Pavyzdžiui, Jungtinės Karalystės vidaus reikalų ministerija administruoja Pabėgėlių bendruomenės plėtros fondą, kuris skiria organizacijoms nedideles išmokas – iki 7 200 eurų, naudojamas gebėjimams kurti, naujoms paslaugoms teikti ir bendruomeniniams santykiams kurti. Per finansinius metus organizacijai yra skiriama tik viena išmoka. Daugelį nacionalinio savanoriško darbo sektoriaus organizacijų, dirbančių pabėgėlių integracijos srityje, daugiausia finansuoja Vidaus reikalų ministerija, kuri kasmet skiria 8,6 milijono eurų.

Europos lygmeniu veikia įvairūs tiesiogiai arba netiesiogiai integraciją skatinantys fondai. Didžiausi yra struktūriniai fondai, kurių paskirtis – užtikrinti Europos Sąjungoje ekonominę ir socialinę sanglaudą. Lėšos skiriamos veiklai, kuri padeda mažinti atotrūkį tarp labiau išsivysčiusių regionų ir mažiau išsivysčiusių regionų ir kuri skatina sudaryti įvairioms socialinėms grupėms vienodas užimtumo galimybes. Gerai žinomi pavyzdžiai – tai Europos regioninės plėtros fondas (ERDF) ir Europos socialinis fondas (ESF). Tokie dideli fondai finansuoja tam tikras iniciatyvas, pvz., iš ESF lėšų yra finansuojama EQUAL iniciatyva, kuria siekiama skatinti naujais būdais kovoti su visomis diskriminacijos ir nelygybės darbo rinkoje formomis taikant tarpvalstybinį bendradarbiavimą. Į tikslines grupes įeina ir imigrantai. ERDF finansuojamos

Miestų iniciatyvos tikslas – skatinti kurti ir įgyvendinti naujoviškus vystymosi modelius, skirtus ekonominiam ir socialiniam probleminių miesto zonų atgaivinimui. Ji padeda keistis informacija apie darnų miestų vystymąsi Europos Sąjungoje. Ši konkreti programa bus nutraukta, tačiau 2007 m. naujos kartos šio fondo finansuojamose programose greičiausiai ir toliau daug dėmesio bus skiriama su miestų plėtra susijusiems projektams.

Mokslinių tyrimų ir plėtros fondai skatina mokslinius tyrimus, be kita ko, kaupti politiniu požiūriu svarbias žinias apie migracijos ir integracijos procesus. Teisingumo, laisvės ir saugumo generalinis direktoratas administruoja įvairias finansavimo programas. Pavyzdžiui, Europos pabėgėlių fondą (ERF), kuris padeda Europos Sąjungos valstybėms narėms ir kitoms suinteresuotosioms šalims priimti prieglobsčio prašytojus, pabėgėlius ir perkeltuosius asmenis. Pagal naujas 2007–2013 m. finansines perspektyvas, be ERF, dar bus įkurtas naujas didelis fondas, skirtas trečiųjų šalių piliečių integracijai. Jo pirmtakė – INTI programa, pagal kurią yra remiama vyriausybių ir nevyriausybinų organizacijų su imigrantų integracija susijusi veikla.

INTI yra Europos Sąjungos programa, pagal kurią yra finansuojami parengiamieji veiksmai, skatinantys ne ES piliečių integraciją ES valstybėse narėse. Jos paskirtis – skatinti dialogą su pilietine visuomene, kurti integracijos modelius, nustatyti ir įvertinti geriausią praktiką integracijos srityje bei kurti tinklus Europos mastu. INTI skatina valstybes nares, jų regioninės ir vietos valdžios institucijas bei kitas suinteresuotąsias šalis bendradarbiauti, taip pat kurti tarpvalstybines partnerystes bei tinklus. Svarbiausias principas – skatinti taikyti naujus ir naujoviškus imigrantų integravimo būdus, kuo labiau remiantis ankstesne patirtimi. Pirmenybė teikiama veiksams, kuriais stiprinamos migrantų teisės ir kurie padeda skatinti tarpvalstybinį konstruktyvų dialogą. Paskutiniu INTI kvietimu teikti pasiūlymus (2006 m.) siekiama skirti finansinę paramą veiksams, kurie padeda siekti šių trijų konkrečių tikslų:

- padėti kurti tarpvalstybinio bendradarbiavimo tinklus arba bandomuosius projektus, kurie leistų nustatyti integracijos srities gerosios praktikos pavyzdžius ir naujas strategijas, keistis jais ir juos įvertinti,
- sukaupti daugiau žinių, kurias būtų galima panaudoti rengiant ES lygmens integracijos politiką,
- skatinti tarpvalstybinį dialogą ir domėjimąsi integracijos klausimais bei integracijos poveikiu visuomenei.

Tinklavietės adresas: http://ec.europa.eu/justice_home/funding/intro/wai/funding_intro_en.htm

Finansavimo klausimai dažnai yra svarbūs NVO tapatybei ir pajėgumui (žr. 1 skyrių). Negavusios pagrindinio finansavimo, organizacijos gali labai pritrūkti lėšų, kad padengtų atitinkamose biudžeto eilutėse numatytas išlaidas projektams. Be to, jos turi rasti lėšų projektams parengti, partnerystei sukurti, pasiūlymams parašyti ir susitarti dėl finansavimo. Ataskaitų teikimo reikalavimai priklauso nuo finansavimo įstaigos, dėl to gali kilti sunkumų organizacijoms, kurios naudojami keliais finansavimo šaltiniais. Vertėtų supaprastinti paraiškų teikimą, pvz., taikyti du etapus: pirmajame būtų tik pareiškiamas suinteresuotumas, o išsamius pasiūlymus teiktų tik atrinktos organizacijos. Numačius pridėtines išlaidas, taip pat galima padėti

organizacijoms neapsiriboti trumpalaikiais projekto tikslais, o vykdyti savo veiklą atsižvelgiant į kintančius gyventojų, kuriuos jos aptarnauja, poreikius. Tačiau NVO dažnai nepakanka finansinės kompetencijos, kad galėtų tinkamai įvertinti savo pridėtinės išlaidas ir paskirstyti jas įvairiems savo projektams.

Privatus finansavimas

Privatūs fondai visoje Europoje aktyviai veikia integracijos srityje. Kai kurie fondai daugiausia specializuojasi finansavimo srityje, t. y. svarbiausia jų funkcija yra finansuoti kitų veiklą. Kiti fondai vykdo įvairesnę veiklą, patys kuria iniciatyvas ir tiesiogiai dalyvauja įvairiuose projektuose. Tačiau tarp jų nėra griežtos skiriamosios ribos: daugelis fondų finansuoja ir kartu vykdo kitą veiklą, finansavimo modelių yra labai daug. Fondai gali skirtis pagal teikiamą prioritetą ilgalaikiam arba trumpalaikiam finansavimui, paramą organizacijoms ar projektams ir pagal tai, ar jie dirba su įvairiais partneriais iš šalies.

Vokietijos Korberio fondas, kuris turi 526 milijonus eurų ir 2005 m. išmokėjo apie 11 milijonų eurų, siekia remti piliečių dalyvavimo integracijoje iniciatyvas. Ypač jį domina naujos idėjos ir decentralizuotos iniciatyvos. Fondas skiria pradinį finansavimą tokioms iniciatyvoms ir prizus pavyzdiniams projektams (pvz., „Hamburgo tulpės“ prizą jis paskyrė Vokietijos ir Turkijos integracijos projektui), padėdamas jiems pasinaudoti kitais finansavimo šaltiniais ir darniai vystyti nepriklausant nuo fondo skiriamo ilgalaikio finansavimo.

Tinklavietės adresas: www.stiftung.koerber.de

Britanijos Josepho Rowntree labdaros patikos fondas (JRCT), turintis 180 milijonų eurų ir kasmet išmokantis apie 7,5 milijono eurų, taip pat moka nedideles išmokas, kuriomis siekiama išugdyti didesnę pasitikėjimą ir nebijoti teikti paraiškas pagrindiniam finansavimui gauti. JRCT ne tik finansuoja projektus, bet ir skiria pagrindines išmokas juodaodžių ir etninių mažumų grupėms. Patikos fondas dažnai skiria kelias trejiems metams išduodamas išmokas iš eilės, nes mano, kad naujai atvykusiems asmenims reikia laiko susipažinti su NVO valdymo struktūromis, Jungtinės Karalystės pilietine visuomene ir prieinamomis finansavimo priemonėmis. Išmokų gavėjams teikiama parama yra tokia, kad jie gali naudotis partneryste ir tinklais.

Tinklavietės adresas: www.jrct.org.uk

Vokietijos Hertie fondas, kurio turtą sudaro 800 milijonų eurų, o išlaidas – 25 milijonai eurų per metus, rengia pavyzdinius integracijos projektus ir, partnerių padedamas, įgyvendina juos. Pavyzdžiui, pagal START programą gabiems 15–18 metų amžiaus imigrantams kas mėnesį yra skiriama 100 eurų stipendija, ir jie yra įtraukiami į intensyvią treniruočių, ekskursijų ir kitokią programą. Iš pradžių programoje dalyvavo 50 jaunuolių, 2005 m. – 160, o 2006 m. jos dalyvių padaugėjo iki 300. Dabar START programoje dalyvauja daugiau kaip 20 fondų, švietimo ministerijos, savivaldybės, privatūs asmenys, bendrovės, klubai ir asociacijos. Kiekvienas finansuotojas gali pasirinkti, kiek stipendijų finansuoti (5 000 eurų per metus) arba be atlygio dirbti projekte ir dalytis patirtimi. Hertie fondas START programai skiria 5,5 milijono eurų.

Tinklavietės adresas: www.ghst.de

Už teisinę bazę ir pagrindinę valdymo struktūrą vienareikšmiškai turi būti atsakinga valstybė.

Paprastai fondai nenori vykdyti tų funkcijų, kurias turėtų vykdyti valstybė, ir yra labiau linkę vykdyti veiklą, kuri papildytų valstybės vykdomą veiklą ir būtų naujoviška. Jie gali ne tik remti konkrečias iniciatyvas, bet ir suburti specialistus, kurti interesų koalicijas, užsakyti atitinkamus mokslinius tyrimus ir skelbti jų rezultatus, finansuoti imigrantų gynimą arba kitais būdais prisidėti prie politikos kūrimo.

Intensyvus bendravimas tarp fondų vyksta nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu. Europos sistema – tai gera galimybė pasidalyti gerosios praktikos pavyzdžiais ir kurti bendras iniciatyvas. Pavyzdžiui, Europos integracijos ir migracijos programa (EIMP) yra dešimties Europos fondų bendradarbiavimo rezultatas. Pagal šią programą yra skiriamos išmokos Europos mastu veikiančioms NVO ir nacionaliniu mastu veikiančių NVO europiniams tinklams. Pagal ją 2006–2007 m. valstybėse narėse taip pat yra rengiamos konsultacijos.

4 skyrius. Išvados

1. Investuoti į integracijos valdymo struktūros kūrimą ir priežiūrą yra tikrai verta, nes tokios investicijos padeda kurti integracijos viziją ir strategiją, išteklius, sutelkti žmones ir organizacijas, kurti partnerystes ir ugdyti pasitikėjimą, o visa tai yra labai svarbu įgyvendinant trumpalaikius ir ilgines trukmės integracijos tikslus.
2. Struktūruota komunikacija ir dialogas tarp Europos, nacionalinių ir vietos valdžios institucijų leidžia prognozuoti ir įvertinti vienokiu ar kitokiu lygiu įgyvendinamų priemonių poveikį. Analogiškai vienu lygiu vykdomų integracijos programų rezultatai galėtų turėti įtakos kitais lygiais vykdomai politikai.
3. Aktyvus ir pastebimas merų ir (arba) išrinktųjų vietos pareigūnų vadovavimas sprendžiant integracijos klausimus padeda daugelyje politikos sričių kurti nuoseklų požiūrį į integraciją ir panaikinti atotrūkį tarp valdžios bei gyventojų – ir imigrantų, ir ne imigrantų kilmės.
4. Vietos integracijos politika yra veiksmingesnė, jei yra grindžiama visos bendruomenės parama. Ji yra skirta ne tik migrantams, bet ir visiems gyventojams bei administracijai. Įgyvendinant šią politiką daugelį departamentų ir savivaldybės veiklos sričių neretai reikia keisti iš esmės. Todėl politinė parama yra būtina.
5. Teoriškai vietos integracijos tinklai turėtų turėti aiškų statusą bendruomenės politinėje ir administracinėje struktūroje. Jų užduotis galėtų būti kelti ypatingos svarbos klausimus ir teikti rekomendacijas, nepažeidžiant išrinktųjų atstovų kompetencijos priimti sprendimus.
6. Atliekant vertinimą daugiausia dėmesio skiriama pačios integracijos politikos tinkamumui ir kokybei; jai galima parengti tinkamo valdymo rodiklius, užuot stengusis išmatuoti pavienių asmenų ar imigrantų grupių „integracijos laipsnį“, kas ir toliau kelia daug sunkumų.
7. Teoriškai vertinimas turėtų būti atliekamas kartu su planavimu arba bent jau turėtų lemti pagrindinius jau vykdomų programų pokyčius. Bandomųjų projektų vertinimas taip pat gali būti naudojamas vykdomoms programoms sudaryti ir modifikuoti.
8. Savarankiškas vertinimas gali ugdyti administracijų gebėjimus, skatinti organizacijas mokytis ir nustatyti geriausios praktikos pavyzdžius. Kita vertus, išorinis vertinimas leidžia pamatyti vaizdą iš šalies ir gali padėti nešališkai ir patikimai įvertinti tikrąjį politikos poveikį.
9. Taikomi metodai turėtų būti proporcingi vertinimo tikslams ir būsimai vertinimo funkcijai bendrajame politikos kūrimo ir įgyvendinimo procese. Metodai ir duomenų rinkimas turėtų būti pritaikyti prie aplinkybių.
10. Tinkamai valdant išteklius yra suderinami įvairių rūšių ištekliai. Tinkamai valdomame projekte finansinis kapitalas yra suderinamas su žmogiškaisiais ištekliais ir kitais vertin-

gais ištekliais, kuriuos atsineša dalyviai. Savanoriškas darbas taip pat yra svarbus išteklius.

11. Paprastai fondai nenori vykdyti tų funkcijų, kurias turėtų vykdyti valstybė, ir yra labiau linkę vykdyti veiklą, kuri papildytų valstybės vykdomą veiklą ir būtų naujoviška. Jie gali ne tik remti konkrečias iniciatyvas, bet ir suburti specialistus, kurti interesų koalicijas, užsakyti atitinkamus mokslinius tyrimus ir skelbti jų rezultatus, finansuoti imigrantų gynimą arba kitais būdais prisidėti prie politikos kūrimo.

I priedas

Praktika grindžiama politika –
paversti praktiką politika

Šiame vadove aprašytos programos ir projektai leidžia pristatyti gerosios praktikos pavyzdžius ir pasimokyti iš jų. Nuodugnai parengtas dalijimasis patirtimi gali padėti politikos kūrėjams ir vykdytojams pritaikyti praktiką arba priderinti ją prie tam tikrų aplinkybių bei parengti naujas programas.

Tolesnis svarstymas gali padėti remiantis projektų rezultatais parengti politines rekomendacijas. Tai gali padėti užtikrinti, kad politika bus labiau grindžiama praktika, o tai savo ruožtu didina integracijos praktikos darnumą ir paramą integracijos politikai.

Praktiką perkelti į politiką yra gana sudėtinga ir yra keletas šio perkėlimo etapų, svarbiausi jų trumpai yra apibūdinti toliau. Pirmą, turi būti įvertinama programų ir projektų kokybė, antra, turi būti įvertinti jų pasekmės ir rezultatai. Galiausiai gali būti pateiktos rekomendacijos dėl naujos politikos arba pakoreguota vykdoma politika.

1. Integracijos projektų ir programų kokybė yra vertinama nustatant jų tinkamumą, efektyvumą, veiksmingumą, tvarumą ir poveikį.

Programos ir projektai yra *tinkami*, jei jie:

- atitinka aiškiai nustatytus poreikius;
- atitinka politikos tikslus;
- įtraukia suinteresuotąsias šalis ir tikslines grupes;
- ugdo projekto vykdytojų institucinius gebėjimus.

Jie yra *efektyvūs*, jei:

- rezultatai gaunami racionaliomis sąnaudomis;
- yra finansiškai įgyvendinami arba turi teigiamą poveikį ekonomikai;
- jų rezultatai yra aukštos kokybės;
- yra tinkamai koordinuojami, administruojami ir finansuojami.

Jie yra *veiksmingi*, jei:

- jų rezultatai ir pasekmės yra tokie, kokie buvo prognozuoti;
- yra tinkamai ir skaidriai administruojami;
- juos įgyvendinant yra atsižvelgiama į netikėtus ir neigiamus šalutinius poveikius;
- priklauso suinteresuotosioms šalims ir tikslinėms grupėms.

Jie yra *tvarūs*, jei:

- tęsiasi po pradinio etapo;
- pritraukia naujų rėmėjų paramą arba skatina atsirasti saviems ištekliams;
- sukuria stebėsenos ar vertinimo priemones;
- nuolatos tobulina administravimo įgūdžius.

Jie daro *poveikį*, jei:

- sukuria produktus ar paslaugas suinteresuotosioms šalims ir tikslinėms grupėms;
- gerina socialinę ir ekonominę tikslinių grupių padėtį;
- keičia elgesį ir organizacijos kultūrą;
- daro poveikį platesnei aplinkai;
- padeda siekti bendrųjų politikos tikslų.

2. Projektai ir programos yra vertinami juos lyginant vienus su kitais, nustatant organizacijas, rengiant politikos variantus ir prognozuojant jų poveikį.

Lyginamoji analizė

- Įvairių programų rezultatai ir pasekmės yra surenkami, aprašomi ir palyginami;
- surenkama papildoma informacija ir atliekami tolesni tyrimai;
- nustatomi ir išanalizuojami sėkmę arba nesėkmę lemiantys veiksniai.

Organizacijų nustatymas

- Nustatoma vyriausybinių ir nevyriausybinių organizacijų atsakomybė ir atsiskaitomybė;
- nustatomi valdymo lygmenys – nuo vietos, regioninio, nacionalinio iki europinio;
- konsultuojamasi su suinteresuotosiomis šalimis ir tikslinėmis grupėmis, vyksta jų tarpusavio derybos.

Politikos variantų rengimas

- Lyginamosios analizės ir organizacijų nustatymo pagrindu daromos išvados;
- aprašomi klausimai, kuriems bus skirti siūlomi politikos variantai;
- rengiamos ir pristatomos konkrečios politikos rekomendacijos.

Būsimo poveikio įvertinimas

- Analizuojamas politikos variantų (tiesioginis ir netiesioginis) poveikis aplinkai, ekonomikai ir socialinei sričiai;
- įvertinama rizika ir neaiškumai, įskaitant įgyvendinimo ir reikalavimų vykdymo kliūtis;
- palyginami variantai ir pageidaujamas variantas paverčiamas konkrečiais politikos pasiūlymais.

3. Konkretūs politikos pasiūlymai arba jų rinkinys yra pateikiama kompetentingam sprendimų priėmimo organui, kuris juos apsvarsto ir išnagrinėja pagal savo darbo reglamentą.

II priedas

Nacionaliniai integracijos informacijos centrai

Airija

Priėmimo ir integracijos agentūra

Block C, Ardilaun Centre 112 - 114 St. Stephen's Green, Dublin 2, Ireland,

faksas (353) 14 13 32 71

Austrija

Federalinė vidaus reikalų ministerija (*Bundesministerium für Inneres*), Gyvenamosios vietos ir pilietybės reikalų departamentas III/4

Herrengasse 7, 1014 Vienna, Austria, faksas (43 1) 531 26 31 59

Belgija

Christiano Duponto – viešųjų pareigų, socialinės integracijos, didmiesčių politikos ir lygių galimybių ministro – kabinetas (*Ministre de la Fonction publique, d'Intégration sociale, de la Politique des grandes villes et de l'Égalité des chances*)

Rue de la Loi 51, B-1040 Bruxelles, Belgique, faksas (32 2) 790 57 98

Lygių galimybių ir kovos su rasizmu centras (*Centre pour l'égalité des chances et la lutte contre le racisme*)

Rue Royale 138, B-1000 Bruxelles, Belgique, faksas (32 2) 212 30 30

Čekija

Darbo ir socialinių reikalų ministerija (*Ministerstvo práce a sociálních věcí*), Migracijos ir užsieniečių integracijos departamentas

Na Poříčním právu 1/376, 128 01 Praha 2, Czech Republic, faksas (420) 221 92 30 90

Danija

Integracijos ministerija (*Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration*), Integracijos politikos skyrius

Holbergsgade 6, DK-1057 Copenhagen K, Denmark, faksas (45) 33 95 14 79

Estija

Valstybės kanceliarija (*Riigikantselei*), Gyventojų ir etninių reikalų ministro biuras

The Stenbock House, Rahukohtu 3, 15161 Tallinn, Estonia, faksas (372) 332 61 51

Graikija

Vidaus reikalų ministerija (*Υπουργείο Εσωτερικών*), Užsieniečių ir migracijos direktoratas, Socialinės integracijos skyrius

Ispanija

Darbo ir socialinių reikalų ministerija (*Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales*), Migrantų integracijos generalinis direktoratas

C/ José Abascal, 39 -1ª Planta-, 28003 Madrid, Spain, faksas (34) 913 63 70 57

Italija

Vidaus reikalų ministerija (*Ministero dell'Interno*), Piliietinių laisvių ir imigracijos departamentas, Centrinis imigracijos ir prieglobsčio politikos direktoratas

Palazzo Viminale, Via A. Depretis, 00184 Roma, Italy, faksas (39) 06 46 54 97 51

Socialinio solidarumo ministerija (*Ministero della Solidarietà Sociale*), Imigracijos generalinis direktoratas

Via Fornovo 8, 00192 Roma, Italy, faksas (39) 06 36 75 47 69

Jungtinė Karalystė

Vidaus reikalų ministerija, Imigracijos ir pilietybės politikos direktoratas

Apollo House, 36 Wellesley Road, Croydon, Surrey CR9 3RR, United Kingdom, faksas (44 20) 87 60 80 08

Kipras

Vidaus reikalų ministerija (*Υπουργείο Εσωτερικών*), ES ir tarptautinių ryšių skyrius

Demosthenis Severis Avenue, 1453 Nicosia, Cyprus, faksas (357) 22 86 77 55

Latvija

Specialių pavedimų ministro socialinės integracijos reikalams sekretoriatas (*īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāts*)

Elizabetes Str. 20, 2nd floor, LV-1050 Riga, faksas (371) 736 53 35

Lenkija

Darbo ir socialinės politikos ministerija (*Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej*), Socialinės pagalbos ir integracijos departamentas

1/3/5 Nowogrodzka Str., 00-513 Warsaw, Poland, faksas (48) 226 61 11 40

Lietuva

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Tarptautinių ryšių departamentas

A. Vivulskio 11, LT-03610 Vilnius, Lietuva, faksas (370 5) 266 42 09

Liuksemburgas

Šeimos ir integracijos ministerija (*Ministère de la Famille et de l'Intégration*), Vyriausybės užsieniečių departamentas

12-14, Avenue Emile Reuter, L-2919 Luxembourg, faksas (352) 478 36 72

Malta

Šeimos ir socialinio solidarumo ministerija (*Ministeru għall-Familja u Solidarjeta' Soċjali*)

Palazzo Ferreria, 310 Republic Street, Valletta CMR 02, Malta, faksas (356) 25 90 31 21

Nyderlandai

Teisingumo ministerija (*Ministerie van Justitie*), Mažumų integracijos politikos departamentas

Schedeldoekshaven 100, P.O. BOX 20301, 2500 EH Den Haag, the Netherlands, faksas (31 70) 370 90 89

Portugalija

Ministrų tarybos prezidentas (*Presidência do Conselho de Ministros*)

Rua Prof. Gomes Teixeira, 1399-022 Lisboa, Portugal, faksas (351) 213 92 78 60

Prancūzija

Užimtumo, socialinės sanglaudos ir būsto ministerija (*Ministère de l'Emploi, de la Cohésion sociale et du Logement*), Gyventojų ir migracijos direktoratas
Bureau DMI 3, 14 Avenue Duquesne, 75350 Paris 07 SP, France, faksas (33) 140 56 53 49

Slovakija

Vidaus reikalų ministerija (*Ministerstva vnútra*), Migracijos biuras
Pivonková 6, 812 72 Bratislava, Slovak Republic, faksas (421) 243 41 47 59

Darbo, socialinių reikalų ir šeimos ministerija (*Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny*)
Špitálska 4, 816 43 Bratislava, Slovak Republic, faksas (421) 252 92 12 71

Slovėnija

Vidaus reikalų ministerija (*Ministrstvo za notranje zadeve*), Vidaus administracinių reikalų direktoratas
Stefanova 2, 1501 Ljubljana, Slovenia, faksas (386) 12 83 36 47

Suomija

Darbo ministerija (*Työministeriö*), Politikos departamentas
Eteläesplanadi 4, P.O. Box 34, FIN-00023, faksas (358 9) 16 04 91 84

Švedija

Teisingumo ministerija (*Justitiedepartementet*), Imigrantų integracijos ir kultūrų įvairovės skyrius
S-103 33 Stockholm, Sweden, faksas (46 8) 405 35 78

Vengrija

Teisingumo ir teisėsaugos ministerija (*Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium*), Migracijos departamentas
Kossuth Lajos tér 4., 1055 Budapest, Hungary, faksas (36) 14 41 29 32

Vokietija

Federalinė vidaus reikalų ministerija (*Bundesministerium des Innern*), Svarbiausių integracijos klausimų skyrius MI2
Dienstszitz Berlin, Alt-Moabit 101 D, 10559 Berlin, Germany, faksas (49 18) 88 68 15 19 18
2 Evangelistrias Str., 105 63 Athens, Greece, faksas (30) 21 03 22 33 35

Stebėtojos

Bulgarija

Darbo ir socialinės politikos ministerija (*Министерство на труда и социалната политика*), 2-asis Europos integracijos skyrius
2, Triaditza Str., 1051 Sofia, Bulgaria, faksas (359) 29 87 39 80

Rumunija

Administravimo ir vidaus reikalų ministerija (*Ministerul Administrației și Internelor*), Nacionalinis pabėgėlių biuras, Socialinės integracijos skyrius
15 Vasile Stolnicu street, Bucharest 2, Romania, faksas (40) 212 40 85 10

Europos Komisija

Integracijos vadovas politikos kūrėjams ir vykdytojams
Antrasis leidimas, 2007 m. gegužės mėn.

Liuksemburgas: Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biuras

2007 — 97 p. — 17 x 24 cm

ISBN 978-92-79-03334-6

KAIP ĮSIGYTI ES LEIDINIŲ?

Parduodamų Leidinių biuro leidinių galima rasti *EU Bookshop* adresu: <http://bookshop.europa.eu/>. Ten galima pateikti užsakymą pasirinktam pardavimo biurui.

Norėdami gauti mūsų pardavimo biurų visame pasaulyje sąrašą, kreipkitės faksu (352) 2929 42758.

Šiame vadove apibūdinama geroji 25 ES valstybių narių praktika ir patirtis šiomis temomis: imigrantų integracijos aspekto integravimas, būstas miesto aplinkoje, ekonominė integracija, integracijos valdymas. Jis buvo parengtas glaudžiai bendradarbiaujant su Nacionaliniais integracijos informacijos centrais ir skatina kurti darnią Europos integracijos sistemą, palengvindamas keitimąsi patirtimi ir informacija. Šis vadovas yra skirtas politikos kūrėjams ir vykdytojams vietos, regioniniu, nacionaliniu ir ES lygiais.

ISBN 978-92-79-03334-6

9 789279 033346

